

ਸ਼੍ਰੇਣੀ X : ਯਾਤਰਾ ਤੇ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ
ਐੱਨ. ਐੱਸ. ਕਯੂ ਐੱਫ
ਸੈਰ- ਸਪਾਟਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ - ॥

ਐੱਸ. ਏ. 1

ਯੂਨਿਟ - 1 ਸਾਫਟ ਸਕਿੱਲ - ॥

- ✧ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਵਿਕਾਸ
- ✧ ਹਾਂ - ਪੱਖੀ ਤਰੀਕਾ
- ✧ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਸੋਚੋ
- ✧ ਪਹਿਲਾ ਤੇ ਆਖਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਣਾਉਣਾ
 - 1 ਸਜਣਾ-ਸੰਬਰਨਾ, ਸ਼ਿਗਾਰ ਆਦਿ
 - 2 ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੇ ਵਰਤਾਓ ਢੰਗ
 - 3 ਸਮਾਜਕ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਤੇ ਵਰਤੋਂ ਵਿਹਮ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਹਾਵ-ਭਾਵ
- ✧ ਟੈਲੀਫੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ
- ✧ ਜਨਤਕ ਗੱਲ-ਬਾਤ (ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ-ਬਾਤ)

ਯੂਨਿਟ 2. ਸੈਰ - ਸਪਾਟੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ - ॥

- ✧ ਸਾਨੂੰ ਸੈਰ - ਸਪਾਟੇ ਦੀ ਲੋੜ ਕਿਉਂ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ?
- ✧ ਸੈਰ - ਸਪਾਟੇ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤ ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ
- ✧ ਸੈਰ - ਸਪਾਟਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤ
- ✧ ਸੈਰ - ਸਪਾਟਾ ਸੰਸਥਾਵਾਂ - ਐਮ. ਓ. ਟੀ, ਐਸ. ਟੀ. ਡੀ. ਸੀ, ਯੂ. ਐਨ. ਡਬਲਯੂ ਟੀ.ਓ.

ਐੱਸ. ਏ. 2

ਯੂਨਿਟ - 3, ਸੈਰ - ਸਪਾਟਾ ਵਪਾਰ - ॥

- ✧ ਸੈਰ - ਸਪਾਟੇ ਦੀ ਥਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ
- ✧ ਯਾਤਰਾ ਸੰਬੰਧੀ ਸ਼ਬਦਕੋਸ਼ / ਯਾਤਰਾ ਸੰਬੰਧੀ ਭਾਸ਼ਾ

- ✱ ਪ੍ਰਾਹੁਣਚਾਰੀ ਸ਼ਬਦਕੋਸ਼
- ✱ ਟ੍ਰੈਵਲ ਏਜੰਸੀ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ / ਤੇ ਕੰਮ ਦੇ ਖੇਤਰ
- ✱ ਘਰੇਲੂ ਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ
- ✱ ਦਸਤਾਵੇਜ਼
- ✱ ਡਾਕਟਰੀ ਲੋੜਾਂ

ਯੂਨਿਟ - 4 ਸੈਰ - ਸਪਾਟਾ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਉਤਪਾਦ:—

- ✱ ਭਾਰਤ, ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਸੈਲਾਨੀ ਥਾਂਵਾਂ - ਪਹਾੜੀਆਂ, ਝੀਲਾਂ, ਝਰਨੇ, ਦਰਿਆ, ਰੇਗਿਸਤਾਨ, ਟਾਪੂ ਤੇ ਬੀਚਾਂ ਹਨ।
- ✱ ਮਨੁੱਖ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈਆਂ ਸੈਲਾਨੀ ਥਾਂਵਾਂ - ਪੁਰਾਤਤਵ ਸਥਾਨ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਥਾਨ, ਗੀਤੀ ਰਿਵਾਜ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਥਾਨ, ਮੇਲੇ ਤੇ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਥਾਂਵਾਂ, ਕਲਾ ਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਥਾਨ।
- ✱ ਸਹਿਜੀਵੀ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਥਾਂਵਾਂ- ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀਆਂ ਰੱਖਾਂ ਤੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ।
- ✱ ਘਟਨਾ ਆਧਾਰਿਤ ਸੈਰ - ਸਪਾਟਾ ਸਾਧਨ : ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਨ੍ਰਿਤ ਮੇਲੇ, ਸੂਰਜਕੁੰਡ ਕਰਾਫਟ ਮੇਲਾ, ਪੁਸ਼ਕਰ ਮੇਲਾ, ਨਹਿਰੂ ਟਰਾਫੀ, ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੌੜ, ਹਾਥੀ ਮੇਲਾ, ਪਤੰਗਬਾਜ਼ੀ ਮੇਲਾ, ਖੇਡਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮੇਲੇ।
- ✱ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਯੂਨਸਕੋ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਰਾਸਤ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ।

ਯੂਨਿਟ - 5 ਐਫ. ਏ. ਐਮ. ਟੂਰ ਐਂਡ ਵਿਜ਼ਿਟ ਐਂਡ ਰਿਪੋਰਟ

- a) ਸੈਰ - ਸਪਾਟਾ ਸੰਸਥਾ ਵੱਲ ਯਾਤਰਾ (ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਸੀ / ਟੂਰ ਆਪਰੇਟਰ)
- b) ਯਾਤਰਾ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ
- c) ਨੇੜਲੇ / ਸਥਾਨਕ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ
- d) ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ
- e) ਸੈਲਾਨੀ ਲਈ ਕਰਨ ਯੋਗ ਤੇ ਨਾ ਕਰਨ ਯੋਗ ਗੱਲਾਂ

ਯੂਨਿਟ - 1

ਸੈਰ - ਸਪਾਟਾ ਤੇ ਯਾਤਰਾ ਸੱਨਅਤ ਬਾਰੇ ਸਾਫਟ ਸਕਿੱਲਜ਼ - II

ਸਮੱਗਰੀ

- 1.0 ਯੂਨਿਟ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੇ ਵਰਨਣ
- 1.1 ਜਾਣਕਾਰੀ
- 1.2 ਵਿਅਕਤੀਤਵ
- 1.3 ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਕ
- 1.4 ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਵਿਕਾਸ
- 1.5 ਹਾਂ - ਪੱਖੀ ਵਿਵਹਾਰ
- 1.6 ਪਹਿਲਾ ਤੇ ਆਖਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਣਾਉਣਾ - ਸ਼ਿਗਾਰ - ਸਜ-ਸਜਾ
- 1.7 ਸਮਾਜਕ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ - ਕੰਮ ਕਾਰ ਤੇ ਟੈਲੀਫੋਨ
- 1.8 ਹਾਂ - ਪੱਖੀ ਹਾਵ - ਭਾਵ (ਬਾਡੀ ਲੈਂਗੁਇਜ)
- 1.9 ਸਾਰ

1.0 ਯੂਨਿਟ 'ਤੇ ਤਰਵੀਂ ਨਜ਼ਰ ਤੇ ਵੇਰਵੇ

ਇਹ ਯੂਨਿਟ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਨੌਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਤਿੱਖਾ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਯੂਨਿਟ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਜਾਨਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ :

- ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ, ਇਸ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਕ ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਹਨ ਤੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਿੱਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ?

- ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਵਿਹਾਰ (ਰਉਂ) ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ
- ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਅਰਥਾਤ ਸ਼ਿਗਾਰ ਤੇ ਸਜਣ - ਸੰਬਰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ।
- ਕੰਮ ਦੀ ਥਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਤੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਤੇ ਪੇਸ਼ਵਾਰਨਾ ਨਾ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਦਾ ਢੰਗ-ਤਰੀਕਾ ਸਮਝਣਾ।
- ਸੈਰ - ਸਪਾਟਾ ਤੇ ਯਾਤਰਾ ਸਨਅਤ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਹਾਂ -ਪੱਖੀ ਹਾਵ-ਭਾਵ (ਬਾਡੀ ਲੈਂਗੁਏਜ) ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ।

ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਮਗਰੀ

ਐਕਟਿਵਿਟੀ ਸ਼ੀਟ, ਰੋਲ ਪਲੇਅ ਸਾਧਨ, ਪੈਨ, ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਰ ਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ

ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ: ਕੁੱਲ 06 ਘੰਟੇ (ਥਿਊਰੀ 3 ਘੰਟੇ ਤੇ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ 3 ਘੰਟੇ)

ਮੁਲਾਂਕਣ ਵਿਧੀ

ਅਭਿਆਸ : ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਤੇ ਉੱਤਰ, ਰੋਲ ਪਲੇਅ ਤੇ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ - ਚਰਚਾ

1.1 ਜਾਣਕਾਰੀ :-

ਯਾਤਰਾ ਤੇ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸਨਅਤ ਬਾਰੇ ਸਾਫਟ ਸਕਿੱਲ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਯੂਨਿਟ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਸਾਫਟ ਸਕਿੱਲ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਾਫਟ ਸਕਿੱਲ ਸੰਚਾਰ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ 'ਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਾਫਟ ਸਕਿੱਲਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਕਰਾਂਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਪੇਸ਼ਾਵਰਾਨਾ ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਊਣ 'ਚ ਕਾਫੀ ਮਦਦ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਫਟ ਸਕਿੱਲਜ਼

ਯਾਤਰਾ ਤੇ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸਨਅਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ 'ਚ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

1.2 ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ :-

ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਉਹਨਾ ਦੋ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੀਏ ਜੋ ਸਾਡੇ ਗੁਆਂਢ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਾਂ। ਇਕ ਦੋਸਤ ਸਭ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਬੜੀ ਛੇਤੀ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸਤ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ, ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈਆਂ ਵੰਡਦਾ ਰਹਿੰਦਾ।

ਉਹ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਚਹੇਤਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਤਾਂ ਹੈ ਈ ਸੀ, ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਸੀ। ਹਰ ਕੋਈ ਉਸ ਦਾ ਸੰਗ ਮਾਨਣ ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ। ਦੂਸਰਾ ਦੋਸਤ ਹਰ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਤੇ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਬਿਪਤਾ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰੀ ਰੱਖਦਾ। ਘਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਹ ਛੋਟੇ ਭੈਣ ਭਰਾਵਾਂ 'ਤੇ ਰੋਅਬ ਜਮਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਸਕੂਲ ਤੇ ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ 'ਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਬਖੇੜਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰੀ ਰੱਖਦਾ। ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦੇ ਕਿ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲੜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਖੇਡ ਟੀਮ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਨਾ ਬਣ ਸਕਿਆ। ਹੁਣ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਓ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੋਵੇਂ ਦੋਸਤਾਂ 'ਚ ਕੀ ਫਰਕ ਸੀ? ਇਹਨਾਂ 'ਚ ਫਰਕ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਖਸੀਅਤ (ਵਿਅਕਤੀਤਵ) ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ।

ਵਿਅਕਤੀਤਵ (ਸ਼ਖਸੀਅਤ) ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਕਈ ਚੋਟੀ ਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਲਈ ਵੀ

ਦਿਲਚਸਪ ਵਿਸ਼ਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕ ਪ੍ਰਸੰਨ ਤੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰਾਂਗੇ ਨਾ ਕਿ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੋਂ।

ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਸ਼ਬਦ ਲੇਤਿਨ ਸ਼ਬਦ Persona ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਨਕਾਬ। ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਕੋਈ ਨਾਟਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਚਰਿੱਤਰ ਦੇ ਗੁਣਾਂ / ਔਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਢੁਕਵੀਂ ਨਕਾਬ ਪਹਿਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਆਮ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਗੁਣਾਂ, ਔਗੁਣਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ (ਇਹ ਗੁਣ / ਔਗੁਣ ਸਰੀਰਿਕ, ਮਾਨਸਿਕ, ਭਾਵਨਾਤਮਿਕ ਰਵੱਈਆ, ਮੁੱਲਾਂ ਤੇ ਹਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ)। ਇਹ ਗੁਣ / ਔਗੁਣ ਹੀ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦਾ ਅਰਥ ਅਸਲ 'ਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੇ ਹੋ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਰੇ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅਕਸਫੋਰਡ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਤੇ ਗੁਣਾ ਆਦਿ ਦਾ ਸਮੂਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਖਰਿਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀਤਵ 'ਚ ਕਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ? ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਬ੍ਰਿਟੇਨਿਕਾ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਸੋਚਣ ਦਾ ਢੰਗ, ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਤੇ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਵਿੱਚ ਬੰਦੇ ਦਾ ਰੁੱਝ, ਵਿਹਾਰ, ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਵਤੀਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਆਦਿ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਹਾਰ ਦਾ ਲੱਛਣ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵਖਰਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ

ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਸਮੂਹ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਦੋ ਦੋਸਤਾਂ ਦਾ ਕੇਸ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਇਹੋ ਪਤਾ

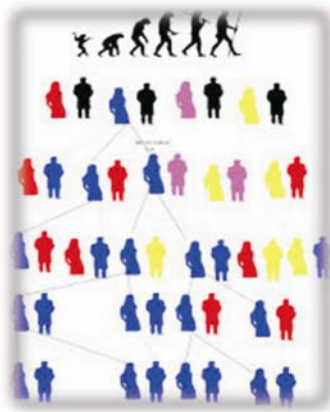
ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਧਾਰਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸਮਾਜਕ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਉਹਨਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਸਮਾਜਕ ਨਿਪੁੰਨਤਾ 'ਚ ਫਰਕ ਹੈ : ਇੱਕ ਦਾ ਗੁਣ ਦੋਸਤਾਨਾ ਹੈ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਗੁਣ ਹਾਕਮਾਨਾ ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਿਪਤਾਵਾਂ ਖੜੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਵਿਚਲੇ ਫਰਕ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚਲੀ ਸਮਾਜਕ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਤੇ ਛਲ ਕਪਟ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

1.3 ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਕ:-

ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਵਿਲੱਖਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਹੈ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਕਿਵੇਂ ਬਣਦਾ ਹੈ? ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਤੱਤ ਹਨ ਜੋ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਹੋ ਤੱਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਕ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ ਪਿਛੋਂ ਇਹ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਕ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ

1. ਵਿਰਸਾ
2. ਸੱਭਿਆਚਾਰ
3. ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਪਿਛੋਕੜ
4. ਜੀਵਨ ਦੌਰਾਨ ਸਾਡੇ ਅਨੁਭਵ
5. ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

1. **ਵਿਰਸਾ:** ਆਕਸਫੋਰਡ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਰਸਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੱਕ ਸਰੀਰਿਕ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੱਖਾਂ

ਦਾ ਰੰਗ, ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਸਰੂਪ, ਸਰੀਰਕ ਬਣਤਰ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ, ਦਾਦਾ ਤੇ ਪੜਦਾਦਾ ਆਦਿ ਤੋਂ ਵੰਸ਼ਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਰਸੇ 'ਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦੇ ਇਹ ਚਾਰ ਪੱਖ ਸਰੀਰਕ ਬਣਤਰ, ਸਰੀਰਕ ਆਕਰਸ਼ਤਾ, ਸਰੀਰਕ ਨੁਕਸ ਤੇ ਸਿਹਤ ਆਦਿ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਤੋਂ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਕਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਨ ਹੁੰਦਾ

ਹੈ। ਇਸ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਮੁਢਲਾ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਸਾਡੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਵਿਕਸਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਾਡੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਤੱਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸਾਡਾ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਸਾਡੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਵਿੱਚ ਕਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

2. **ਸੱਭਿਆਚਾਰ:** ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ, ਰਸਮ ਰਿਵਾਜ, ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭਾਈਚਾਰੇ ਜਾਂ

ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਮਾਜਕ ਵਿਹਾਰ ਆਦਿ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੋਂ ਸਾਡਾ ਝੁਕਾਓ ਤੇ ਮੁੱਲ ਆਦਿ ਨਿਰਧਾਰਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸਾਡਾ ਵਿਹਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਹਾਰ ਸਾਡੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਨੂੰ ਨਿਸਚਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਲੋਕ ਵੱਖ- ਵੱਖ

ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਨ - ਸੁਵੰਨਤਾ ਹੈ ਤੇ ਹਰੇਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੱਤ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਸ ਸੱਭਿਆਚਾਰ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਲੋਕ ਵਧੇਰੇ ਉਦਮਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਲੋਕ ਉਤਸ਼ਾਹੀ, ਅਤੇ ਬੰਗਾਲੀ ਲੋਕ ਵਧੇਰੇ ਰਚਨਾਤਮਕ ਤੇ ਬੌਧਿਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਵੀ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਫਿਰ ਵੀ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਨੂੰ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

3. ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਪਿਛੋਕੜ : ਪਰਿਵਾਰ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਇਕਾਈ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਉਹ ਸਮੂਹ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਖੂਨ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਜਾਂ ਵਿਆਹ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਰਸੇ ਤੋਂ

ਪਿਛੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੱਖ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਿਛੋਕੜ, ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਵਿੱਦਿਅਕ ਪੱਧਰ, ਸਮਾਜਕ - ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ, ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚਲਾ ਫਰਕ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਚਾਚੇ, ਚਾਚੀਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਪਸੰਦ - ਨਾ ਪਸੰਦੀ, ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦਾ

ਢੰਗ, ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਆਦਿ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਪਾਸੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

4. **ਜੀਵਨ ਅਨੁਭਵ :** ਜੂਲੀਅਸ ਸੀਜ਼ਰ ਦਾ ਇੱਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਥਨ “ਅਨੁਭਵ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ” ਇਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਭਵ ਵੀ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਵਿੱਚ ਦਿਆਲਤਾ ਦਾ ਗੁਣ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਗੁਣ ਕਾਰਨ ਤੁਸੀਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਠੱਗੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਗੁਣ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿਓ ਗੇ। ਮੰਨ ਲਓ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤਿੰਨ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕੁੱਝ ਪੈਸੇ ਉਧਾਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੋੜੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਜੇ ਕੋਈ ਤੁਹਾਥੋਂ ਉਧਾਰ ਮੰਗੇਗਾ ਤਾਂ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ‘ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰੋਗੇ? ਸ਼ਾਇਦ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਾਂ ਕਰੂ ਜਾਂ ਨਾਂਹ ਕਰੂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਦੁਹਰਾਓ ਸਾਡੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ‘ਤੇ ਅਵੱਸ਼ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

5. **ਉਹ ਲੋਕ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖੀ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ :** ਇੱਕ ਮੁਹਾਵਰਾ ਹੈ “ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਕੰਪਨੀ (ਦੋਸਤ ਮਿੱਤਰਾਂ, ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ) ਤੋਂ ਹੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ‘ਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ - ਗੁਆਂਢੀਆਂ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ, ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ, ਇਕੋ ਸਕੂਲ ‘ਚ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਿਆਂ, ਦੋਸਤਾਂ, ਚਚੇਰੇ ਭਰਾਵਾਂ, ਸਹਿਕਰਮੀਆਂ, ਅਸਫਰਾਂ ਤੇ ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਅਜਨਬੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਗੱਲ-ਬਾਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ ਵਿਹਾਰ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਮਨਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਉਹਨਾ ਨਾਲ ਸਹਿਚਾਰ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸੀਂ ਘੱਟ ਆਕ੍ਰਮਣਕਾਰੀ ਹੋਈਏ, ਸਗੋਂ ਵੱਧ ਸਹਿਯੋਗੀ

ਹੋ ਕੇ ਟੀਮ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਈਏ ਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਜਾਂ ਸਮੂਹ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਕਰਦੇ ਹੋਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ 'ਚੋਂ ਕੁਝ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰੇਗਾ।

ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡਾ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਸਾਡੇ ਵੰਸ਼ਗਤ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ (ਆਲਾ ਦੁਆਲਾ - ਬਾਹਰੀ ਤੱਤਾਂ) ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸਵੈ - ਗਤੀਵਿਧੀ - ।

➤ ਇਸ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਲੇਖ ਲਿਖੋ। ਇਹ ਪਛਾਣ ਕਰੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਕੀ-ਕੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾਵਾਂ ਹਨ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਉਹ ਤੱਤ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੋ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ 'ਤੇ ਵੰਸ਼ਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਉਹ ਤੱਤ ਜੋ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ (ਵਾਤਾਵਰਨ) 'ਚੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਕਿਹੜੇ ਤੱਤ ਤੁਹਾਡੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

➤ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਉਪਰ ਦੱਸੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲੇਖ ਲਿਖ ਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਸਹਿਪਾਠੀ ਨੂੰ ਉਹੋ ਲੇਖ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕਹੋ, ਜਦੋਂ ਦੋਸਤ ਨੇ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਰੇ ਲੇਖ ਲਿਖ ਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਲੇਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਵੇਖੋ। ਇਹ ਵੇਖੋ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਲੇਖ ਆਪੋ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਾਂ ਕੁ ਮਿਲਦੇ ਹਨ? ਉਹ ਲੇਖ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ?

➤ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਿੱਤਰ ਨੇ ਉਪਰ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਹਨ ਤਾਂ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਦੋਵਾਂ ਲੇਖਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਕੇ ਵੇਖੋ, ਇਹ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਆਪੋ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ? ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਤੱਤ ਵਰਣਿਤ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮੁਲਾਂਕਣ ।

1. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੋਰਾਂ ਤੋਂ ਵਿਲੱਖਣ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ -----
----- ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ
2. ਸ਼ਬਦ Personality (ਵਿਅਕਤਿਤਵ) ਲਾਤੀਨੀ ਸ਼ਬਦ -----
ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ----- ।
3. ਸਾਧਾਰਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ -----
4. ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਨਿਰਧਾਰਕ ----- ਅਤੇ -----
----- ਹਨ।

2 ਠੀਕ ਜਾਂ ਗਲਤ :

1. ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਉਮਰ ਭਰ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
2. ਵਿਅਕਤਿਤਵ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਗੁਆਂਢ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।
3. ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਡੇ ਮੁਢਲੇ ਅਨੁਭਵ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
4. ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਕੁਦਰਤੀ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

1.4 ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਵਿਕਾਸ

ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਕਾਂ ਬਾਰੇ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀ ਉਸ ਬਹਿਸ ਨੂੰ ਲਿਆ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਕੁਦਰਤੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ 'ਚ ਇੱਕ ਚੋਟੀ ਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ ਕਿ ਹਰ

ਵਿਅਕਤੀ ਮੌਲਿਕ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦੇ ਨਾਲ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਬਾਹਰੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਜੀਵਨ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਨੂੰ ਬਦਲਦਾ ਤੇ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਗਾਤਾਰ ਚੱਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਬਹੁਪੱਖੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਚਲਦੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਿਪੁੰਨਤਾਵਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕੁਝ ਤਾਂ ਸਿੱਖੀਆਂ ਜਾਂ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਕੁਝ ਕਈ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੇ ਪੇਸ਼ਾਵਾਰਾਨਾ ਨਾ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਲੋੜ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰੀਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਉਤਸਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਸਨਅਤ ਦੇ ਖੇਤਰ 'ਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰਫ ਤਕਨੀਕੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਨਅਤ ਦੀ ਬਦਲਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ

ਹੋਰ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਵਾਂ (ਹੁਨਰਾਂ) ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਨਿਪੁੰਨਤਾਵਾਂ 'ਚੋਂ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦੀ ਸਮਾਜਕ ਆਕਰਸ਼ਕਤਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ।

ਹੁਣ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ਾਵਰਾਨਾਂ ਆਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਕੇ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਲਵੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਹ ਆਪਣਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰ ਲਵੇਗਾ ਤੇ ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਸਕੇਗਾ। ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸਨਅਤ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਨਅਤ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਨਿਪੁੰਨਤਾਵਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਉੱਚ ਸਮਾਜਕ ਆਕਰਸ਼ਕਤਾ ਯੁਕਤ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਵੱਧ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਪਹਿਲੇ ਯੂਨਿਟਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ।

ਹੁਣ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਯਾਤਰਾ ਤੇ ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਸਨਅਤ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਤੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਕਿਵੇਂ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰੀਏ? ਸਾਡੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦੇ ਉਹ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਖੇਤਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸਨਅਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ?

ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਲਈ, ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸਨਅਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਦੀ ਸਨਅਤ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਸਥਾਨ ਦਾ ਅਨਿਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜ ਤਾਰਾ ਹੋਟਲ ਦੇ ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਕਮਰੇ, ਉੱਚ ਮਿਆਰੀ ਬੈੱਡ, ਵਧੀਆ ਫਰਨੀਚਰ, ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਿਆਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਆਦਿ ਸਭ ਵਿਅਰਥ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ ਜੇਕਰ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ਾਵਰਾਨਾ ਸੇਵਾ ਵਿਹਾਰ, ਬੋਲ ਚਾਲ ਤੇ ਵਿਹਾਰ, ਸੰਚਾਰ ਦਾ ਹੁਨਰ ਆਦਿ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਖੁਸ਼ ਗਾਹਕ (ਸੈਲਾਨੀ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਹੋਟਲ ਦੇ ਸਟਾਫ਼ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਗੁਣ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

- 1) ਕੰਮ ਪ੍ਰਤੀ ਹਾਂ - ਪੱਖੀ ਵਿਹਾਰ
- 2) ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਜਣ - ਸੰਬਰਨ ਵਾਲੀ ਪੁਸ਼ਾਕ
- 3) ਸਮਾਜਕ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੇ ਟੈਲੀਫੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸਲੀਕਾ
- 4) ਪੇਸ਼ਾਵਰਾਨਾ ਹਾਵ - ਭਾਵ (ਬਾਡੀ ਲੈਂਗੁਏਜ)

ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਵਰਣਿਤ ਗੁਣ ਹੋਟਲ ਸਨਅਤ ਦੇ ਸਟਾਫ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦਾ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਗਲੇ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ ਕਿ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸਨਅਤ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਵਿਕਸਿਤ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ?

ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗਤੀਵਿਧੀ : ਖੁਸ਼ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਤੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਲਈ ਨੁਸਖਾ

ਅਧਿਆਪਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਦੀਆਂ ਟੋਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਲਵੇ। ਫਿਰ ਅਧਿਆਪਕ, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛੇ ਕਿ ਆਪਣੇ ਗਾਹਕਾਂ (ਸੈਲਾਨੀਆਂ) ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਨਿਪੁੰਨਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਨੁਸਖਾ ਅਪਣਾਵੇ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸੋਚਣ ਲਈ ਦਸ ਮਿੰਟ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਜਦੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਨੁਸਖੇ ਦੱਸ ਲੈਣ ਤਾਂ ਅਧਿਆਪਕ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਨੁਸਖਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਕਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੈਲਾਨੀ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਚਰਚਾ ਕਰੇ।

1. ਇੱਕ ਮੁਸਕੁਰਾਹਟ
2. ਦੋ ਅੱਖਾਂ
3. ਇੱਕ ਆਵਾਜ਼

4. ਇੱਕ ਦਿਮਾਗ
5. ਦੋ ਕੰਨ
6. ਇੱਕ ਵਾਰ ਨਿੱਘਾ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਣਾ

ਮੁਸਕੁਰਾਹਟ ਸੈਲਾਨੀ ਦਾ ਨਿੱਘਾ ਸੁਆਗਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਅੱਖਾਂ ਸੈਲਾਨੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸੰਪਰਕ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ ਤੇ ਦਿਮਾਗ ਸੈਲਾਨੀ ਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਣਗੇ ਕਿ ਇਸ ਖੇਤਰ 'ਚ ਜਾਦੂਮਈ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ ਤੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਮਨਮੋਹਕ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਕੰਨ ਇਹ ਸੁਣਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਸੈਲਾਨੀ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਿੱਘ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਣ ਦਾ ਅਰਥ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸੈਲਾਨੀ ਲਈ ਇੱਥੇ ਠਹਿਰਨਾ ਸੁਖਮਈ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਟਾਫ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਰੋਚਿਕ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਗਰਮੀ ਦੇ ਮੌਸਮ 'ਚ ਖਾਣਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਕਾਓ।

(ਸ੍ਰੋਤ : Hospitality & Tourism Activity by New Brunswick. Department of Education)

ਮੁੱਲਾਂਕਣ 2 - ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :

1. ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ।

2. ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਕੁਦਰਤੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਵੇਂ ਹੀ ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋ? ਵਿਸਥਾਰ 'ਚ ਲਿਖੋ ਤੇ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਵੀ ਦਿਉ?

3. ਸੈਰ - ਸਪਾਟਾ ਸਨਅਤ ਅਜਿਹੀ ਸਨਅਤ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦੀ ਸਮਾਜਕ ਆਕਰਸ਼ਿਕਤਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਵਿਸਥਾਰ 'ਚ ਦੱਸੋ ਤੇ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਵੀ ਦਿਓ।

1.5 ਹਾਂ - ਪੱਖੀ ਕੰਮ ਵਿਹਾਰ

ਵਿਹਾਰ (ਰੁਚੀ) ਇਕ ਰਹੱਸਮਈ ਤੇ ਉਤੇਜਕ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਜੋ ਖੋਜਾਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਿਹਾਰ ਤੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਵਿੱਚ ਗਹਿਰਾ ਸੰਬੰਧ ਵੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਵਿਹਾਰ ਦੀ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਵਿਹਾਰ ਆਖਰ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ? ਇਹ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਾਨੂੰ ਕੰਮ - ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਵਿਹਾਰ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਕਸਫੋਰਡ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਹਾਰ (Attitude) ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਵਸਤੂ ਜਾਂ ਮਸਲੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਢੰਗ ਇਹ ਸੋਚਣਾਂ ਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਵੀ।

ਵਿਹਾਰ ਜਾਂ ਰਵੱਈਆਂ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸਾਡੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵਿਹਾਰ ਜਾਂ ਰਵੱਈਆ ਸਾਡੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਹੈ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਚਾਹਤ - ਚੰਗੇ ਜਾਂ ਮੰਦੇ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਵਸਤੂ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਵੀ, ਸਮੱਸਿਆ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ੁੱਭ ਮੌਕਾ ਵੀ। ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਮਨ ਨੂੰ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਚੁਣਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਸਦੀ ਆਦਤ ਤੇ ਵਿਹਾਰਾਂ ਜਾਂ ਰਵੱਈਆਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਉਸਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋ ਨਿਬੜਦਾ / ਨਿਬੜਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਸਾਡੇ ਕੰਮ ਕਾਰ ਚੋਂ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਹੋਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਾਡੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ / ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਮਨ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਵੀ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਵਿਹਾਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ

ਖੋਜਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਪਾਸੇ ਵਲ ਮਨ ਨੂੰ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਿਰਫ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਘਟਨਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਲੰਬੀ ਉਮਰ ਭੋਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜਦਕਿ ਨਾਂਹ ਵਿਹਾਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਏਂਦਾ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰਦਾ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਮਰੀਕੀ

ਫਿਲਸਫਰ ਵਿਲੀਅਮ ਜੇਮਜ਼ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਨਿਰਾਸ਼ਾਵਾਦ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਆਸ਼ਾਵਾਦ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ' ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਹੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਵਿਹਾਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹਾਰਵਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਇੱਕ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 85% ਕੇਸਾਂ 'ਚ ਨੌਕਰੀ ਜਾਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਕਾਰਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਬਾਕੀ 15% ਨੂੰ ਇਹ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਜਾਂ ਨੌਕਰੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤਕਨੀਕੀ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਮਿਲਦਾ / ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਾਂ ਪੱਖੀ ਵਿਹਾਰ ਸਾਡੀ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਸਾਡੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਨੂੰ ਉਚਾ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਪੱਧਰ ਨਿੱਜੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਪੇਸ਼ਾਵਰਾਨਾ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੁਕਤੇ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਵਿਹਾਰ (ਰਵੱਈਏ) ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ :

- 1) ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਵਿਹਾਰ (ਰਵੱਈਏ) ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਜੋਸ਼ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ।
- 2) ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਵਿਹਾਰ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ।
- 3) ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਵਿਹਾਰ ਨਾਲ ਚੰਗੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਹਾਂ ਪੱਖੀ ਕੰਮ - ਵਿਹਾਰ

ਹੁਣ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਇਹ ਜਾਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਵਿਹਾਰ ਰਵੱਈਆ - ਮਨੋਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦਾ ਸਦਗੁਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕੰਮ ਦੀ ਥਾਂ, ਸਕੂਲ, ਦਫ਼ਤਰ, ਸਮਾਜ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਹਰ

ਸਮੇਂ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਰਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕੰਮ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਕਈ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਮਹਿਸੂਸਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ। ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਰਵੱਈਏ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰੀਏ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਕੰਮ, ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਹਾਂ - ਪੱਖੀ ਰਹਿਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

1. ਆਪਣੇ ਵਿਹਾਰ (ਰਵੱਈਏ) ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਘੋਖ ਕਰੋ : ਸਾਨੂੰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਆਪਣੇ ਕੰਮ, ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਥੀਆਂ ਅਤੇ ਅਫਸਰ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਘੋਖ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਜਾਂਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਵਿਵਹਾਰ ਹਾਂ - ਪੱਖੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ। ਜੇ ਇਹ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਥੀ ਜਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਬੌਸ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਜੇ ਇਹ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹਨ? ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੇ ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਹੱਲ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ ਤੇ ਜੇ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਤੋਂ ਬਦਲ ਕੇ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਵੀ ਬਣਾਉ।

2. ਕੰਮ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਓ : ਇੱਕ ਹੋਰ ਨੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਹਾਸੇ - ਠੱਠੇ ਤੇ ਖੇਡ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੋ। ਇਸ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਤਰਜੀਹਾਂ ਨਿਸਚਿਤ ਕਰੋ। ਤਰਜੀਹਾਂ ਨਿਸਚਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਘਰ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰ ਤੁਹਾਡੀ ਤਰਜੀਹਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕੰਮ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਤਰਜੀਹ ਕੰਮ ਪ੍ਰਤੀ ਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਿਆਂ ਦਫ਼ਤਰੀ ਕੰਮ ਬਾਰੇ

ਨਹੀਂ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਤੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕੰਮ ਸਥਾਨ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਈਏ ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਗੱਲਾਂ 'ਚ ਉਲਝ ਕੇ ਦਫਤਰ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਨਾ ਪਾਓ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰਜੀਹਾਂ ਨਿਸਚਿਤ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਹਾਂ - ਪੱਖੀ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

3. ਹਾਂ-ਪੱਖ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਰਹੋ : ਭਾਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਪੱਖ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਾ ਵੀ ਹੋਵੋ ਤਾਂ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤੇ ਸਫਲਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਰੱਖੋ।

4. ਸੰਚਾਰ : ਸੰਚਾਰ, ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ - ਰੇਖਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੰਚਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਸੰਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਂਹ - ਪੱਖ ਪਸਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਰੋ ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣੋ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਯੋਗ ਬਣੋ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲੈਣ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਦੂਸਰੇ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝੋ। ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਦਾ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ।

5. ਅਣ-ਇਛਤ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਭ ਮੌਕੇ 'ਚ ਬਦਲੋ : ਤਬਦੀਲੀ ਨਾ ਟਾਲਣ ਯੋਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਟਕਰਾਓ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਰੁਟੀਨ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾਂਹ - ਪੱਖੀ ਪ੍ਰਤਿਕਿਰਿਆ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ - ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ - ਤੁਹਾਡੇ ਅਫਸਰ (ਬੌਸ) ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਾਥੀ ਦਾ ਬਦਲ ਜਾਣਾ ਜਾਂ ਕੰਮ ਦੀ ਕਿਸਮ ਬਦਲ ਜਾਣਾ, ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਰਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਦਿਓ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਤਬਦੀਲੀ ਤੋਂ ਕੀ ਸਿੱਖ ਸਕਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਉਸ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਓ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਿੱਖਣ ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦਾ ਸ਼ੁੱਭ ਅਵਸਰ ਹੋਵੇ।

6. ਪੜ੍ਹਦੇ ਤੇ ਸਿੱਖਦੇ ਰਹੋ : ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਨਿਪੁੰਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਉਸ

ਨੂੰ ਮਾਣ ਸਕੋਗੇ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮ 'ਚ ਨਿਪੁੰਨ ਵੀ ਹੋਵੋ ਤਾਂ ਵੀ ਉਸ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਰਹੋ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਪੁੰਨ ਵੀ ਹੋਵੋ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸੁਧਾਰਦੇ ਰਹੋ ਤੇ ਨਵੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਿੱਖਦੇ ਰਹੋ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਆਦਤ ਬਣਾਓ। ਜਿੰਨਾਂ ਵੱਧ ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖੋਗੇ ਉਨਾਂ ਵੱਧ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ 'ਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਧੇਗਾ।

7. ਦਿਸਚਸਪੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖੋ : ਨਵੇਂ ਕੰਮ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਨਵੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ / ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਇਹ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਰੁਟੀਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਬੋਰ ਹੋਣ ਲੱਗਦੇ ਹੋ ਤੇ ਨਾਂਹ-ਪੱਖ ਹਾਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੁੜ ਦਿਸਚਸਪੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਢੰਗ ਤਲਾਸ਼ਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਰੁਟੀਨ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਣ ਲਈ ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰ ਬਣਾਓ ਤੇ ਨਵੇਂ ਯਤਨ ਤਲਾਸ਼ੋ।

8. ਹਾਸ - ਰਸ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖੋ : ਹਾਸ-ਰਸ ਕੰਮ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਤਣਾਅ ਦੂਰ ਕਰਨ 'ਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਸੁਖਾਵਾਂ ਪੱਖ ਲੱਭ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਸ-ਰਸ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਅਰਥ ਨਿਰੀ ਵਿਅੰਗ ਬਾਜ਼ੀ ਜਾਂ ਟਿੱਚਰ - ਮਖੌਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਗੋਂ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚਲੇ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਤੇ ਸੁਖਾਵੇਂ ਪੱਖ ਲੱਭਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਤਣਾਅ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ 34 ਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੀ. ਡੀ. ਨੂੰ ਆਈਜ਼ਨਹਾਵਰ ਦਾ ਹਾਸ-ਰਸ ਪ੍ਰਤੀ ਕਥਨ ਹੈ “ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਾਸ-ਰਸ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਨਿਪਟਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।”

9. ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਵੀ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ : ਸਿਹਤਮੰਦ ਆਦਤਾਂ, ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਤੇ ਹਾਂ - ਪੱਖੀ ਵਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕਸਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਹੈ ਉਹ

ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਉਹ ਕੰਮ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਵੱਧ ਉਤਪਾਦਕ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਵੱਧ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਊਰਜਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਕੰਮ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਪ੍ਰਤਿ ਉਸਦਾ ਵਿਹਾਰ ਵੀ ਹਾਂ - ਪੱਖੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਦੇਰ ਨਾਲ ਸੌਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਸਵੇਰੇ ਕਸਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਕੰਮ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਊਰਜਾ ਦਾ ਪੱਧਰ ਨੀਵਾਂ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਉਦਪਾਦਕਤਾ ਵੀ ਘੱਟ ਹੋਵੇਗੀ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣੇ ਅਫ਼ਸਰ ਤੇ ਸਾਥੀ ਵਰਕਰਾ ਪ੍ਰਤਿ ਵਿਹਾਰ ਵੀ ਨਾਂਹ - ਪੱਖੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਿਹਤ ਵਾਲੀ ਆਦਤ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਵਿਹਾਰ 'ਤੇ ਵੀ ਅਸਰ ਪਾਵੇਗੀ।

10. ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਲਿਬਾਸ : ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋ ਇਸ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਹਾਰ ਦੀ ਝਲਕ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪੱਖ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਡੇ ਅਧਿਐਨ ਦਾ ਵੀ ਅਗਲਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੱਖ ਅਗਲੇ ਪੰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਵੱਖਰੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉੱਪਰ ਵਰਣਿਤ ਦਸ ਨੁਕਤੇ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਨੂੰ ਸੈਰ - ਸਪਾਟਾ ਸਨਅਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਵੀ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਵਾਲਾ ਕੰਮ - 2**ਕੇਸ ਸਟੱਡੀ - ਦੋ ਤਰਜੀਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜਕੜਨ**

ਤੁਹਾਡੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਇੱਕ ਸਖ਼ਤ ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਅੰਤਰ - ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦਾ ਕੈਪਟਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਟੀਮ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧਤਾ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਆਖਰੀ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਹੈ 'ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਸਕੂਲ ਬਿਹਤਰੀਨ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਜਿੱਤੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਲਈ ਮਦਦ ਵਾਸਤੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸਕੂਲ ਆਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਤੁਹਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਘਰ ਬਦਲਣਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਲੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਮਾਨ ਬਨ੍ਹਣ 'ਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤੇ ਕੰਮ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਸਰੀਰਿਕ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਥੱਕ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੁਸੀਂ ਦੋ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਜਕੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਪਹਿਲੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸੌਂਪੇ ਕੰਮ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਘਰ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਤੁਹਾਡੀ ਇੱਛਾ ਕਿ ਟੀਮ ਲੀਡਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰੋ।

ਕੇਸ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸ (ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਸਾਲਸੀ ਵਿੱਚ)

1. ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਤਿੰਨ ਵਿਕਲਪਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾਓ।
2. ਉਹ ਵਿਕਲਪ ਦੱਸੋ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਚੁਣਿਆਂ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਬਿਆਨ ਕਰੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਵਿਕਲਪ ਕਿਉਂ ਚੁਣਿਆਂ ਹੈ?

ਮੁੱਲਾਂਕਣ 3. ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :

1. ਵਿਹਾਰ (ਰਵੱਈਏ) ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸੋ ਕਿ ਵਿਹਾਰ ਤੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਕਿਵੇਂ ਆਪੋ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਨੂੰ ਵੀ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ?

2. ਆਪਣੇ ਵਿਹਾਰ (ਰਵੱਈਏ) ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ 'ਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਸ ਨੁਕਤਿਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾਓ।

3. ਉਸ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹਾਂ - ਪੱਖੀ ਵਿਹਾਰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਲ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਿਹੜੀ-ਕਿਹੜੀ ਨੀਤੀ ਅਪਨਾਓਗੇ?

1.6 ਪਹਿਲਾ ‘ਪ੍ਰਭਾਵ’ ਬਣਾਉਣਾ :-

ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਮੁਹਾਵਰਾ ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, “ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੀ ਆਖਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ” ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੀ ਹੈ? ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੀ ਕਿਉਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਅਸਾਧਾਰਨ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ।

ਆਕਸਫੋਰਡ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ‘ਪ੍ਰਭਾਵ’ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹੈ, ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਪ੍ਰਤਿ ਵਿਚਾਰ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਜਾਂ ਰਾਏ ਅਵਚੇਤਨ ਹੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਛੋਟੇ ਮੋਟੇ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ।’ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਿਲਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੁੰਦੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵਿਚਾਰ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਵਸਤੂ ਪ੍ਰਤਿ ਵਿਚਾਰ ਜਾਂ ਰਾਏ ਬਣਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਚਿਰਸਥਾਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਹਾਰਵਰਡ ਬਿਜਨਸ ਸਕੂਲ ਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਐਮੀ ਕੱਡੀ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਕੁਝ ਸੈਕਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਯੋਗਤਾ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਸੰਬੰਧ ਚਿਰਸਥਾਈ ਬਣ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਲੱਛਣ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਜਾਂ ਬੌਧਿਕਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਸਗੋਂ ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਲਿਬਾਸ ਸਲੀਕੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਦੋ ਲੱਛਣਾਂ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਅਸਾਧਾਰਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਹਿਰਾਵਾ / ਲਿਬਾਸ

ਪਹਿਰਾਵੇ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਬਾਰੇ ਰਾਏ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜਿਲਦਾਂ ਦੀ ਸੱਜ - ਸਜਾਵਟ ਤੋਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਉਵੇਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਬਾਰੇ ਰਾਏ ਉਸ ਦੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਤੋਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਦਾ ਸਾਡਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ

ਬਾਰੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਚੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਕੱਪੜੇ ਹੀ ਪਹਿਨਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਾਡੇ ਬਾਰੇ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਣ। ਪਰ ਆਪਣੀ ਕੰਮ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਆਮ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਉੱਥੋਂ ਦਾ ਡਰੈੱਸ ਕੋਡ ਅਪਨਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕੰਮ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸੰਬੰਧਤ ਸੱਨਅਤ ਦਾ ਡਰੈੱਸ ਕੋਡ ਅਪਨਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੰਮ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਪਨਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸੈਰ - ਸਪਾਟਾ ਸੱਨਅਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਸਾਖ਼ ਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਮਿਆਰ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਏਅਰ ਲਾਈਨਜ਼ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਉੱਚ ਮਿਆਰ ਦਾ ਰਸਮੀ ਲਿਬਾਸ ਪਹਿਨਦੇ ਹਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਮਿਆਰ ਵੀ ਉੱਚ ਪਾਏ ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੰਮ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਅਸੀਂ ਪਹਿਨਦੇ ਹਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਸਾਡੀ ਪੇਸ਼ਾਵਰਾਨਾ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਸੱਨਅਤ ਵਿੱਚ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਕਿਸਮ - ਰਸਮੀ ਵਪਾਰਕ (ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਵੀਰਵਾਰ ਤੱਕ) ਅਤੇ ਇਤਫਾਕੀਆ ਵਪਾਰਕ (ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਨੂੰ) ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦੋ ਸੂਚੀਆਂ ਤੋਂ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸੱਨਅਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਸਮੀ ਵਪਾਰਕ ਤੇ ਇਤਫਾਕੀਆ ਵਪਾਰਕ ਪਹਿਰਾਵਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਤਾਰ 'ਚ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਪਹਿਰਾਵਾ		
	ਵਪਾਰਕ ਪੇਸ਼ਾਵਰਾਨਾ	ਵਪਾਰਕ ਇਤਫਾਕੀਆ
ਜੈਕਟਾਂ, ਸਕਰਟਾਂ, ਪੈਂਟਾਂ		
ਫੈਬਰਿਕ	ਊਨੀ, ਘੱਟ ਭਾਰੇ ਤੇ ਊਨੀ ਬਲੈਂਡ ਦੀ ਸਕਰਟ / ਪੈਂਟ, ਸੂਟ, ਸਕਰਟ ਦੀ ਲੰਬਾਈ	ਲੀਨਨ, ਹਾਈ ਸ਼ੀਨ ਸਿਲਕ ਕਾਟਨ

	ਗੋਡਿਆਂ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ	
ਰੰਗ	ਕਾਲਾ, ਗੂੜ੍ਹਾ ਗਰੇਅ, ਨੇਵੀ ਬਲਿਊ	ਅਰਥ ਟੋਨ, ਚਾਰਕੋਲ ਗਰੇਅ, ਨੇਵੀ ਬਲਿਊ, ਦਰਮਿਆਨਾ ਬਲਿਊ, ਕਾਲਾ
ਬਟਨ	ਫੈਬਰਿਕ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ, ਢਕੇ ਹੋਏ ਜਾਂ ਡਾਰਕ ਰੇਸਿਨ	ਮੈਟਲ ਗਿਲਟ - ਸਿਲਵਰ, ਚਿੱਟੇ ਜਾਂ ਕਲੀਅਰ ਪਲਾਸਟਿਕ
ਟੋਪਸ, ਬਲਾਊਜ਼, ਕਮੀਜ਼ਾਂ		
ਫੈਬਰਿਕ	ਸਿਲਕ, ਸਿਲਕ ਬਲੈਂਡ, ਕਾਟਨ / ਪੋਲੀ ਬਲੈਂਡਜ਼	ਕਸ਼ਮੀਰੀ, ਨਿਟ ਟਵਿਨ ਸਵੈਟਰ ਸੈਟ, ਜਰਸੀ, ਹੈਵੀ ਵੇਟ ਸਵੈਟਰ, 100% ਕਾਟਨ
ਕਾਲਰ	ਹਾਈ ਸਟੈਂਡ ਅਪ ਵਿੱਚ ਨੌਚਸ, ਸ਼ਾਰਪ ਪੁਆਇੰਟਸ	ਸੌਕ ਟਰਟਲਨੈਕ, ਸਾਫਟ ਰਾਊਂਡਡ ਪੁਆਇੰਟਸ
ਬਲੀਵਜ਼	ਲੌਂਗ ਸਲੀਵ ਡਬਲਯੂ / ਕੱਫ	ਲੌਂਗ ਔਰ ਸ਼ਾਰਟ ਸਲੀਵ
ਰੰਗ	ਚਿੱਟਾ, ਆਈਵਰੀ, ਕਰੀਮ	ਕਾਲਾ, ਬਰਾਊਨ, ਪਰਪਲ ਕੋਰਲ, ਏਕੂਆ, ਅਰਥ ਟੋਨਜ਼
ਬਿਜ਼ਨਸ ਪੇਸ਼ਾਵਰਾਨਾ		ਬਿਜ਼ਨਸ ਇਤਫਾਕੀਆ
		

(ਸ੍ਰੋਤ : ਇਨਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਗਾਈਡ : ਬਿਜ਼ਨਸ ਐਟਾਇਰ ਬਾਈ ਦਿ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਟੈਕਸਾਸ ਐਟ ਅਸਟਿਨ)

ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਲਈ ਪਹਿਰਾਵਾ		
	ਬਿਜਨਸ ਪੇਸ਼ਾਵਰਾਨਾ	ਬਿਜਨਸ ਇਤਫ਼ਾਕੀਆ
ਜੈਕਟਾਂ, ਟਰਾਉਜਰਜ਼		
ਫੈਬਰਿਕ	ਊਨੀ, ਲਾਈਟ ਵੇਟ, ਵੂਲ ਬਲੈਂਡ ਸੂਟ	ਕਾਟਨ ਬਲੈਂਡ, ਹੈਵੀ ਵੇਟ ਵੂਲਜ਼
ਰੰਗ	ਕਾਲਾ, ਡਾਰਕ ਗਰੇਅ, ਨੇਵੀ ਬਲਿਊ	ਅਰਥ ਟੋਨ, ਟੈਨ, ਲਾਈਟ ਗਰੇਅ
ਬਟਨ	ਡਾਰਕ ਰੇਸਿਨ	ਚਿਟੇ ਪਲਾਸਟਿਕ
ਟੋਪਸ, ਕਮੀਜ਼ਾਂ		
ਫੈਬਰਿਕ	100% ਕਾਟਨ, ਕਾਟਨ / ਪੋਲੀ ਬਲੈਂਡਜ਼	ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਵੈਟਰ, ਟੈਕਸਚਰਜ਼ ਕਾਟਨ ਬਲੈਂਡਜ਼ ਨਿੱਟ ਪੋਲੋ ਸ਼ਰਟਸ ਦਰਮਿਆਨੇ ਭਾਰ ਵਾਲੇ ਸਵੈਟਰ
ਕਾਲਰ	ਹਾਈ, ਸਟੈਂਡਅਪ, ਸ਼ਾਰਪ ਪੁਆਇੰਟਸ	ਨੋ ਪੋਲੋ ਸ਼ਰਟਸ
ਨੈਕਲਾਈਨ	ਆਲ ਬਟਨਜ਼ ਬਟਨ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੁਆਲਿਟੀ ਸਿਲਕ, ਟਾਈ ਦਾ ਰਵਾਇਤੀ ਰੰਗ	ਟੋਪ ਬਟਨ, ਅਨਬਟਨਜ਼ ਵਿਦ ਨੋ ਟਾਈ
ਸਲੀਵਜ਼	ਲੌਂਗ ਸਲੀਵ ਵਿਦ ਫਰੈਂਚ ਕਫ ਅਤੇ ਕਫ ਲਿੰਕਸ	ਲੌਂਗ ਸਲੀਵ
ਰੰਗ	ਚਿੱਟਾ, ਲਾਈਟ ਬਲਿਊ	ਪੇਸਟਲਜ਼, ਅਰਥ ਟੋਨਜ਼, ਆਇਵਰੀ ਕਾਲਾ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੰਗ ਦੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਸ਼ੇਡ ਵਾਲੇ

(ਸ੍ਰੋਤ : ਇਨਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਗਾਈਡ : ਬਿਜ਼ਨਸ ਐਟਾਇਰ ਬਾਈ ਦਿ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਟੈਕਸਾਸ ਐਟ ਅਸਟਿਨ)

ਸਜ - ਸਜਾਵਟ :-

ਦੂਸਰਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੱਤ ਹੈ ਸਜ - ਸਜਾਵਟ ਜੋ ਵਧੀਆ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਕਸਪਫੋਰਡ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗਰੂਮਿੰਟ ਨਾਂਵ ਹੈ (ਜੋ groom ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ) ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਸਾਫ ਆਪਣੀ ਸਮੁੱਚੀ ਦਿੱਖ ਨੂੰ ਧਿਆਨਪੂਰਵਕ ਸਜਾਉਣਾ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰ ਦੀ ਅਤੇ ਵਾਲਾਂ ਦੀ ਸਫਾਈ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਦੇ ਨਾਲ ਸਹਾਇਕ ਸਮਗਰੀ - ਬੈਲਟ, ਜੁੱਤੇ, ਪਰਸ, ਘੜੀ, ਗਹਿਣੇ ਆਦਿ ਕਿਵੇਂ ਪਹਿਨਦੇ ਹਾਂ। ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਜ-ਸਜਾਵਟ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਬੇਹੱਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਸਿਹਤ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਤੁਹਾਡੀ ਨਿੱਜੀ ਸਫਾਈ ਦੇ ਢੰਗ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਜੇ ਫਬੇ ਕੱਪੜੇ ਆਦਿ ਸਲੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਕੀਮਤੀ ਕੱਪੜੇ ਵੀ ਬੰਦੇ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ। ਲੋੜੋਂ ਵੱਧ ਮੇਕਅੱਪ ਤੇ ਸਲੀਕੇ ਰਹਿਤ ਸਹਾਇਕ ਸਮਗਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਪੇਸ਼ਾਵਰਾਨਾ ਪਹਿਰਾਵੇ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਹੀ ਵਿਗਾੜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੰਮ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸਹੀ ਪੇਸ਼ਾਵਰਾਨਾ ਦਿੱਖ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਛੱਡਣ

ਤੇ ਕਈ ਅਪਨਾਉਣ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਜ-ਸਜਾਵਟ ਬਾਰੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੁਕਤੇ ਸਜ ਸਜਾਵਟ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

1. **ਵਾਲ :** ਸਾਫ਼ ਤੇ ਸਟਾਈਲ ਵਾਲ਼ੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਨਮ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ, ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੇਅਰ ਸਟਾਈਲ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਾਲ਼ ਛੋਟੇ ਕੱਟੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਛਾਤੀ ਦੇ ਵਾਲ਼ ਵੀ ਕੱਟੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ (ਨੈਕਲਾਈਨ 'ਤੇ ਵੀ ਵਾਲ਼ ਨਹੀਂ ਦਿਸਣੇ ਚਾਹੀਦੇ।)
2. **ਬੂਟ :** ਵਧੀਆ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਤੇ ਪਾਲਸ਼ ਕੀਤੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ
3. **ਨਹੁੰ :** ਸਾਫ਼, ਕੱਟੇ ਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਨੀਕਿਓਰ ਕੀਤੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਨਹੁੰ ਗੂੜ੍ਹੇ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੱਧ ਲੰਬਾਈ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
4. **ਕਾਸਮੈਟਿਕਸ :** ਮੇਅਕਪ ਰਵਾਇਤੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਲੱਗੇ।
5. **ਪਰਫਿਊਮ :** ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਵਰਤੋ, ਕੱਪੜੇ ਵੀ ਸੁਗੰਧੀ ਰਹਿਤ ਹੋਣ।
6. **ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਵਾਲ਼ :** ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ੇਵ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਮ ਕੀਤੇ ਹੋਣ, ਚਿਹਰਾ ਸਾਫ਼ ਹੋਵੇ।
7. **ਟੈਟੂਜ਼ :** ਜੇ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਟੈਟੂਜ਼ ਢਕੇ ਹੋਏ ਹੋਣ, ਕੋਈ ਵੀ ਟੈਟੂ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।
8. **ਦਾਗ਼ :** ਚਿਹਰੇ ਅਤੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਦਾਗ਼ ਜਾਂ ਭੇਦਕ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਦੋਵੇਂ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇੱਕ ਈਅਰ ਰਿੰਗ ਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਲਈ ਈਅਰ ਰਿੰਗ ਪਹਿਨਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ।
9. **ਬੈਕ ਪੈਕ :** ਇੰਟਰਵਿਊ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਬੈਕ - ਪੈਕ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।
10. **ਪੁਰਸ਼ :** ਛੋਟਾ, ਰਵਾਇਤੀ ਹੈਂਡ ਬੈਗ ਜਾਂ ਬਿਜ਼ਨਸ ਬੈਗ ਹੀ ਲਿਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਰੰਗ ਵੀ ਬੂਟਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਰਾਵੇ ਸੰਬੰਧੀ ਉਕਤ ਵੇਰਵੇ ਤੇ ਸਜ-ਸਜਾਵਟ ਜਦੋਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ਼ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਪੇਸ਼ਾਵਰਾਨਾ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕਰਨ 'ਚ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ਼ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਔਧੀ ਲੜਾਈ ਜਿੱਤ ਲਵੋਗੇ।

ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਕੰਮ - 3**ਪਹਿਰਾਵਾ ਤੇ ਸਜ-ਸਜਾਵਟ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਸੂਚੀ :-**

1. ਹਰੇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਰੁਖ ਤੋਂ ਅੱਧਾ ਫੋਲਡ ਕਰ ਕੇ ਕਾਗਜ਼ ਦਿਓ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਅੱਧਾ ਜਾਂ ਕਾਲਮ 'ਤੇ "ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ" ਲਿਖਣ ਤੇ ਦੂਜੇ ਅੱਧ ਤੇ ਜਾਂ ਕਾਲਮ ਵਿੱਚ "ਕੰਮ 'ਤੇ" ਲਿਖਣ।
2. ਹਰੇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਪਹਿਰਾਵੇ ਤੇ ਸਜ - ਸਜਾਅ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾਉਣ। ਇਹ ਸੂਚੀ ਦੋਵਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਦੀ ਅਲੱਗ- ਅਲੱਗ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾਓ ਕਿ ਸ਼ੋਅਰ (ਛਿੜਕਾਓ) ਆਦਿ ਦੋਵਾਂ ਕਾਲਮਾਂ 'ਚ ਲਿਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਬੂਟਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਸ਼ ਤੇ ਡਰੈਸ ਆਦਿ ਦੋਵਾਂ ਕਾਲਮਾਂ 'ਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।
3. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ 5 - 10 ਮਿੰਟ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਪੜਤਾਲ ਸੂਚੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਦਿਓ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਕਮਲ ਕਰ ਲੈਣ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਬੁਲਾ ਲਓ ਤੇ ਮਾਸਟਰ ਪੜਤਾਲ ਸੂਚੀ ਬਣਾਓ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੋ। ਇਸ ਪੜਤਾਲ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਉੱਪਰ ਜਾਂ ਕਾਗਜ਼ ਉੱਪਰ ਲਿਖ ਲਵੋ। ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਓ ਕਿ ਜੋ ਆਈਟਮਜ਼ ਪ੍ਰਸ਼ਨਵਾਚਕ ਹੋਣ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਕਰੋ। ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖੋ ਕਿ ਲੜਕੇ ਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸੂਚੀਆਂ ਕੁਝ ਕੁਝ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।
4. ਪਹਿਰਾਵੇ ਤੇ ਸਜ-ਸਜਾਅ ਵਾਲੀਆਂ ਸੂਚੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਵੱਖਰਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਪਾਰਟੀ ਮੌਕੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਦੀ ਅਤੇ ਕੰਮ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਮੌਕੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਬਾਰੇ ਹੋਵੇ। ਕਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੁਸੀਂ ਪਾਰਟੀ ਮੌਕੇ ਕਰੋਗੇ? ਕਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੁਸੀਂ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਹੋਣ ਮੌਕੇ ਵਰਤੋਗੇ? ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਪੜਤਾਲ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਮਾਸਟਰ ਪੜਤਾਲ ਸੂਚੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਧ ਲੈਣ।

ਮੁੱਲਾਂਕਣ 4 - ਠੀਕ ਤੇ ਗਲਤ

1. ਬੋਲਡ ਰੰਗ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਮਕ ਵਾਲਾ ਹਰਾ ਜਾਂ ਪਿੰਕ ਰੰਗ ਕੰਮ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਲਈ ਵਧੀਆ ਚੋਣ ਹੈ।
2. ਪਹਿਰਾਵੇ ਨਾਲ ਸਹਾਇਕ ਸਮਗਰੀ ਦੀ ਵੱਧ ਵਰਤੋਂ ਪੇਸ਼ਾਵਰਾਨਾ ਦਿੱਖ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ।
3. ਕੁਝ ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।
4. ਪੇਸ਼ਾਵਰਨਾ ਸਜ-ਸਜਾਅ ਦੇ ਮਿਆਰ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੰਨ ਵਿੰਨ੍ਹਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਹੈ।
5. ਜੇ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਟੈਟੂਜ਼ ਨੂੰ ਕੱਪੜੇ ਨਾਲ ਢੱਕ ਲਵੋ।
6. ਤੁਹਾਡਾ ਪਹਿਲਾ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
7. ਪੇਸ਼ਾਵਰਨਾ ਕੱਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਅਲਮਾਰੀ ਕਾਫੀ ਮਹਿੰਗੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।
8. ਇੰਟਰਵਿਊ ਤੇ ਜਾਣ ਮੌਕੇ ਆਪਣੀ ਦਿੱਖ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾਓ ਕਿਉਂਕਿ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਤੁਹਾਡੀ ਦਿੱਖ ਵੱਲ ਵੱਧ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
9. ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਡਰੈਸ ਕੋਡ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾਤਾ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ।
10. ਇੱਕ ਵਾਰ ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੰਮ ਲਈ ਚੁਣ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਤੇ ਸਜ-ਸਜਾਅ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤੀ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ।

1.7 ਮੁੱਢਲੇ ਸਮਾਜਕ ਸ਼੍ਰਿਸਟਾਚਾਰ :-

ਸਮਾਜੀ ਸ਼੍ਰਿਸਟਾਚਾਰ ਵੀ ਸਾਡੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੇਧ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਕਸਫੋਰਡ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਤੇ ਕਿਸੇ ਪੇਸ਼ਾਵਰਾਨਾ

ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਨਿਮਰ ਵਿਹਾਰ ਦਾ ਰਵਾਇਤੀ ਕੋਡ ਹੈ।

ਸਾਧਾਰਨ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਕਹਿਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਚੰਗਾ ਵਿਹਾਰ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਾਜਕ ਤਾਣੇ ਬਾਣੇ ਵਿੱਚ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਦਫ਼ਤਰ ਹੋਵੇ, ਦੋਸਤ ਮੰਡਲੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਨਿਮਰ ਤੇ ਚੰਗਾ ਵਿਹਾਰ ਹੀ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਮੰਤਵ ਲਈ ਅਸੀਂ ਵਪਾਰਿਕ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖਾਂ : ਕੰਮ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਬਾਰੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕਰਾਂਗੇ।

ਕੰਮ / ਦਫ਼ਤਰੀ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ :-

ਇਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਘਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਘੰਟੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਗੁਜ਼ਾਰਦੇ ਹਾਂ। ਦਫ਼ਤਰ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਨ ਤੇ ਦਫ਼ਤਰ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਚੁਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹੋ ਸਾਡੀ ਜੀਵਨ 'ਚ ਸਫਲ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਘਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਧੀਆ ਵਰਤਾਓ ਕਰੀਏ। 'ਯੂਜ਼ਿੰਗ ਪਰੋਪਰ ਐਟੀਕੇਟਸ ਵਿੱਚ ਮਿਰਨਾ ਹੂਵਰ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਜੋ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਯੋਗ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਪਨਾਉਣ ; ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੱਖ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

1. ਸਮੇਂ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ: ਕਿਸੇ ਦੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦਾ ਮੁੱਖ ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਉਸ ਦਾ ਕੰਮ ਅਤੇ ਮੀਟਿੰਗ

ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹੋ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕਦਰ ਹੈ।

ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪੂਰਾ ਕਰੋ।

2. **ਨਿਮਰਤਾ :** ਨਿਮਰ ਸ਼ਿਸ਼ਟ ਤੇ ਮਿਲਨਸਾਰ ਬਣੋ, ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰਾਂ ਵਰਤਾਓ ਕਰੋ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਵਰਤਾ ਕਰਨ।

3. **ਦਫਤਰੀ ਕੰਮ ਕਾਰ ਦਾ ਢੰਗ ਸਿੱਖੋ :** ਸਾਨੂੰ ਦਫਤਰ ਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਸਮਝ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੁਣਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਲੁਭਾਉਣੀ ਬਣਾਓ ਤੇ ਸੁਯੋਗ ਦਫਤਰੀ ਵਰਤਾਓ ਅਪਨਾਓ।

4. **ਵਪਾਰ ਦੇ ਚਾਰ ਅਣਲਿਖੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝੋ**

a) ਅਫਸਰ ਅਫਸਰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਗਲਤ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਠੀਕ ਹੋਵੇ, ਆਖਰਕਾਰ ਅਫਸਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੀ ਅੰਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

b) ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਬੁਰਾ, ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਓ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗੈਰਵਾਜਬ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਹੋਵੇ।

c) ਐਵੇਂ ਹੀ ਅਫਸਰ ਦੇ ਸਿਰ ਨਾ ਚੜ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ਲੈਣ ਦਿਓ

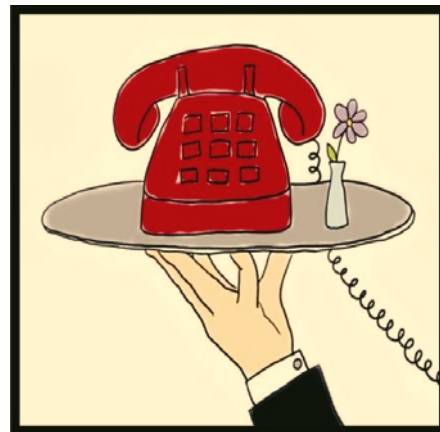
d) ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਣ ਦਿਓ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਮੰਤਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਤਰੱਕੀ ਆਦਿ ਦੇ ਸ਼ੁੱਭ ਮੌਕੇ ਖੁਦ ਬਖ਼ੁਦ ਬਣਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

5. **ਹਾਂਦਰੂ ਰਵੱਈਆ ਅਪਨਾਓ :** ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦਾ ਹਾਂਦਰੂ ਪੱਖ ਹੈ। ਜੇ ਚੁਣੌਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਭ ਮੌਕਿਆਂ ਵਜੋਂ ਅਪਨਾਉਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਰਚਨਾਤਮਕ ਦਾ ਵਿਖਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਵੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

6. **ਲਚਕਦਾਰ ਬਣੋ :** ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਦਫ਼ਤਰ 'ਚ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਸੰਦ ਹੋਵੇ। ਕਈ ਵਾਰ ਤੁਹਾਡੀ ਰਾਏ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਸੇ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਤਬਦੀਲੀ ਬਾਰੇ ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਲਚਕ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖੋ। ਲਚਕ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰੋ ਇਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਰੇ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਣੇਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਹਿਯੋਗੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਹੋ।
7. **ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਬਣਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿਓ :** ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਲਈ ਜੋ ਵੀ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸਦਾ ਬਣਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿਓ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਰੇ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਣੇਗਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਣਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇਣਗੇ।
8. **ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਰੁਤਬੇ ਤੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਕ ਨਾ ਸਮਝੋ।** ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਪਾਰਿਕ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਪਨਾ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਬਾਰੇ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਣਾ ਲਵੋ। ਤੁਹਾਡੀ ਪੇਸ਼ਾਵਰਾਨਾ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਵਪਾਰਿਕ ਟੈਲੀਫੋਨ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ :-

ਸੋਚੋ ਕਿ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਟੈਲੀਫੋਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਈ? ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਾਧਨਾਂ 'ਚੋਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੰਚਾਰ ਯੰਤਰ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਵਪਾਰ ਟੈਲੀਫੋਨ ਜ਼ਰੀਏ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੰਚਾਰ ਦਾ ਵਧੀਆ ਸਾਧਨ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸਨਅਤ ਵਿੱਚ ਗਾਹਕਾਂ, ਸਪਲਾਇਰਾਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਦਫਤਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਟੈਲੀਫੋਨ ਸੰਚਾਰ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਹਰੋਂ ਆਈ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕਾਲ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਦੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਸਾਖ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕਰਨ ਦੇ ਵਧੀਆ ਨਿਮਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ਾਵਰਾਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੀ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕਾਲ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ਾਵਰਾਨਾ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੇ ਤਾਂ ਲੋਕ ਸਾਡੀ ਕੰਪਨੀ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋ ਵਾਰ ਸੋਚਣਗੇ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਬੜੇ ਮਿਆਰੀ ਟੈਲੀਫੋਨ ਉਪਕਰਨ ਲਗਾ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਸੁਣਨ ਤੇ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪੱਖ ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ।

- 1) ਟੈਲੀਫੋਨ ਕਾਲ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦੇਣਾ
- 2) ਟੈਲੀਫੋਨ ਕਰਨਾ
- 3) ਸੁਨੇਹਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ
- 4) ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣਾ

ਟੈਲੀਫੋਨ ਕਾਲ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦੇਣਾ:-

- * ਤੁਰੰਤ ਟੈਲੀਫੋਨ ਸੁਣੋ, ਜੋਗਾ ਚੁਕਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਘੰਟੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਵੱਜਣ ਦਿਓ। ਤੁਹਾਡੇ ਤੁਰੰਤ ਹੁੰਗਾਰੇ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਰੇ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਣੇਗਾ ਤੇ ਵਧੀਆ ਲੋਕ- ਸੰਪਰਕ ਬਣ ਸਕੇਗਾ।
- * ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਦਿੱਤੇ ਉੱਤਰ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੁਣੇਗਾ, ਖੁਸ਼ੀ ਭਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਰੇ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਣ

ਜਾਵੇਗਾ।

- * ਨਿੱਘ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸੁਣਨ ਯੋਗ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ ਦਿਓ ਤਾਂ ਕਿ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਸਕੇ।
- * ਟੈਲੀਫੋਨ ਕਰਦਿਆਂ / ਸੁਣਦਿਆਂ ਨਾ ਕੁਝ ਖਾਓ ਤੇ ਨਾ ਪੀਵੋ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਖੰਘੋ। ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖੰਘ ਆ ਵੀ ਜਾਵੇ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗ ਕੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਦਾ ਮਾਊਥ ਪੀਸ ਹੱਥ ਨਾਲ ਢਕ ਲਵੋ ਤੇ ਮੂੰਹ ਉਸ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਖੰਘ ਲਓ।
- * ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ਾਵਰਾਨਾ ਰੱਖੋ, ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਟੈਲੀਫੋਨ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਸੁਣੋ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕਹੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰੋ।

ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕਰਨਾ :-

- * ਟੈਲੀਫੋਨ 'ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਣਾਉਗੇ ਉਹ ਸਿਰਫ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਸਗੋਂ ਇਸ ਤੋਂ ਕੰਪਨੀ, ਸੰਸਥਾ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾਤਾ ਦੀ ਸਾਖ ਦੀ ਵੀ ਝਲਕ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗੀ। ਉਦੋਂ ਹੀ ਫੋਨ ਕਰੋ ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਅਗਲਾ ਸੁਣਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰ ਲਵੋ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਟੈਲੀਫੋਨ ਸੁਣਨ ਦੇ ਯੋਗ ਵੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।
- * ਟੈਲੀਫੋਨ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਓ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਉਸ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਹੋ।
- * ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਾਫ਼ੀ ਲੰਬੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਫੋਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਵੋ ਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਫੋਨ ਕਰਨਾ ਸੀ ਉਹ ਫੋਨ ਸੁਣਨ ਲਈ ਮੌਜੂਦ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਦੇਰ ਪਿੱਛੋਂ ਦੁਬਾਰਾ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ। ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਕਦੇ ਨਾ

ਦੇਵੋ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਫੋਨ ਕਰਨਾ ਸੀ ਆਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰੋ।

- * ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ ਜਿਸ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਾਲ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਤੁਹਾਡੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਸੁਣੇ। ਪ੍ਰਸੰਨ ਆਵਾਜ਼ ਫੋਨ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਰੇ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ।

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸੁਨੇਹਾ (ਮੈਸੇਜ) ਛੱਡਣਾ ਹੋਵੇ :-

- * ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਪੂਰੇ ਵੇਰਵੇ ਦਿਓ ਤਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਸੁਨੇਹਾ ਛੱਡਿਆ ਹੈ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਾਪਸੀ ਕਾਲ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰ ਸਕੇ।
- * ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਨਾਂ ਤੇ ਤਖੱਲਸ ਦੱਸੋ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ?
- * ਜੇ ਫੋਨ 'ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੁਨੇਹਾ ਨਾ ਛੱਡੋ, ਸਗੋਂ ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਫੋਨ ਕਰੋ। ਇਹ ਪੁੱਛ ਲਵੋ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਕਦੋਂ ਕੁ ਗੱਲ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇਗੀ। ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਠੀਕ ਸਮੇਂ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ।

ਜਦੋਂ ਟੈਲੀਫੋਨ 'ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਲੈਣਾ ਹੋਵੇ:-

- * ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਆਪਣੀ ਪਹੁੰਚ ਵਿੱਚ ਰੱਖੋ; ਪੈੱਨ, ਸੁਨੇਹਿਆਂ ਵਾਲੀ ਕਾਪੀ, ਕੈਲੰਡਰ, ਅਤੇ ਡਾਇਰੀ (ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਨਿਸਚਿਤ ਕਰਨੀਆਂ ਹੋਣ)
- * ਸੁਨੇਹਾ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਸੁਨੇਹਿਆ ਵਾਲੀ ਕਾਪੀ ਵਿਚ ਲਿਖ ਲਵੋ, ਇਸ ਦੇ ਪੂਰੇ ਵੇਰਵੇ ਨੋਟ ਕਰ ਲਓ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੰਮ ਆ ਸਕੇ। ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰ ਲਓ ਕਿ

ਸੁਨੇਹਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਨਾਂ ਤੇ ਅਹੁਦਾ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰ ਲਵੋ। ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਓ ਕਿ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਨਾਵਾਂ ਤੇ ਉਪਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜ ਠੀਕ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਟੈਲੀਫੋਨ ਕਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਤੇ ਤਾਰੀਖ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰੋ।

- * ਟੈਲੀਫੋਨ ਕਰਨ, ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਤੇ ਕੋਡ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਨੋਟ ਕਰੋ, ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਨੰਬਰ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਖੋ। ਇਹ ਵੀ ਪੁੱਛ ਲਵੋ ਕਿ ਉਹਨਾਂ (ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ) ਨਾਲ ਕਿਸ ਸਮੇਂ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਹੋ ਸਕੇਗੀ।
- * ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਕੰਪਨੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣ ਦਾ ਮੰਤਵ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰੋ?
- * ਜੇਕਰ ਸੁਨੇਹਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਘਰ ਦਾ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਦਾ ਨੰਬਰ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰ ਲਵੋ।
- * ਬਚਾਓ ਦੇ ਲਈ, ਇਹ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਸੁਨੇਹਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਡੈਸਕ 'ਤੇ ਪੁਚਾ ਦਿਓ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਸ ਸੰਚਾਰ ਨੂੰ ਜੇ ਅਸੀਂ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤੀਏ ਤਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬੜੀ ਸੌਖੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਤੇ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਸੌਖਿਆਂ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਸਾਖ ਵੀ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਗਾਹਕ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਤੁਹਾਡੀ ਪੇਸ਼ਾਵਰਨਾ ਸਾਖ ਵੀ ਵਧਦੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੰਮ :-

ਗਾਹਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਤੇ ਖਿੱਝੇ ਹੋਏ ਗਾਹਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਅਭਿਆਸ

ਅਧਿਆਪਕ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਹੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਭੂਮਿਕਾ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਸਵੈ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਕੌਣ- ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ? ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਖਿੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਗਾਹਕ ਬਣੇਗਾ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਲੰਦਨ ਦੇ ਦੌਰੇ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਜੋ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਉਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਦੋ ਹੋਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਗਾਹਕ ਸੇਵਾ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣਗੇ - ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕਾਲਾਂ ਕਰਨ / ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦ ਕਿ ਦੂਸਰਾ ਟੈਲੀਫੋਨ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਕੋਰਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸ ਭੂਮਿਕਾ ਅਭਿਆਸ ਵੇਲੇ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਤੇ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਾਹਕ ਸੇਵਾ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਟੈਲੀਫੋਨ ਤੇ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਤੇ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਦੂਸਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀ ਇਸ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਮੁੱਲਾਂਕਣ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ਤੇ ਨਾਲੋਂ-ਨਾਲੋਂ ਸਿੱਖਦੇ ਵੀ ਰਹਿਣਗੇ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪਨਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਨਾਖੁਸ਼ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਮੁੱਲਾਂਕਣ 5. ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :-

1. ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ। ਸਾਨੂੰ ਕੰਮ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਮਹੱਤਵ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

2. ਕੰਮ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਪਨਾਉਣ 'ਚ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਨਿਯਮ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ?

3. ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦਫ਼ਤਰ ਤੋਂ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਟੈਲੀਫ਼ੋਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਵੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ-ਕੀ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ ਵਰਤਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਗਲ਼ਤੀ ਕਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਸਾਖ ਨੂੰ ਖ਼ਰਾਬ ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ?

1.8 ਹਾਂ - ਪੱਖੀ ਹਾਵ - ਭਾਵ (ਬਾਡੀ ਲੈਂਗੁਏਜ਼) (ਸਰੀਰਿਕ ਭਾਸ਼ਾ)

ਅਸੀਂ ਪਿੱਛਲੇ ਸਾਲ ਸਰੀਰਿਕ ਹਾਵ - ਭਾਵਾਂ ਬਾਰੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਚੁਕੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਅੱਖਾਂ, ਸਿਰ, ਹੱਥਾਂ, ਲੱਤਾਂ, ਤੁਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਆਦਿ ਦੇ ਹਿੱਲਣ - ਜੁੱਲਣ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਹੈ - ਇਹਨਾਂ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਸਰੀਰਿਕ ਭਾਸ਼ਾ ਅਰਥਾਤ ਹਾਵ - ਭਾਵ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ

ਸਰੀਰਿਕ ਹਾਵ - ਭਾਵਾਂ ਜ਼ਰੀਏ ਸੰਚਾਰ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜੋ ਗੱਲ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਹਾਵ ਭਾਵ ਉਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਠੀਕ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਹੋਰ - ਫੇਰ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੇ ਭਾਵ ਨੂੰ ਛੁਪਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰਿਕ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਉਹ ਭਾਵ ਠੀਕ-ਠੀਕ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਸਰੀਰਿਕ ਭਾਸ਼ਾ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਕਸਿਤ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਸਕੀਏ। ਸਾਨੂੰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਅੰਗਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

1. ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ

ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਸੰਪਰਕ ਪਹਿਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਜੋ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਉਦੋਂ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਚੰਗਾ ਅੱਖ - ਸੰਪਰਕ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਉਹ ਸਾਡੀ ਕੰਪਨੀ 'ਚ ਆਇਆ ਹੋਵੇ ਇਸ ਚੰਗੇ ਸੰਪਰਕ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਵਧੀਆ ਸੰਪਰਕ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਤੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਇਹ ਸੰਪਰਕ ਮਾੜਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਗਾਹਕ ਜਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਇਹੋ ਸਮਝੇਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਹੇ।

2. ਖੜ੍ਹਨ ਜਾਂ ਬੈਠਣ ਦੀ ਮੁਦਰਾ -:

ਸਾਡੀ ਖੜ੍ਹਨ ਜਾਂ ਬੈਠਣ ਦੀ ਮੁਦਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਵੱਧ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਬਣਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਚੰਗਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰੋਗੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚੇ ਜਾਣਗੇ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਚੰਗਾ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਵਾਂਗੇ 'ਆਪਣੇ ਮੋਢੇ ਸੁੰਗੋੜ ਲਵਾਂਗੇ' ਭੱਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਰਨ ਲਗਾਂਗੇ, ਮੋਢੇ ਥੱਲੇ ਨੂੰ ਤੇ ਅੰਦਰ ਵੱਲ ਮੋੜ ਲਵਾਂਗੇ, ਇਸ ਨਾਲ ਛਾਤੀ ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਵੇਗਾ, ਠੀਕ ਸਾਹ ਲੈਣ 'ਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਵੇਗੀ ਜੋ

ਬਾਅਦ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਨਰਵਸ ਤੇ ਬੇਅਰਾਮ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

3. ਸਿਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ :-

ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਵੀ ਅਸੀਂ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਭਰੋਸੇ ਵਿੱਚ ਹੋਵਾਂਗੇ ਤੇ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਹੋਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਦਾ ਪੱਧਰ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਤੇ ਪਾਸਿਆਂ ਵੱਲ ਰੱਖਾਂਗੇ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਵਿਖਾਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਸਿਰ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਰੱਖਾਂਗੇ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਦੋਸਤਾਨਾ ਤੌਰ ਤੇ ਪੇਸ਼ ਆਵਾਂਗੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਹੋਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਿਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਮੋੜ ਲਵਾਂਗੇ।

4. ਬਾਹਾਂ :-

ਸਰੀਰਿਕ ਭਾਸ਼ਾ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਬਾਹਾਂ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅੰਗ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੋਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹਾਂ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਗ੍ਰਹਿਣਸ਼ੀਲ ਹਾਂ? ਅਸੀਂ ਕਈ ਵਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸਿਆਂ ਵੱਲ ਜਾਂ ਪਿੱਠ ਵੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਇਹੋ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬੜੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਿਲੇ ਹਾਂ, ਤੇ ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਧ ਖਰਚੀਲੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬਾਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਬਾਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੀ ਨਾਲ ਕਰਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਅਰਥ ਨਾਂਹ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਮੀਟਿੰਗ ਜਾਂ ਇੰਟਰਵਿਊ ਤੇ ਨਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਵੋ - ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਾਸ ਦਾ ਅਰਥ ਨਿਰਾਸ਼ਾ, ਤੇ ਮੈਂ ਨਾ ਮਾਨੂੰ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

5. ਲੱਤਾਂ :-

ਲੱਤਾਂ ਵੀ ਸਾਡੀਆਂ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦਿਮਾਗ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਹਨਾਂ 'ਤੇ ਚੇਤਨ ਤੌਰ ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਰੱਖਣਾ

ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਲੱਤ ਕਿਵੇਂ ਗਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਨਰਵਸ ਹੋਈਏ, ਮਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਬੋਝ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਆਸ ਪਾਸ ਗਤੀ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਲੱਤ ਨਾਲ ਦੂਜੀ ਲੱਤ ਨੂੰ ਕਰਾਸ ਕਰਾਂਗੇ, ਕਿਥੋਂ ਕਰਾਸ ਕਰਾਂਗੇ, ਗੋਡਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾਂ ਗਿੱਟਿਆਂ ਕੋਲੋਂ - ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲੱਤਾਂ ਦੀ ਕਰਾਸਿੰਗ ਦਾ ਅਰਥ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਦੀ ਮੁਦਰਾ 'ਚ ਹਾਂ। ਲੱਤਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਕੋਣ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਹੋਰਨਾ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਹਾਰ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਕੋਣ ਦੂਜਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਅੰਦਰਵਾਰ ਨੂੰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਸੀਂ ਖਿੱਚ ਪਾਉ, ਦੋਸਤਾਨਾ 'ਤੇ ਦਿਲਸਚਪੀ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਹਾਂ।

6. ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਹਾਵ ਭਾਵ :-

ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਕਈ ਹਾਵ - ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ :

- ◆ ਜੇ ਹਥੇਲੀਆਂ ਜਰਾ ਕੁ ਉਪਰ ਉਠੀਆਂ ਹੋਣ ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਹੋਣ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੋਵੇਗਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾਪਨ ਤੇ ਦੋਸਤਾਨਾ
- ◆ ਹਥੇਲੀਆਂ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹਾਵੀ ਹੋ ਆਪਣੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਆਕਰਮਣਕਾਰੀ ਹੈ।

ਇਹ ਹਥੇਲੀ ਉਪਰ ਵੱਲ ਤੇ ਹਥੇਲੀ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਹੱਥ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਿੱਧਾ (ਅੰਗੂਠਾ ਅਕਾਸ਼ ਵਲ ਤੇ ਚੀਚੀ ਧਰਤੀ ਵੱਲ) ਮਿਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਇਹੋ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲੇਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਨੂੰ (ਜਾਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਹੱਥ ਮਿਲਾ ਰਹੇ ਹੋ) ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਰਾਬਰ ਸਮਝਦੇ ਹੋ।

7. ਮੂੰਹ ਦੇ ਹਾਵ - ਭਾਵ :-

ਸਾਡੇ ਮੂੰਹ ਦੀ ਹਿਲਜੁਲ ਵੀ ਸਾਡੇ ਬਾਰੇ ਕਈ ਕੁਝ ਦੱਸ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੂੰਹ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹਿੱਸਾ ਬੁੱਲ੍ਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਮੋੜਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਸੋਚ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਇਹ ਹਰਕਤ ਅਸੀਂ ਉਦੋਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਤੀ ਗੁੱਸੇ ਭਰੀ ਟਿਪਣੀ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਮੂੰਹੋਂ ਕੁਝ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਦੀਆਂ ਵੀ ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਭਰਵੀਂ ਮੁਸਕਰਾਹਟ - ਜਦੋਂ ਬੁੱਲ੍ਹ ਦੰਦ ਨੂੰ ਛੋਹ ਜਾਵੇ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਅਸਲ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਅੱਖਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਨਾ ਪੁੱਜੇ ਉਹ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਚਾਲਬਾਜ਼ੀ ਜਾਂ ਚਲਾਕੀ ਹੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਰਵੀਂ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਾਂ - ਪੱਖੀ ਹਾਵ - ਭਾਵ ਹੈ।

ਸਰੀਰਿਕ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਸਰੀਰਿਕ ਭਾਸ਼ਾ (ਹਾਵ - ਭਾਵ) ਬਾਰੇ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਹਾਂ ਪੱਖੀ ਸਰੀਰਿਕ ਭਾਸ਼ਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣ ਲਿਆ ਸਾਡਾ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਵੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਈ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਸਰੀਰਿਕ ਭਾਸ਼ਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪ੍ਰਤਿ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਵਿਹਾਰ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦੇ ਖੁਲ੍ਹ ਦਿਲੇਪਨ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮੁੱਲਾਂਕਣ 6 - ਖ਼ਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ

1. ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਵਿਹਾਰ ਨਾਲ਼ ਸਰੀਰਿਕ ਭਾਸ਼ਾ ਬਣਦੀ ਹੈ।
2. ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹਥੇਲੀ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ।
3. ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦੇਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

4. ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸਰੀਰਿਕ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ।
5. ਅੱਖ ਦਾ ਸੰਪਰਕ ਬੇਧਿਆਨੀ ਤੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।
6. ਬਾਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਮਨ ਦੀ ਆਕ੍ਰਮਕ ਰੁਚੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।
7. ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮੋਢਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁੰਗੋੜਦੇ, ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਅੰਦਰਵਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਇਸ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।
8. ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕੋਣ ਨੂੰ ਹੋਰਾਂ ਵੱਲ ਅੰਦਰਵਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਇਸ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ...
..... ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
9. ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਸਰੀਰਿਕ ਭਾਸ਼ਾ ਸਾਡੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।
10. ਸਿਰ ਨੂੰ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੋਸਤਾਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਜਾਂ ਗ੍ਰਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਹਾਂ।

2.1 ਸਾਰ

ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਗਾਤਾਰ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਵਿਹਾਰ ਸ਼ਿਸਟਾਚਾਰ, ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਸਰੀਰਿਕ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸਨਅਤ ਵਿੱਚ ਨਵੀਆਂ ਸਿਖਰਾਂ ਛੋਹ ਸਕੇ। ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸਨਅਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ, ਸੂਖਮ ਤੇ ਮੋਹਣ ਵਾਲੀ ਸਨਅਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬੀ ਤੇ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਵਾਲੇ ਹੁਨਰਮੰਦ ਪੇਸ਼ਾਵਰਾਂ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲੋੜ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚ ਬੜੇ ਸੌਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਬਿਆਨਿਆ

ਗਿਆ ਹੈ; ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਯੂਨਿਟ 'ਚ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਯਤਨ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਨੂੰ ਮਨ - ਇਛੱਤ ਸਰੂਪ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਵਿਹਾਰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ। ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦਿੱਖ ਤੇ ਸਜ-ਸਜਾਅ ਦਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਕੰਮ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਸਟਾਚਾਰ ਤੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਸ਼ਿਸਟਾਚਾਰ ਵੀ ਸਿੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਸਰੀਰਿਕ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖਣ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸਮਈ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਬਣਾਉਣ 'ਚ ਮਦਦ ਮਿਲੇਗੀ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਕੇ ਅਸੀਂ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸੱਨਅਤ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਯੋਗ ਬਣ ਸਕਾਂਗੇ ਤੇ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸੱਨਅਤ ਵਿੱਚ ਨਵੀਆਂ ਸਿਖਰਾਂ ਛੋਹਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ।

ਯੂਨਿਟ -2

ਸੈਰ - ਸਪਾਟੇ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ - II

ਸਮੱਗਰੀ

1. ਜਾਣਕਾਰੀ
2. ਇਸ ਯੂਨਿਟ ਦਾ ਮੰਤਵ
3. ਸੈਰ - ਸਪਾਟਾ
4. ਆਮ ਪ੍ਰਭਾਵ
5. ਸੈਰ - ਸਪਾਟਾ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਨ
6. ਦੁਹਰਾਓ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ- I
7. ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤ
8. ਦੁਹਰਾਓ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ- II
9. ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸੰਸਥਾਵਾਂ
10. ਦੁਹਰਾਓ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ- III
11. ਅਸੀਂ ਕੀ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ?
12. ਭਵਿੱਖੀ ਹਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਸੁਝਾਏ ਸ੍ਰੋਤ

1. ਜਾਣਕਾਰੀ -:

ਵਿਦੇਸ਼ੀ / ਬਾਹਰੀ ਆਰਥਿਕ ਗੀਤਵਿਧੀਆਂ ਲਈ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਇੱਕ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਤੇ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਖੇਤਰ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਦਰ, ਭਾਰੀ ਮਾਤਰਾ 'ਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ

ਕਰੰਸੀ ਦੀ ਆਮ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਤੇ ਵਿੱਦਿਅਕ ਅਨੁਭਵਾਂ ਦਾ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ 'ਤੇ ਗਹਿਰਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਕਸਿਤ ਪੱਛਮੀ ਮੁਲਕ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ, ਆਸਟਰੀਆ ਤੇ ਫਰਾਂਸ, ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸੈਕਟਰ ਚੋਂ ਮਿਲੇ ਲਾਭ ਦਾ ਸਮਾਜਕ ਆਰਥਿਕ ਭਲਾਈ 'ਤੇ ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਹਾਲੀਆ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ 10% ਹਿੱਸਾ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਕੁੱਲ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਯੋਗ ਲੋਕਾਂ 'ਚੋਂ ਦਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਖੇਤਰ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਖੇਤਰ ਦਾ ਮੁਕੰਮਲ ਆਰਥਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਖੇਤਰ ਦਾ ਹਾਂਦਰੂ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਿਦੇਸੀ ਮੁਦਰਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਵਿਦੇਸੀ ਵਪਾਰ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਹ 'ਚਿਮਨੀ ਰਹਿਤ ਸੱਨਅਤ' ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸੱਨਅਤ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੱਨਅਤ ਨੇ ਵੱਡੇ ਤੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਲਈ ਕਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਮੁੱਖ ਸੱਨਅਤ ਵਜੋਂ ; ਵੀ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਕਈ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੱਨਅਤ ਆਰਥਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ 'ਤੇ ਹਾਵੀ ਵੀ ਵੇਖੀ ਗਈ ਹੈ।

ਇਹ ਅਖਾਣ 'ਅਤਿਥੀ ਦੇਵ ਭਾਵ' ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ 'ਮਹਿਮਾਨ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਾਂਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ' ਤੋਂ ਇਹ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਹੁਣਚਾਰੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਗੁਣ ਹੈ 'ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸੁਭਾਅ ਆਧੁਨਿਕ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ (ਮਹਿਮਾਨ) ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਬੇਹੱਦ

ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਮਹਿਮਾਨ ਠਹਿਰਨ ਲਈ ਆ ਜਾਵੇ ਉਸ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਹਿਮਾਨ ਦੇ ਠਹਿਰਨ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੇ ਆਰਾਮ ਦਾ ਪੂਰਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਖਾਣਾ ਵਧੀਆ ਕਰਾਕਰੀ ਜਾਂ ਭਾਂਡਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਰੋਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਿਸਤਰੇ 'ਤੇ ਵਧੀਆ ਚਾਦਰਾਂ ਵਿਛਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਜੇ ਵਧਾ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਲਈ ਭਾਰਤ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸੈਲਾਨੀ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਰਹੱਸਮਈ ਦੇਸ਼ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਪੇਂਡੂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੱਸੀ ਆਦਿ 'ਤੇ ਤੁਰਦੇ, ਰੋਟੀ ਤੇ ਮੱਖਣ ਰੱਖ ਕੇ ਖਾਂਦੇ, ਸੂਰਜ ਛਿਪਣ 'ਤੇ ਲੋਕ ਨਾਚਾਂ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਵੇਖਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਲਾ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਿੱਤ, ਤੇ ਡਰਾਮੇ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ। ਇਥੇ ਕੱਪੜਿਆਂ 'ਤੇ ਨਸਲੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਕਲਾ ਵੇਖਕੇ, ਛੋਟੇ ਗਹਿਣੇ ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਦਸਤਕਾਰੀ ਵਸਤਾਂ ਵੱਲ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਦੇ ਸਹੀ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਂ ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਹੋਟਲਾਂ 'ਚ ਠਹਿਰਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਓ ਭਗਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਦਾ ਅਸਲ ਮੰਤਵ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੈਲਾਨੀ ਸਾਡੀ ਪ੍ਰਾਹੁਣਚਾਰੀ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਆਪਣੇ ਮਨ 'ਚ ਬਣਾ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਮਿਲਨਸਾਰਤਾ ਤੇ ਵਰਤਾਓ ਜੋ ਸਾਡੇ ਅੰਤਰਮਨ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਆਰਥਿਕ ਖੇਤਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ, ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਨਾਲ਼ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਵੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਥਾਵਾਂ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਹੀ ਚੰਗੀ ਕਮਾਈ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੀਜ਼ਨ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਹੋਰ ਵੀ ਬਿਹਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਸੀ ਜਾਂ ਵਿਦੇਸੀ ਸੈਲਾਨੀ ਛੁੱਟੀਆਂ ਕਟਣ ਜਾਂ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਹਰੇਕ ਸੈਲਾਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸੈਰ ਸਮੱਸਿਆ ਰਹਿਤ ਹੋਵੇ। ਸੂਚਨਾ ਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੀ ਠਹਿਰ ਵੱਧ ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਟੈਕਸੀ ਕੈਬਾਂ, ਅਨੁਵਾਦਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਗਾਈਡਾਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੈਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਦਿਲਚਸਪ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਸਿਹਤਦਾਇਕ ਕੰਡੀਸ਼ਨਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੋਟਲਾਂ ਤੇ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਥਾਂਵਾਂ ਦਾ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਵੀ ਸੁਧਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਲੋਂ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਪਰਾਲੇ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਥਾਂਵਾਂ ਤੇ ਠਹਿਰਨ ਦੌਰਾਨ ਸੈਲਾਨੀ ਪੂਰਾ ਆਨੰਦ ਲਵੇ ਜਿਸ ਲਈ ਸੜਕੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ, ਗਾਈਡ ਤੇ ਚੰਗੇ ਹੋਟਲਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹੋਟਲਾਂ ਤੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟਾਂ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਤੇ ਦੇਸੀ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੀ ਪਸੰਦ ਮੁਤਾਬਕ ਕਈ ਕਈ ਰਸੋਈਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਟੂਰ ਆਪਰੇਟਰ ਟੂਰ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਚਿੰਤਤ ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਮੌਸਮੀ ਹਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਤੇ ਯਾਤਰਾ ਸੰਨਅਤ ਵਿਚ ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਥਾਂਵਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਘਟਣ ਨਾਲ ਇਹ ਮੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਲਈ ਹੁਨਰਮੰਦ ਕਾਮੇ ਲੱਭੇ ਜਾਣ।

ਇਸ ਯੂਨਿਟ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਹੈ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸੰਨਅਤ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ। ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਕਿ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸੰਨਅਤ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦੇ ਕੀ ਕੀ ਸਾਧਨ ਹਨ ਅਤੇ ਟੂਰ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਵਿਕਾਸ 'ਚ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ ?

2. ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਮੰਤਵ :-

ਪਿਆਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਓ, ਇਸ ਯੂਨਿਟ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਯੋਗ ਹੋ ਗਏ ਹੋ ਕਿ :

- ਉਹਨਾਂ ਕਾਰਨਾ 'ਤੇ ਉਂਗਲ ਰੱਖਣਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਸਾਨੂੰ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।
- ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸਾਧਨਾ ਦਾ ਅਧਿਐਨ
 - ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸਾਧਨਾ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ।
 - ਕੁਝ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਐਮ. ਓ. ਟੀ., ਐਸ. ਟੀ. ਡੀ. ਸੀ ਤੇ ਯੂ. ਐਨ. ਡਬਲਯੂ. ਟੀ. ਓ. ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ।

3. ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਕੀ ਹੈ?

ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸੈਰ ਦੀ ਉਹ ਗਤੀਵਿਧੀ ਹੈ ਜੋ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ; 24 ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਤੇ ਇਹ ਲਾਭ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਯੂ. ਐਨ. ਡਬਲਯੂ. ਟੀ. ਓ. ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ :-

ਦੇਸੀ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ : ਦੇਸੀ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਵਿੱਚ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਦੇ ਟੂਰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਅਮਰੀਕਣ ਜੋ ਨਿਊਯਾਰਕ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਲਾਸ ਏਂਜਲਸ ਲਈ ਆਪਣੇ ਵਪਾਰਕ ਟੂਰ 'ਤੇ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਦੇਸੀ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ : ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਦੇਸਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟੂਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੇਸ ਚੋਂ ਵਸਨੀਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਟੂਰ ਉਸ ਦੇਸ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਆਊਟ ਬਾਉਂਡ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਹੋਵੇਗਾ - ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਸ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦੇਸ ਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਟੂਰ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇਨਬਾਉਂਡ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਹਾਂਗਕਾਂਗ ਤੇ ਜਪਾਨ ਦਰਮਿਆਨ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ - ਜੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਥਾਨ ਹਾਂਗਕਾਂਗ ਹੋਵੇ : ਹਾਂਗਕਾਂਗ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜਪਾਨ ਦਾ ਟੂਰ ਹਾਂਗਕਾਂਗ ਲਈ ਆਊਟ ਬਾਉਂਡ ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਜਪਾਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹਾਂਗਕਾਂਗ ਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਟੂਰ ਹਾਂਗਕਾਂਗ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇਨਬਾਊਂਡ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸੈਲਾਨੀ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ ਦਾ ਟੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਕਿਉਂ? : ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਕਾਸ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਵਿਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਏਨੀਆਂ ਗਹਿਰੀਆਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਦਾ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਆਰਥਿਕ ਖੇਤਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਧੁਨਿਕ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਨੇੜਿਓਂ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸਥਾਨ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਨਾਲ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸਮਾਜਕ ਆਰਥਿਕ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਨਿਰਧਾਰਕ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅੱਜ ਇਸ ਦਾ ਵਪਾਰਿਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੇਲ, ਖੁਰਾਕੀ-ਵਸਤਾਂ ਜਾਂ ਆਟੋਮੋਬਾਈਲ ਦੀਆਂ ਦਰਾਮਦਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਮੁੱਖ ਖਿਡਾਰੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਤਾਂ ਇਹ ਆਮਦਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਾਧਨ ਵੀ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਦੀਆਂ ਥਾਂਵਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਰੁਚੀ ਆਉਣ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਵੀ ਵਧੀਆਂ ਹਨ। ਸੈਰ ਸਪਾਟੇ ਦੇ ਆਲਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਫੈਲਾਓ ਨਾਲ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਉਸਾਰੀ ਤੋਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜਾਂ ਦੂਰ ਸੰਚਾਰ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੌਕੇ ਵੀ ਵਧੇ ਹਨ। ਉੱਪਰ ਪੁਛੇ ਸੁਆਲ ਦਾ ਜੁਆਬ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਦੇ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਅਵੱਸ਼ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ।

4. ਆਮ ਪ੍ਰਭਾਵ :-

✱ **ਆਮਦਨ ਵਧਾਉਣਾ ਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ** : ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਆਮਦਨ

ਵਧਾਉਣ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ, ਗਰੀਬੀ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਤੇ ਮਾਨਵੀ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸਾਧਨ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਕੁੱਲ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦ ਵਿੱਚ 6.23% ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੌਕਿਆਂ ਦਾ 8.78% ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਲਗਪਗ 20 ਮਿਲੀਅਨ ਲੋਕ ਦੇਸ਼ ਵਿਚਲੀ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸੱਨਅਤ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਰਹੇ ਹਨ।

- ✧ **ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਸਾਧਨ :** ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬੇਲੈਂਸ ਆਫ ਪੇਮੈਂਟ 'ਤੇ ਹਾਂ ਪੱਖੀ ਅਸਰ ਪਿਆ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਿਚਲੀ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸੱਨਅਤ ਨੇ 2008 ਵਿੱਚ 100 ਬਿਲੀਅਨ ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰ ਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਕਮਾਈ ਸੀ 2018 ਤੱਕ ਇਸ ਦੇ ਵਧ ਕੇ 275.5 ਬਿਲੀਅਨ ਹੋਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਸ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਦਰ 9.4% ਹੋਵੇਗੀ।
- ✧ **ਕੌਮੀ ਵਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਲ :** ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਨਾਲ ਵਿਰਾਸਤੀ ਥਾਂਵਾਂ ਐਲਾਨੀਆਂ ਕਈ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਸੰਭਵ ਹੋਈ ਹੈ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜੇਕਰ ਤਾਜਮਹਲ, ਕੁਤਬ ਮਿਨਾਰ ਅਤੇ ਐਲੋਰਾ ਮੰਦਰਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਨਾ ਅਪਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਲਗ-ਪਗ ਖਤਮ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਕਈ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਪ੍ਰਾਣੀ ਵੰਨਗੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ✧ **ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਵਿਕਾਸ :** ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਵਰਤੋਂ ਵਾਲੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਹਿਮਾਨ ਨਿਵਾਜ਼ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪੁੱਜਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ, ਸਿਹਤ

ਸੰਭਾਲ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ, ਖੇਡ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਟਲਾਂ ਤੇ ਉੱਚ ਪਾਏ ਦੇ ਰੈਸਟੋਰੇਟਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਜੋ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮਹਿਮਾਨ ਨਿਵਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜ਼ ਦੇ ਹਨ।

✱ **ਅਮਨ ਤੇ ਸਥਿਰਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ :** ਹਨੀ ਤੇ ਗਿਲਪਿਨ (2009) ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਕਿਸੇ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਮਨ ਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਵੀ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਕਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਆਮਦਨ ਵੀ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿੱਚ ਵੰਨ - ਸੁਵੰਨਤਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤਰ - ਸੱਭਿਆਚਾਰਿਕ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਕਈ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਇਹ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਹਨ, ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਢਾਂਚਾ-ਗਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਆਦਿ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਅਮਨ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਸਹੀ ਲਾਭ ਲੈਣੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਉਕਤ ਯਤਨ ਕਰਨੇ ਹੀ ਪੈਣੇ ਹਨ।

5. ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਣ :-

1. ਆਰਥਿਕ
2. ਵਾਤਾਵਰਨਿਕ
3. ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਿਕ
4. ਸੇਵਾਵਾਂ
5. ਟੈਕਸ ਆਦਿ

6. ਭਾਈਚਾਰਕ ਵਿਹਾਰ :-

ਸੈਰ ਸਪਾਟੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਨਾਲ ਕਈ ਨੁਕਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਕਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਗੋਚਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸਿੱਟਾ ਇਹੋ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸੱਨਅਤ ਦੇ ਸਥਾਨਕ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਲ਼ ਮਿਲ਼ ਕੇ ਇਸ ਸੱਨਅਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਯੋਜਨਾਕਾਰੀ ਨਾਲ ਭਾਈਚਾਰਿਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹੋਰ ਪੱਖਾਂ ਤੇ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਵਿਘਨ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਘੱਟ ਖਰਚੀਲਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਮੂਲੀਅਤ ਤੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਦਰਭਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਯੋਜਨਾਕਾਰੀ ਕੋਝ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਤੇ ਦੂਰ ਕਰਨ 'ਚ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਭਵਿੱਖ 'ਚ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਣਨ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਆਰਥਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ :-

ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਘੱਟ ਤਨਖਾਹ ਵਾਲੇ ਦਾਖਲਾ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਵਾਲੇ ਪੇਸ਼ਾਵਰਾਨਾ ਤੱਕ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਖੇਤਰਾਂ 'ਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵੀ ਵਧਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜੀਵਨ ਢੰਗ ਦਾ ਪੱਧਰ ਵੀ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ, ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਦਿਹਾਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਫਾਇਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਨਅਤ 'ਤੇ ਹੀ ਨਿਰਭਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਿਵੇਸ਼, ਵਿਕਾਸ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਖਰਚਿਆਂ ਦੇ ਵਾਧੂ ਮੌਕੇ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਨਾਲ ਜਨਤਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਾਣੀ, ਸੀਵਰ, ਸਾਈਡ ਵਾਕ, ਬਿਜਲੀ, ਪਾਰਕਿੰਗ, ਜਨਤਕ ਆਰਾਮ ਘਰ, ਕੂੜਾ ਕਚਰਾ ਸਮੇਟਣ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੇ ਲੈਂਡ ਸਕੇਪਿੰਗ ਵਿਚ ਵੀ ਸੁਧਾਰ

ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਨਾਲ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੁਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਸੜਕਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਸੁਧਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਅੱਪਗਰੇਡ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਨਤਕ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਸੇਵਾ 'ਚ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੈਰ ਰਵਾਇਤੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਟਰੇਲਰ ਆਦਿ) ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੁਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਚੂਨ ਦੇ ਖੇਤਰ 'ਚ ਸਿਹਤਮੰਦ ਮੁਕਾਬਲਾਕਾਰੀ ਵਧਦੀ ਹੈ ਕਈ ਨਵੇਂ ਲੋਕ ਇਸ ਖੇਤਰ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਕਸਰ ਟੈਕਸ ਰੈਵੇਨਿਊ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ; ਲਾਜਿੰਗ ਤੇ ਸੇਲਜ਼ ਟੈਕਸ ਆਮਦਨ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਵਾਧੂ ਟੈਕਸ ਰੈਵੇਨਿਊ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਵਾਈ ਸਫ਼ਰ ਤੇ ਹੋਰ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਟੈਕਸ, ਬਿਜ਼ਨਸ ਟੈਕਸ, ਫਿਊਲ ਟੈਕਸ ਤੋਂ ਆਮਦਨ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਨਵਾਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਨਾਲ ਆਮਦਨ ਕਰ ਰੈਵੇਨਿਊ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਵੇਲੇ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸੱਨਅਤ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਤਨਖਾਹ ਵਾਲੇ ਵੀ ਕਾਫੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੌਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਤਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਨੌਕਰੀਆਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸੀਜ਼ਨਲ (ਮੌਸਮੀ) ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਫ ਸੀਜ਼ਨ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਜਾਂ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਵੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਲੇਬਰ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ 'ਚੋਂ ਲੈਣ ਦੀ ਥਾਂ ਬਾਹਰੋਂ ਵੀ ਮੰਗਵਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਜੇ ਲੇਬਰ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੁਨਰਮੰਦਾਂ ਜਾਂ ਨਿਪੁੰਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਵੇ ਤੇ ਜਾਂ ਜੇ ਇਹ ਲੇਬਰ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਸਤਾਂ, ਸੇਵਾਵਾਂ, ਭੂਮੀ ਤੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਕਾਨਾ ਆਦਿ ਦੀ ਮੰਗ ਵਧਣ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੀਵਨ ਢੰਗ ਵੀ ਖਰਚੀਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਵਪਾਰ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹੋਰ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਉੱਚ ਕੀਮਤ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸਨਅਤ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮਾਲਕ ਤੇ

ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਪਣੇ ਮੁਨਾਫੇ ਨੂੰ ਇਸ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਡਾ ਭਾਈਚਾਰਾ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਫੰਡ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਵਧੇ ਹੋਏ ਟੈਕਸਾਂ ਨਾਲ) ਸੜਕਾਂ, ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਮਰੱਥਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ? ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ (ਪਾਣੀ, ਸੀਵਰ, ਬਿਜਲੀ, ਫਿਊਲ, ਮੈਡੀਕਲ) ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵਾਧੇ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇ, ਹੋਰ ਵਾਧੂ ਟੈਕਸ ਵੀ ਦੇਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

ਵਾਤਾਵਰਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ -:

ਉਹ ਖੇਤਰ ਜਿਥੇ ਉੱਚ ਕੀਮਤੀ ਕੁਦਰਤੀ ਸੈਰਗਾਹ ਸਥਾਨ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਮੁੰਦਰ, ਝੀਲਾਂ, ਝਰਨੇ, ਪਹਾੜੀਆਂ, ਬੇਮਿਸਾਲ ਬਨਸਪਤੀ ਤੇ ਜੀਵ ਤੇ ਬਹੁਤ ਉੱਚ ਪਾਏ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸੁੰਦਰਤਾ ਸੈਲਾਨੀਆ ਤੇ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਆਪਣਾ ਭਾਵਨਾਤਮਿਕ ਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਜੋੜਕੇ ਆਨੰਦ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਲੋਕ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੁਦਰਤੀ ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਗਾੜਨ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੇ ਮਨ ਪਰਚਾਵੇ ਲਈ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਮਨ-ਪ੍ਰਚਾਵਾ ਸਾਧਨਾ SI ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਕੇ ਆਮਦਨ ਵਧਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਇਮਾਰਤਾਂ ਤੇ ਸਮਾਰਕਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਤੇ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਸਫਾਈ ਤੇ ਮੁਰੰਮਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਮ ਕਲਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੰਧ ਚਿੱਤਰ ਤੇ ਲਿਖਤਾਂ, ਪਾਣੀ ਦੇ ਫੁਹਾਰੇ, ਸਮਾਰਕ ਆਦਿ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ ਸੈਲਾਨੀਆ ਨੂੰ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਨਿਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ “ਸਵੱਛ” ਸੱਨਅਤ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਸੱਨਅਤ ਜੋ ਹੋਟਲਾਂ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟਾਂ, ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੇ ਹੋਰ

ਖਿਚ ਪਾਉ ਵਸਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ :-

ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਿਕ ਪੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਹਨਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਆਉਣਾ ਸਥਾਨਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਸਮੁੱਚਾ ਭਾਈਚਾਰਾ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਅਪਨਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਥਾਨਿਕ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਨਾਲ ਵੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਧਦਾ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਨੈਤਿਕ ਮੁੱਲਾਂ ਦਾ ਪਸਾਰ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲਿੰਗ ਸਮਝ ਬੁਝ 'ਚ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਵਿਚਾਰ, ਜਾਂ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਸੇਵਨ (ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਪ੍ਰਭਾਵ) ਇਹ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੇ ਹਾਦਸਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ? ਰਵਾਇਤੀ ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਕੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲੇ ਸਮਾਰੋਹ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੁਨਰ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਬਿਪਤਾਵਾਂ, ਊਰਜਾ ਦੀ ਘਾਟ, ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ, ਸਿਆਸੀ ਹਲ-ਚਲ, ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਫੈਲਣ, ਰਸਾਇਣਿਕ ਰਿਸਾਵ ਅਤੇ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸਨਅਤ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪੁਚਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕਦੇ ਕਦੇ ਇਹ ਕੁਝ ਖੋਜੀ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਦੇ ਹਨ।

ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸਨਅਤ ਉਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦਾ

ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਖਿਚਪਾਊ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ; ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਵੀ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਨਾਲ ਸਥਾਨਿਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰਲੇ ਤੇ ਦਿਲਚਸਪ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਵਿਸ਼ਵ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਨਵੇਂ ਸੰਦਰਭਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵੱਖਰੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੂਝ ਬੂਝ ਵਧਦੀ ਹੈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਰ-ਝਾਤ ਮਾਰਨ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੀ ਸਾਡੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਦਸਤਕਾਰੀ ਵਸਤਾਂ 'ਚ ਰੁਚੀ ਹੋਣ ਨਾਲ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਥਾਵਾਂ ਦੀ, ਦਸਤਕਾਰੀ ਵਸਤਾਂ ਦੀ, ਇਮਾਰਤਸਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵੱਖਰਤਾ ਸਾਡੇ ਲਈ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਸਗੋਂ ਦਿਲਚਸਪ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਮੌਕਿਆਂ, ਅਤੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਾਡੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਿਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸੱਨਅਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ ਖਰਚਾ ਤੇ ਲਾਭ ਦੋਵੇਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਲਾਭ ਅੱਗੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ। ਟੇਬਲ 1 ਵਿੱਚ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਦੇ ਕੁਝ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ :-

ਟੇਬਲ 1 ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ :-

ਆਰਥਿਕ ਲਾਭ :-

- ✦ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਨਾਲ ਸਥਾਨਿਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਖੇਤਰ 'ਚ ਸਿਧੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ

ਵੀ।

- ✦ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਨਾਲ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਵਾਲੀ ਦੇਸੀ ਸਨਅਤ ਵਿਕਸਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਹੋਟਲ ਤੇ ਹੋਰ ਲਾਜਿੰਗ ਸਨਅਤ, ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਤੇ ਖਾਣਾ, ਸੇਵਾਵਾਂ, ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਦਸਤਕਾਰੀ ਅਤੇ ਗਾਈਡ ਸੇਵਾਵਾਂ ਆਦਿ।
- ✦ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਨਾਲ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪੂੰਜੀ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਥਾਨਿਕ ਆਰਥਿਕਤਾ 'ਚ ਹੋਰ ਪੈਸਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।
- ✦ ਇਹ ਸਥਾਨਿਕ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ✦ ਸੜਕੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸੇਵਾਵਾਂ 'ਚ ਸੁਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ✦ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਭਾਵੇਂ ਘੱਟ ਤਨਖਾਹ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਗ਼ੈਰ ਹੁਨਰਮੰਦਾਂ ਲਈ ਹੋਣ ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਗ਼ਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ ਸੁਧਾਰਨ 'ਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।
- ✦ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਨਾਲ ਟੈਕਸ ਰੈਵੇਨਿਊ 'ਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਮਾਜਿਕ ਲਾਭ :-

- ✦ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਨਾਲ ਬਣੀਆਂ ਆਰਥਿਕ ਵਿਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ ਬਿਹਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ✦ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਨਾਲ ਮਨੋਰੰਜਨ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਿਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਸਥਾਨਿਕ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਦੇਸੀ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।
- ✦ ਆਮ ਜਨਤਕ ਥਾਂਵਾਂ ਨੂੰ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ

ਦਾ ਲਾਭ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

- ✦ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਨਾਲ ਸਥਾਨਿਕ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਵਧਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸੂਝ - ਬੂਝ ਤੇ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਵੀ ਵਧਦੇ ਹਨ।

ਸੱਭਿਆਚਾਰਿਕ ਲਾਭ :-

- ✦ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਨਾਲ ਸੱਭਿਆਚਾਰਿਕ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਵਧਦੀ ਹੈ।
- ✦ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਨਾਲ ਪੁਰਾਤਤਵ, ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਇਮਾਰਤਾਂ ਤੇ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਤੇ ਰੱਖ ਰਖਾਅ ਲਈ ਆਮਦਨ ਵਧਦੀ ਹੈ।
- ✦ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਆਲੋਚਨਾ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਨਾਲ ਸੱਭਿਆਚਾਰਿਕ ਵਿੱਚ ਨਾ ਪ੍ਰਵਾਨਣ ਯੋਗ ਬਦਲਾਓ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਵੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਿਕ ਗਿਆਨ ਦੇ ਵਟਾਂਦਰੇ ਨਾਲ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਮਹਿਮਾਨ ਨਿਵਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਥਾਨਿਕ ਰਵਾਇਤਾਂ ਤੇ ਦਸਤਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਵਧਦੀ ਹੈ।

ਭੌਤਿਕ ਵਾਤਾਵਰਨਿਕ ਲਾਭ :-

- ✦ ਪਾਰਕਾਂ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੈਰ-ਗਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਕੁਦਰਤ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਨੂੰ ਵੀ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ✦ ਕੂੜਾ ਕਚਰਾ ਸਮੇਟਣ ਦਾ ਬਿਹਤਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ✦ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਤੋਂ ਚਿੰਤਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਨਾਲ ਕੁਦਰਤ ਆਧਾਰਿਤ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਧਦੀਆਂ ਤੇ ਵਿਕਸਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸ੍ਰੋਤ : ਯੂਨਾਈਟਡ ਨੇਸ਼ਨਜ਼ (2003) ਪਾਵਰਟੀ ਐਲੀਵੇਸ਼ਨ ਥਰੂ ਸਸਟੇਨੇਬਲ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ, ਨਿਊਯਾਰਕ।

ਸੇਵਾਵਾਂ

ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਨਾਲ ਨਵੀਆਂ ਮੁੱਖ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਸਥਾਨਿਕ, ਦੁਕਾਨਾਂ, ਰੈਸਟੋਰੈਂਟਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਵਣਜ ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਆਸ਼ਾਵਾਂ ਵੀ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੈਲਾਨੀਆ ਦੀ ਵੱਧ ਆਵਾਜਾਈ ਨਾਲ ਅੱਗ ਬੁਝਾਊ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ 'ਚ ਵੀ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਲਾਭ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲਈ ਰਵਾਇਤੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾਕਾਰੀ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਘਾਟ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਵਕਤੀ ਤੇ ਮੌਸਮੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਾਣੀ, ਬਿਜਲੀ, ਬਾਲਣ ਤੇ ਹੋਰ ਘਾਟਾਂ ਪੇਸ਼ ਆ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਗਾਂ-ਪੱਖ :-

- ◆ ਮਨੋਰੰਜਨ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ◆ ਦੁਕਾਨਾਂ, ਰੈਸਟੋਰੈਂਟਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਵਣਜ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਮਿਆਰ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ◆ ਅੱਗ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਿਹਤਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- ◆ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੁਧਾਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਟੈਕਸ :-

ਰੈਸਟੋਰੈਂਟਾਂ ਤੇ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਚੂਨ ਦੀ ਗਤੀ-ਵਿਧੀ ਵਧਣ ਨਾਲ ਰਾਜ ਦਾ ਅਤੇ

ਸਥਾਨਿਕ ਸੇਲ ਟੈਕਸ ਰੈਵੇਨਿਊ ਵਧਦਾ ਹੈ, ਲਾਜਿੰਗ ਟੈਕਸ ਰੈਵੇਨਿਊ ਵੀ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਧੇ ਹੋਏ ਟੈਕਸ ਦਾ ਬੋਝ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ 'ਤੇ ਵੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਸੰਪਤੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਪਤੀ ਟੈਕਸ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਹਾਂ - ਪੱਖੀ -:

- ✦ ਵਾਧੂ ਸਟੇਟ ਤੇ ਲੋਕਲ ਸੇਲ ਟੈਕਸ ਰੈਵੇਨਿਊ ਵਧਦਾ ਹੈ।
- ✦ ਲਾਜਿੰਗ ਟੈਕਸ ਰੈਵੇਨਿਊ ਵੀ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ -:

ਕਿਸੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਇਹ ਮਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੈਲਾਨੀ ਉਸ ਭਾਈਚਾਰੇ 'ਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉੱਥੇ ਆ ਕੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਲੋਕ ਸਥਾਨਿਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੀ ਵੱਧ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਮ ਹਾਲਤਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਵਿਕਸਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਥਾਨਿਕ ਲੋਕ ਵੀ ਵੱਧ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਾਣਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਚੋਣ ਦੇ ਵੱਧ ਮੌਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵੀ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਾਰਨ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਕਈ ਲੋਕ ਚੰਗਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ, ਕੁਝ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕੁਝ ਵਿਰੋਧੀ। ਸਥਾਨਿਕ ਵਸਨੀਕਾਂ ਤੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਟਕਰਾਓ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਢੰਗ ਤੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਤੇ ਨਵੇਂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਜੀਵਨ ਜਾਂਚ ਕਾਰਨ ਦਬਾਓ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਾਲਾਤ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਿਹਤਰ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਸਗੋਂ ਮਾੜੇ ਹੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਲਈ ਮੁੱਖ ਖਿੱਚ ਹੈ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਿਕ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਦੱਸਣ ਨਾਲ ਅਤੇ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਵਾਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਕੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਭਾਵੇਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮਨਘੜਤ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਯੋਜਨਾਕਾਰੀ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਕਾਰਨ ਸਥਾਨਿਕ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕਾਰਨ ਵੀ ਦੁੱਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਬਾਹਰਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ

ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਾਹਰਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਸਥਾਨਿਕ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਸਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੋਨੋਲਿਥਿਕ ਨਿਊਬਜ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਟਲ ਬਣਨ ਜਾਂ ਵੱਖਰੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨਾਂ ਵਾਲੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਬਣਨ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਥਾਨਿਕ ਮਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਓ ਹੋਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਸਹਜ ਦਿੱਖ ਨੂੰ ਵੀ ਠੇਸ ਪੁਜਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਤਰਾਂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਗਲਤ ਹੋਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।

ਹਾਂ - ਪੱਖ - :

- ✦ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ ਵਧਦਾ ਹੈ।
- ✦ ਸਥਾਨਿਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੀ ਵਧ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ✦ ਵੱਧ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੇ ਚੋਣ ਦੀ ਰੋਜ਼ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

6. ਦੁਹਰਾਓ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ - I

- ✦ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ?

- ✦ ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੁੱਲ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦ 'ਚ ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ?

- ✦ ਕਿਹੜੀ ਸੱਨਅਤ ਤੇਲ ਬਰਾਮਦ, ਖੁਰਾਕੀ ਵਸਤਾਂ ਤੇ ਆਟੋਮੋਬਾਈਲ ਬਰਾਮਦ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਗਈ ਹੈ?

- ✦ ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਰੱਖ ਰਖਾਓ ਲਈ ਕਿਹੜੀ ਸਨਅਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਫੰਡ ਜੁਟਾਉਂਦੀ ਹੈ?

- ✦ ਉਹ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਪੱਖ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸਨਅਤ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ?

7. ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸਾਧਨ :-

ਯਾਤਰਾ ਤੇ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸਨਅਤ ਦੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਬਾਰੇ ਸਹੀ, ਚਲੰਤ ਤੋਂ ਸਬੰਧਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਸਨਅਤ ਦਾ ਕੰਮ ਕਾਰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੱਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਯਾਤਰਾ ਤੇ ਸੈਰ - ਸਪਾਟਾ ਥਾਂਵਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਹੀ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਥਾਂਵਾਂ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਤੱਕ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਆਉ, ਇਹ ਜਾਣੀਏ ਕਿ ਇਸ ਸਨਅਤ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਖੁਦ ਨਿਰਨਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਤੇ ਇਹ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸਾਧਨ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਥਾਂ ਬਾਰੇ ਚਲੰਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਈ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਸਾਧਨ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਨ :-

ਸਨਅਤ ਦੇ ਲੋਕ :-

- ☞ ਸਨਅਤ ਦੇ ਮੁਖੀ, ਟੂਰ ਹੋਲਸੇਲਰ, ਟੂਰ ਆਪਰੇਟਰ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸੇਲ ਪ੍ਰਤੀਨਿੱਧ ਭਰਤੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸਥਾਨਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਚੂਨ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਥਾਂਵਾਂ ਬਾਰੇ ਗਲੀਆਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ? ਸੇਲਜ ਪ੍ਰਤੀਨਿੱਧ ਰੈਗੂਲਰ ਅਧਾਰ

‘ਤੇ ਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਰੱਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ?’

- ☞ ਕਈ ਟੂਰ ਹੋਲਸੇਲਰ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਥਾਂਵਾਂ ਲਾਂਚ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਨਵੀਆਂ ਸੈਰ -ਸਪਾਟਾ ਥਾਂਵਾਂ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਖ਼ੇਤਰਾਂ ‘ਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਯਾਤਰਾ ਤੇ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਨਾਲ਼ ਹੀ ਸੰਬੰਧਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆਂ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ‘ਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਨਵੇਂ ਟੂਰ ਬਰੋਸ਼ਰ ਵੰਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- ☞ ਇਸ ਸਨਅਤ ‘ਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ, ਯਾਤਰਾ ਤੇ ਸੈਰ - ਸਪਾਟਾ ਫ਼ਰਮਾਂ ਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸੈਮੀਨਾਰ ਤੇ ਵਰਕਸ਼ਾਪਾਂ ਵੀ ਲਗਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।
- ☞ ਜਿੱਥੇ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ ਇਸ ਸਨਅਤ ਨਾਲ਼ ਸੰਬੰਧਿਤ ਲੋਕ ਵਿੱਦਿਅਕ ਤੇ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਂਵਾਂ ਦੇ ਦੌਰੇ ਵੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਆਪਣੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਥਾਂਵਾਂ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਵੀ ਅਕਸਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੌਰੇ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਨਅਤ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ, ਟੂਰ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਤੋਂ ਟੂਰ ਹੋਲਸੇਲਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- ☞ ਵੱਧ ਘੁੰਮ ਚੁੱਕੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਗੈਰ ਰਸਮੀ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਗਾਹਕਾਂ ਤੋਂ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ਼ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਵੀ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਥਾਂਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਵਧੀਆ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਨਿੱਜੀ ਦੌਰਾ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਬਿਹਤਰ ਸਾਧਨ ਹੈ।

ਬਰੋਸ਼ਰ, ਜਰਨਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਾਧਨ :-

- ☞ ਨੈਸ਼ਨਲ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਤੇ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਏਜੰਟਾਂ ਦੇ ਮੈਨੂਅਲ, ਨਕਸ਼ੇ, ਵੀਡੀਓ ਤੇ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਥਾਂਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨ ਵੰਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- ☞ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਬਾਰੇ ਟਰੇਡ ਜਰਨਲ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਟਰੈਵਲ ਟਰੇਡ ਤੇ ਟਰੈਵਲਵੀਕ ਆਦਿ ਵੀ ਛਾਪੇ ਤੇ ਵੰਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

- ☞ ਜਨਰਲ ਮੀਡੀਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ, ਰਿਸਾਲਿਆਂ ਤੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਵੀ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਥਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਚਲੰਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸਨਅਤ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਲਈ ਵਰਲਡ ਨਿਊਜ਼ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਦੇ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸਥਾਨ ਤੇ ਕੀ ਕੁਝ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਥਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕਈ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਤੇ ਰਿਸਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਬਾਰੇ ਵੱਖਰੇ ਪੰਨੇ ਦਿੱਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸ਼ੋਅ ਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀਆ ਫ਼ਿਲਮਾਂ ਵਿਖਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਥਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਵਿਜ਼ੂਅਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ☞ ਟੂਰ ਬਰੋਸ਼ਰ ਤੇ ਇਸ ਸਨਅਤ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਥਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਵਾਂ :-

- ☞ ਐਟਲਸਾਂ, ਨਕਸ਼ੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨਕਸ਼ੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਬੰਧਤਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਰੂਟ ਨਿਸਚਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਨਕਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਈ ਨਕਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਸਥਾਨ ਦੀ ਦੂਰੀ ਵੀ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੂਰੀ ਤੇ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਸਮਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪੋ ਵਿੱਚ ਜੁੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਯਾਤਰੀ ਦੇ ਰੂਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ 'ਚ ਮਦਦ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।
- ☞ ਗਾਈਡ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਕਈ ਹਵਾਲਾ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਥਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਹੋਰ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਵੀ ਇਸ ਸਨਅਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਨਅਤ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿ ਵਰਲਡ ਟਰੈਵਲ ਗਾਈਡ ਟਰੈਵਲ ਟਰੇਡ ਵੀਜ਼ਾ ਗਾਈਡ, ਅਤੇ ਟਰੈਵਲ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਮੈਨੂਅਲ। ਇਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਟਾਈਮੈਟੀਕਨ ਜੋ ਇਸ ਸਨਅਤ ਦਾ ਸੀ. ਆਰ. ਐਸ. (ਕੰਪਿਊਟਰ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਸਿਸਟਮ ਹੈ) ਵੀ ਵਾਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਨਅਤ ਦੀਆਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਥਾਂ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੇ ਉੱਥੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਸਟਮ ਨਿਯਮਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਿਹਤ ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ। ਕਈ ਵੈਬਸਾਈਟਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

- ☞ ਯਾਤਰਾ ਸਾਹਿਤ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਯਾਦਾਂ, ਜੀਵਨੀਆਂ ਅਤੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਯਾਤਰਾ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਅਕਸਰ ਕਿਸੇ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਥਾਂ ਬਾਰੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਹੋਰ ਸਾਧਨਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਹੁੰਦੀ।

ਹੋਰ ਸਾਧਨ :-

- ☞ ਯਾਤਰਾ ਤੇ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸਨਅਤ ਟਰੇਡ ਸ਼ੋਅ ਇਸ ਸਨਅਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ / ਜਾਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ☞ ਇਸ ਸਨਅਤ ਦੇ ਸਟਾਫ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰਸਮੀ ਅਧਿਐਨ ਵੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ) ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਈ-ਮੇਲ ਤੇ ਫੈਕਸ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਤੁਰੰਤ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਸੌਖੇ ਸਾਧਨ ਹਨ।

ਦੁਹਰਾਓ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ-II

☞ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਮੁਖ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।

☞ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸਨਅਤ ਦੇ ਸਟਾਫ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਕੀ-ਕੀ ਸਾਧਨ ਹਨ?

☞ ਕੋਈ ਦੋ ਟਰੈਵਲ - ਟਰੇਡ ਜਰਨਲਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸੋ।

☞ ਸੀ. ਆਰ. ਐਸ. ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਓ।

☞ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਥਾਂ ਬਾਰੇ ਜੀਵਨੀਆਂ, ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦਿੱਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?

9. ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸੰਸਥਾਵਾਂ -:

ਜਿਹੜੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਖਵਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਕੁਝ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ:

ਸੈਰ - ਸਪਾਟਾ ਮੰਤਰਾਲਾ -:

ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਮੰਤਰਾਲਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਸੰਬੰਧੀ ਕੌਮੀ ਨੀਤੀਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵੀ ਨੀਤੀਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮੰਤਰਾਲਾ ਕੇਂਦਰੀ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ (ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ) ਦੀ ਅਗਵਾਈ (ਸੁਤੰਤਰ ਚਾਰਜ) ਵਿੱਚ ਚਲਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਮੁਖੀ ਸਕੱਤਰ (ਟੂਰਿਜ਼ਮ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਟਰੀ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਦਾ ਦਫਤਰ (ਹੁਣ ਸੈਕਟਰੀ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ) ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨੀਤੀਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ (ਸੈਰ- ਸਪਾਟਾ) ਵੱਲੋਂ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ 20 ਦਫਤਰ ਹੋਰ ਚਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ 14 ਦਫਤਰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਇਕ ਉਪ ਦਫਤਰ / ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਇੰਡੀਅਨ ਇਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਸਕੀਇੰਗ ਐਂਡ ਮਾਊਨਟੇਰੀਅਰਿੰਗ (ਆਈ. ਆਈ. ਐਸ. ਐਮ) ਗੁਲਮਾਰਗ ਵਿੰਟਰ ਸਪੋਰਟਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ਾ ਵਿਚਲੇ ਦਫਤਰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਖੇਤਰਾਂ 'ਚ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚਲੇ ਫੀਲਡ ਦਫਤਰ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਫੀਲਡ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਆਈ, ਆਈ. ਐਸ. ਐਮ / ਜੀ. ਡਬਲਯੂ ਐਸ.

ਪੀ. ਵੱਲੋਂ ਹੁਣ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਕੀਮਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੋਰਸ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਤੇ ਕੰਮ - ਕਾਰ

ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੇਸ ਵਿੱਚ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਨੋਡਲ ਏਜੰਸੀ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਸਹਿਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਨਿੱਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਤਸਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਹੁਨਰਮੰਦ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਨਅਤ 'ਚ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਕੰਮ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਨ :-

- * ਵਿਕਾਸ ਨੀਤੀਆਂ
- * ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਦੇਣਾ
- * ਬਾਹਰੀ ਮਦਦ ਦੇਣਾ
- * ਮੈਨਪਾਵਰ ਵਿਕਾਸ
- * ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ਨ ਤੇ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ
- * ਨਿਵੇਸ਼ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ
- * ਯੋਜਨਾਕਾਰੀ
- * ਹੋਰ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ, ਵਿਭਾਗਾਂ, ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ, ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਕੋਆਰਡੀਨੇਸ਼ਨ
- * ਨਿਯਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ
- * ਮਿਆਰ
- * ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼
- * ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੇ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸਥਾਨ ਦਾ ਵਿਕਾਸ

* ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼

ਮਾਨਵੀ ਸ੍ਰੋਤ ਵਿਕਾਸ

- ਸੰਸਥਾਵਾਂ
- ਮਿਆਰ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਤੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ
- ⊗ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ
- ਵਿਚਾਰ ਵਿਧੀਆਂ
- ਕਾਰਜ ਨੀਤੀਆਂ
- ਤਾਲ-ਮੇਲ
- ⊗ ਖੋਜ, ਮੁੱਲਾਂਕਣ, ਨਿਰੀਖਣ, ਮੁੱਲ ਨਿਰਧਾਰਨ
- ⊗ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਤਾਲਮੇਲ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸਹਾਇਤਾ
- ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ
- ਦੁਵੱਲੇ ਸਮਝੌਤੇ
- ਬਾਹਰੀ ਸਹਾਇਤਾ
- ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਤਕਨੀਕੀ ਸਹਿਯੋਗ
- ⊗ ਕਾਨੂੰਨ ਤੇ ਸੰਸਦੀ ਕੰਮ
- ⊗ ਸਥਾਪਨਾ ਮਾਮਲੇ
- ⊗ ਚੌਕਸੀ ਮਾਮਲੇ
- ⊗ ਸਰਕਾਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ

❁ ਬਜਟ ਤਾਲਮੇਲ ਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮਾਮਲੇ

❁ ਯੋਜਨਾ - ਤਾਲਮੇਲ ਤੇ ਨਿਰੀਖਣ

ਐਸ. ਟੀ. ਡੀ. ਸੀ.

ਐਸ. ਟੀ. ਡੀ. ਸੀ. (ਸਟੇਟ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਦੀ ਰਾਜ ਪੱਧਰੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਦਾ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਐਸ. ਟੀ. ਡੀ. ਸੀ. ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਹੈ ਪ੍ਰਾਚੁਣਚਾਰੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਮੋਹਰੀ ਬਣਨਾ।

ਮੰਤਵ (ਐਸ. ਟੀ. ਡੀ. ਸੀ. ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ)

ਐਸ. ਟੀ. ਡੀ. ਸੀ. ਦੇ ਮੰਤਵ ਹਨ :

- i) ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ, ਸਕੀਮਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ, ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨਾ, ਤੇ ਅਪਰੇਟ ਕਰਨਾ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਵਾਹਨ ਚਲਾਉਣਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਕਿ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।
- ii) ਟੂਰਿਸਟ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਬਿਊਰੋ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ, ਉਸਨੂੰ ਚਲਾਉਣਾ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਟੂਰਿਸਟ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਬਿਊਰੋ ਤੇ ਸੈਂਟਰ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨਾ
- iii) ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਮਗਰੀ ਛਾਪਣਾ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਚਣਾ।
- iv) ਟੂਰਿਸਟ ਬੰਗਲੇ, ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸਰਾਵਾਂ, ਯੂਥ ਹੋਸਟਲ, ਹੋਟਲ ਦੇ ਕੈਫੇਟੇਰੀਆ ਉਸਾਰਨਾ, ਲੀਜ਼ ਤੇ ਲੈਣਾ, ਚਲਾਉਣਾ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨਾ।

ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਐਸ. ਟੀ. ਡੀ. ਸੀ. ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ :-

1. ਇੱਕ ਆਗੂ ਵਜੋਂ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰਨੇ।
2. ਇੱਕ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਦੇ ਵਿਸਰਜਕ ਵਜੋਂ ਇਸ ਦਾ ਫੈਲਾਓ ਕਰਨਾ।
3. ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਕਰਤਾ ਵਜੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਲਾਭ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ।
4. ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ।
5. ਦੇਸ਼ ਦਾ ਰੈਵੇਨਿਊ ਵਧਾਉਣ 'ਚ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇਣਾ
6. ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਲਈ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਸੁਖਾਵਾਂ ਬਣਾਉਣਾ
7. ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਠਹਿਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਬਣਾਉਣਾ।
8. ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਮਹਿਮਾਨ ਨਿਵਾਜ਼ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨਾ

9. ਯੂ. ਐਨ. ਡਬਲਯੂ. ਟੀ. ਓ.

ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਨੇਸ਼ਨਜ਼ ਵਰਲਡ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ, ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਨੇਸ਼ਨਜ਼ ਦੀ ਏਜੰਸੀ ਹੈ ਜੋ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿੱਚ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਦੇ ਖੇਤਰ 'ਚ ਇਹ ਮੋਹਰੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਪੁਰਾ ਸਮਝ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਲਈ ਆਲਮੀ ਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਕੋਡ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸੰਭਵ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਨੇਸ਼ਨਜ਼ ਦਾ ਮਿਲੇਨੀਅਮ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਟੀਚਾ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮੰਤਵ ਗਰੀਬੀ ਘਟਾਉਣਾ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ।

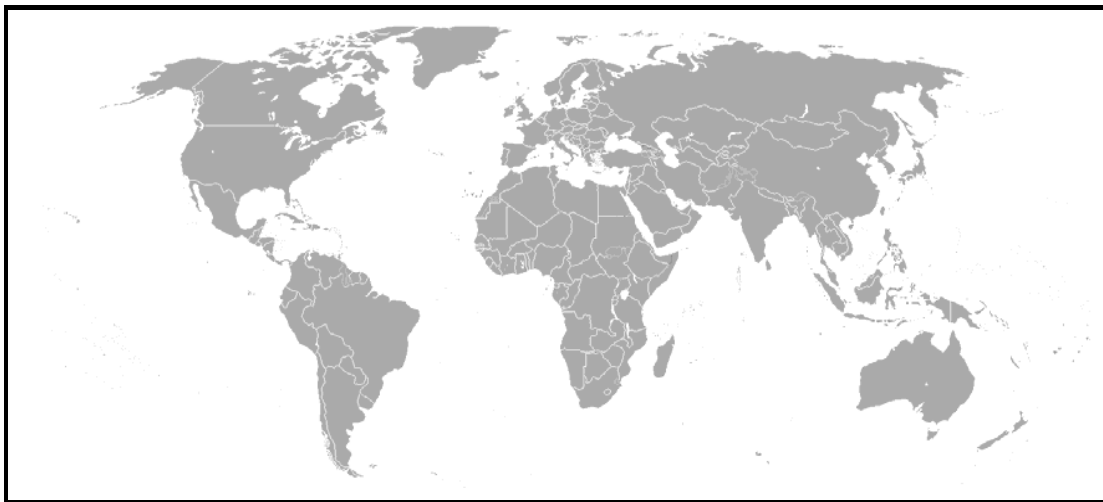
ਯੂ. ਐਨ. ਡਬਲਯੂ. ਟੀ. ਓ. ਮਾਰਕੀਟ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਵੀ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਮੁਕਾਬਲਾਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵੀ

ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਵਿੱਦਿਆ ਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਨੂੰ ਵੀ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਦੇ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਤਕਨੀਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਸੰਦ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਯੂ. ਐਨ. ਡਬਲਯੂ. ਟੀ. ਓ. ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ 156 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ, 6 ਟੈਰੀਟੋਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ 400 ਐਡਿਲੀਏਟ ਮੈਂਬਰ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਨਿੱਧਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਵਿੱਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨਿਕ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਵੀ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਮੈਡਰਿਡ (ਸਪੇਨ) ਵਿੱਚ ਹੈ।

❖ ਸੰਸਥਾਈ ਮੰਤਵ -:

ਯੂ. ਐਨ. ਡਬਲਯੂ. ਟੀ. ਓ. ਦਾ ਮੰਤਵ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨਾ ਤੇ ਇਸਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੰਦਾ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸੂਝ ਬੂਝ, ਅਮਨ, ਵਿਕਾਸ ਬਣਿਆ ਰਹੇ। ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਬਣੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਲਿੰਗ ਭੇਦ, ਭਾਸ਼ਾ ਭੇਦ, ਜਾਂ ਧਰਮ ਭੇਦ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇ। ਇਹਨਾਂ ਮੰਤਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਯੂ. ਐਨ. ਡਬਲਯੂ. ਟੀ. ਓ. ਆਪਣਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਿਚਲੇ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਖੇਤਰ ਵੱਲ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ।

ਯੂ. ਐਨ. ਡਬਲਯੂ. ਟੀ. ਓ. ਮੈਂਬਰ ਦੇਸ਼ | ਯੂ. ਐਨ. ਡਬਲਯੂ. ਟੀ. ਓ. ਸਹਿਯੋਗੀ | ਯੂ. ਐਨ. ਡਬਲਯੂ. ਟੀ. ਓ. ਦਰਸ਼ਕ, ਗ੍ਰਹਿਤਾ ਹਰਾ ਰੰਗ: ਯੂ. ਐਨ. ਡਬਲਯੂ. ਟੀ. ਓ. ਮੈਂਬਰ

10. ਦੁਹਰਾਓ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ- III

✧ ਐਮ. ਓ. ਟੀ. ਦਾ ਮੁਖੀ ਕੌਣ ਹੈ?

✧ ਐਮ. ਓ. ਟੀ. ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਕੰਮ ਦੱਸੋ?

✧ ਐਸ. ਟੀ. ਡੀ. ਸੀ. ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਸ ਦੇਸ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਤ ਰੱਖਦੀ ਹੈ?

✧ ਕਿੰਨੇ ਟੂਰ ਅਪਰੇਟਰ ਤੇ ਸਥਾਨਿਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਐਸ. ਟੀ. ਡੀ. ਸੀ. ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ?

✧ ਯੂ. ਐਨ. ਡਬਲਯੂ. ਟੀ. ਓ. ਦਾ ਹੈੱਡ ਕੁਆਟਰ ਜਾਂ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?

✧ ਯੂ. ਐਨ. ਡਬਲਯੂ. ਟੀ. ਓ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਦੇਸ ਮੈਂਬਰ ਹਨ?

11. ਅਸੀਂ ਕੀ ਕੁਝ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ?

* ਸੈਰ - ਸਪਾਟਾ ਉਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜੋ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ : 24 ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤੇ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਅਤੇ ਇਹ ਲਾਭ ਰਹਿਤ ਮੰਤਵ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

* ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਸੈਰ - ਸਪਾਟਾ ਖੇਤਰ 'ਚ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ

ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਕਈ ਵਿਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਵੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਹੁਣ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵ, ਪੱਧਰ

ਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਆਰਥਿਕ ਖੇਤਰ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

- * ਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸਨਅਤੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਆਲਮੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪਸਾਰ ਨਾਲ ਕਈ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੁਖੀ ਫਾਇਦੇ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ, ਉਸਾਰੀ ਆਦਿ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਤਕ ਜਾਂ ਦੂਰ ਸੰਚਾਰ ਖੇਤਰ ਤੱਕ।
- * ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਸਨਅਤ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਲੋਕ, ਬਰੋਸ਼ਰ, ਰਿਸਾਲੇ, ਮੀਡੀਆ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਵਾਂ, ਇੰਟਰਨੈੱਟ, ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕੇਂਦਰ ਇਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਾਧਨ ਹਨ।
- * ਕਈ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਮ. ਟੀ. ਓ. ਟੀ, ਐਮ ਟੀ. ਡੀ. ਸੀ., ਯੂ. ਐਨ. ਡਬਲਯੂ. ਟੀ. ਓ. ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸਨਅਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਪਸਾਰ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

12. ਭਵਿੱਖੀ ਹਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਸਾਧਨ

ਇੰਡੀਆ ਰੈਫ. ਕਾਮ

ਟਾਇਰੋਸਿਟੀ. ਕਾਮ

ਸਾਈਲਰਨਿੰਗ. ਟੀਏ

ਐਫ ਈ ਐਨ ਐਸ ਡਬਲਯੂ. ਐਜੂ. ਏਯੂ

ਟੂਰਿਜ਼ਮ. ਗੋਣ. ਇਨ

ਐਸ. ਟੀ. ਡੀ. ਸੀ - ਮੰਗੋਲੀਆ ਓ. ਆਰ. ਜੀ

ਵਿਕੀ. ਪੇਡੀਆ. ਓਆਰਜੀ / ਵਿਕੀ / ਵਰਲਡ - ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ

ਯੂ. ਐਨ. ਡਬਲਯੂ. ਟੀ ਓ. ਓ. ਆਰ. ਜੀ

ਪਸਤਕਾਂ

- ✳ ਕੁੱਕ, ਆਰ. ਏ., ਐਲ ਜੇ. ਯੇਲ ਅਤੇ ਜੇ. ਜੇ. ਮਾਰਕੁਆ (1999) ਟੂਰਿਜ਼ਮ : ਦਿ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਆਫ ਟਰੈਵਲ, ਨਿਊਜਰਸੀ : ਪ੍ਰੈਂਟਿਸ ਹਾਲ
- ✳ ਹਾਲ ਸੀ. ਐਮ. ਅਤੇ ਸਟੀਫਨ, ਜੇ ਪੇਜ (2002) ਦਿ ਜਿਓਗਰਾਫੀ ਆਫ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਐਂਡ ਰੀਕਰੀਏਸ਼ਨ ਐਨਵਾਇਰਨਮੈਂਟ, ਪਲੇਸ ਐਂਡ ਸਪੇਸ, ਲੰਦਨ : ਰੂਟਲੈੱਜ।
- ✳ ਹੁਡਮੈਨ, ਈ. ਐਲ. ਐਂਡ. ਡੀ. ਈ. ਹਾਕਿਨਜ਼ (1989) ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਐਂਡ ਕਨਟੈਂਪਰੇਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ : ਐਨ ਇੰਟਰੋਡਕਟਰੀ ਟੈਕਸਟ, ਨਿਊ ਜਰਸੀ ; ਪ੍ਰੈਂਟਿਸ ਹਾਲ
- ✳ ਲੁੰਦਬਰਗ, ਡੀ. ਈ. (1990) ਦਿ ਟੂਰਿਸਟ ਬਿਜ਼ਨਸ, ਨਿਊਯਾਰਕ : ਵਾਨ ਨੌਸਟਰੈਂਡ ਰੀਨ ਹੋਲਡ।
- ✳ ਨਬੀ ਜੀ. (2000) ਸੋਸ਼ੋ ਇਕਨਾਮਿਕ ਇੰਪੈਕਟ ਆਫ ਟੂਰਿਜ਼ਮ, ਜੈਪੁਰ : ਪੁਆਇੰਟਰ।
- ✳ ਪੁਨੀਆ, ਬੀ. ਕੇ. (1994) ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ - ਪ੍ਰੋਬਲਮ ਐਂਡ ਪ੍ਰੋਸਪੈਕਟਸ, ਦਿਲੀ, ਅਸ਼ੀਸ਼
- ✳ ਸੇਠ, ਪੀ. ਐਨ. (1997) ਸਕਸੈੱਸਫੁਲ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ, ਨਵੀ. ਦਿੱਲੀ : ਸਟਰਲਿੰਗ

ਯੂਨਿਟ - 3

ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਬਿਜ਼ਨੈੱਸ - II

ਸਮੱਗਰੀ :

- 3.0 ਯੂਨਿਟ ਓਵਰਵਿਊ ਅਤੇ ਵੇਰਵੇ
- 3.1 ਜਾਣਕਾਰੀ
- 3.2 ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਤੇ ਪ੍ਰਾਹੁਣਚਾਰੀ ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ
 - 3.2.1 ਸੈਰ ਸਪਾਟੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ
 - 3.2.2 ਲਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਮਰਿਆਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਾਰੇ ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ
 - 3.2.3 ਖਾਣੇ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਤੇ ਕਮਰਿਆਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਾਰੇ ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ
 - 3.2.4 ਕੁਝ ਹੋਰ ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ
- 3.3 ਯਾਤਰਾ ਏਜੰਸੀ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ
- 3.4 ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼
 - 3.4.1 ਪਾਸਪੋਰਟ ਵੀਜ਼ਾ ਤੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼
 - 3.4.2 ਮੈਡੀਕਲ ਲੋੜਾਂ
 - 3.4.3 ਬੀਮਾ ਤੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼
- 3.5 ਸਾਰ

3.0 ਯੂਨਿਟ 'ਤੇ ਸਰਸਰੀ ਨਜ਼ਰ ਅਤੇ ਵੇਰਵੇ

ਤੁਸੀਂ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹੋ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸਨਅਤ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜਾਣ ਗਏ ਹੋ। ਇਹ ਯੂਨਿਟ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿੱਚ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ, ਸਨਅਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕੁਝ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਯੂਨਿਟ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਨ 'ਚ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ

- ⊙ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਗੁਣਚਾਰੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ
- ⊙ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਸੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ
- ⊙ ਦੇਸੀ ਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਯਾਤਰਾ ਵਿਚਲਾ ਫ਼ਰਕ
- ⊙ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼
- ⊙ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਯਾਤਰਾ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਸ਼ੁੱਠ ਸਮਗਰੀ :

ਐਕਟਿਵਿਟੀ ਸ਼ੀਟ, ਪੈਨ, ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਰ ਅਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ

ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ : ਕੁੱਲ 12 ਘੰਟੇ

(ਥਿਊਰੀ 10 ਘੰਟੇ - ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ 12 ਘੰਟੇ)

ਐਕਟਿਵਿਟੀ / ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ

ਇੱਕ ਦਿਨ ਲਈ ਉਸ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਸੀ ਵਿੱਚ ਜਾਓ ਜੋ ਦੇਸੀ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਯਾਤਰਵਾਂ ਬਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ।

ਮੁੱਲਾਂਕਣ ਯੋਜਨਾ

ਅਭਿਆਸ : ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਤੇ ਉੱਤਰ, ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਤੇ ਗਰੁੱਪ ਡਿਸਕਸ਼ਨ।

3.1 ਜਾਣਕਾਰੀ :-

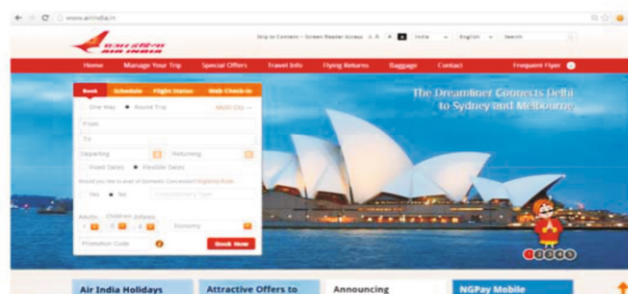
ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਵਪਾਰ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਫੁੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਸਨਅਤ ਬਾਰੇ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸੁਭਾਅ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸਨਅਤ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਤੇ ਵੱਖਰੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਹਨ। ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਗਾਂ, ਕਿਸਮਾਂ ਤੇ ਸੁਭਾਅ ਬਾਰੇ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਹੀ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਪੈਣਾ ਹੋਵੇ। ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸਨਅਤ ਅਤੇ ਇਸ ਵਪਾਰ ਦਾ ਢੰਗ ਅਰਥਾਤ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟ ਦੇ ਕੰਮ, ਟੂਰ ਅਪਰੇਟਰ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਵਿਭਿੰਨ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਏਅਰ ਲਾਈਨ ਦੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਜਾਂ ਹੋਟਲ 'ਚ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਬੁਕਿੰਗ ਆਦਿ ਸੇਵਾਵਾਂ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟ ਕੋਲੋਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸਿੱਧਿਆਂ ਹੀ ਇੰਟਰਨੈੱਟ 'ਤੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਯਾਤਰੀ ਦੀ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟ ਜਾਂ ਟੂਰ ਅਪਰੇਟਰ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਬਹੁਤ ਘਟ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਯਾਤਰੀ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਹੋਟਲ ਜਿਥੇ ਠਹਿਰਨਾ ਹੋਵੇ, ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਸੌਖਿਆਂ ਹੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਤੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਹੁਣ ਕਈ ਵੈਬਸਾਈਟਾਂ ਉਪਲਬਧ ਹਨ।

Website and logo of online travel service providers / online travel agencies
Source: websites of makemytrip and yatra

Website providing information on India as a destination
Source: Website of Incredible India

Website of Air India offering the chance to book air tickets
Source: Website of Air India

ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟ ਤੇ ਟੂਰ ਆਪਰੇਟਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤਿ ਅਹਿਮ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਰੇਕ ਸਨਅਤ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸਨਅਤ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਤੇ ਕੰਮ-ਕਾਰ ਵਿਲੱਖਣ ਹਨ ਤੇ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀਆਂ ਵੀ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ। ਇਸ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਆਮ ਵਰਤੇ 'ਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀਆਂ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਦੇਸੀ ਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਫ਼ਰਕ ਹੈ।

3.2 ਯਾਤਰਾ ਤੇ ਪ੍ਰਾਹੁਣਚਾਰੀ ਬਾਰੇ ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ

ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਪੇਸ਼ੇ ਅਤੇ ਸਨਅਤ ਦੀ ਇੱਕ ਆਪਣੀ ਹੀ ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੰਮ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦਾ ਅਰਥ ਸਮਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ; ਇਸ ਸਨਅਤ 'ਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਹੀ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਕਈ ਵਾਰ ਪ੍ਰਥਮ ਅੱਖਰੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਇੱਕੋ ਅੱਖਰ ਨਾਲ ਅਰਥ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਏਅਰ ਟਿਕਟਾਂ ਬੁੱਕ ਕਰ ਦਿਓ, ਕਮਰਾ ਬੁੱਕ ਕਰੋ, ਟੂਰ ਪੈਕੇਜ ਬੁੱਕ ਕਰੋ। ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸਨਅਤ 'ਚ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਹੁਤ ਲੰਬੀ ਹੈ। ਇਸ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਆਮ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

3.2.1 ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ

- a) **ਗੈਸਟ** - ਮਹਿਮਾਨ, ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟ ਜਾਂ ਹੋਟਲ ਵੱਲੋਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। (ਯਾਤਰੀ, ਸੈਲਾਨੀ)

- b) **ਕਸਟਮਰ** - ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਇਹਨਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਬਦਲੇ ਖਰਚਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
- c) **ਪੈਕਸ** - ਯਾਤਰੀ, ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੰਬਰ ਆਫ ਪੈਕਸ ਅਰਥਾਤ ਕਿੰਨੇ ਵਿਅਕਤੀ ਇਕੱਠੇ ਸਫਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।
- d) **ਫਿਟ** - ਫਰੀ ਇੰਡੀਵਿਜ਼ੁਅਲ ਟਰੈਵਲ, ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯਾਤਰੀ ਇਕੱਲਾ ਸਫਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇੱਕ ਜੋੜਾ ਹੈ।
- e) **ਗਿਟ** - ਗੁਰੱਪ ਇਨਕਲੂਸਿਵ ਟੂਰ, ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਗੁਰੱਪ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

3.2.2. ਬੁੱਕ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਮਰਿਆਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਬਾਰੇ ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ

- a) **ਸਿੰਗਲ ਰੂਮ** - ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਇੱਕ ਬੈੱਡ ਹੈ।
- b) **ਡਬਲ ਰੂਮ** - ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ 2 ਬੈੱਡ, ਕਮਰਿਆਂ 'ਚ ਇੱਕ ਇਹ ਵਿਕਲਪ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ - ਕਿੰਗ ਸਾਈਜ਼ ਅਤੇ ਜੋੜਾ ਬੈੱਡ।
- c) **ਟਵਿਨ ਬੈਡਿੰਗ ਰੂਮ / ਟਵਿਨ ਰੂਮ** - ਦੋ ਇਕਹਿਰੇ ਬੈੱਡ

ਸਿੰਗਲ ਰੂਮ

ਡਬਲ ਰੂਮ

ਟਵਿਨ ਰੂਮ

- d) **ਕੈਬਨਾਰੂਮ** - ਉਹ ਕਮਰਾ ਜੋ ਸਵਿਮਿੰਗ ਪੂਲ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦਾ ਹੋਵੇ।
- e) **ਲੇਨਾਈ ਰੂਮ** - ਬਾਹਰ ਬਣਿਆ ਕਮਰਾ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਓਪਨ ਏਅਰ ਵਿਹੜਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੈਂਗਿੰਗ ਗਾਰਡਨ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜਿੱਥੋਂ ਬਾਗ 'ਚ ਝਲਕ ਮਿਲ ਸਕੇ
- f) **ਐਫੀਸ਼ੀਐਂਸੀ ਰੂਮ** - ਕਮਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਸੋਈ
- g) **ਪੈਂਟ ਹਾਊਸ** - ਹੋਟਲ ਦੇ ਟੈਰੇਸ 'ਤੇ ਕਮਰਿਆਂ ਦਾ ਸੈਟ ਜਿਸ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਅਕਾਸ਼ ਵੱਲ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇ
- h) **ਸੂਟ** - ਸੂਟ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ ਕਮਰਿਆਂ ਦਾ ਸੈੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੈਡਰੂਮ ਤੇ ਲਿਵਿੰਗ ਏਰੀਆ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸੂਟ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚਲੀ ਡੈਕੋਰੇਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ - ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸ਼ਲ ਸੂਟ, ਮੁਗਲ ਸੂਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ
- ◁) **ਜੂਨੀਅਰ ਸੂਟ** - ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਪਾਰਟੀਸ਼ਨ ਵਾਲਾ ਲੰਬਾ ਕਮਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਰਟੀਸ਼ਨ ਲੱਕੜੀ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਾਰਟੀਸ਼ਨ ਕਾਰਨ ਇਹ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਚ ਵੰਡਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੂਟ

ਜੂਨੀਅਰ ਸੂਟ

3.2.3 .ਖਾਣਾ ਯੋਜਨਾ ਤੇ ਕਮਰੇ ਦੀ ਕਿਸਮ ਬਾਰੇ ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ

- ਯੂਰਪੀਅਨ ਪਲੈਨ (ਈ. ਪੀ.) ਸਿਰਫ ਕਮਰੇ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ
- ਕਾਂਟੀਨੈਂਟਲ ਪਲੈਨ (ਸੀ. ਪੀ.) ਕਮਰੇ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ + ਕਾਂਟੀਨੈਂਟਲ ਨਾਸ਼ਤਾ
- ਅਮੈਰੀਕਨ ਪਲੈਨ (ਏ. ਪੀ.) ਕਮਰੇ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ + 3 ਵੇਲੇ ਖਾਣਾ (ਨਾਸ਼ਤਾ, ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਖਾਣਾ)
- ਮੋਡੀਫਾਈਡ ਅਮੈਰੀਕਨ ਪਲੈਨ (ਐਮ. ਏ. ਪੀ.) ਕਮਰੇ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ + ਕੋਈ ਦੋ ਖਾਣੇ
- ਬਰਮੂਡਾ ਪਲੈਨ (ਬੀ. ਪੀ.) ਕਮਰੇ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ + ਅਮਰੀਕਨ ਨਾਸ਼ਤਾ
- ਜੰਗਲ ਪਲੈਨ (ਜੇ. ਪੀ.) ਕਮਰੇ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ (ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਏ. ਪੀ.) + ਜੰਗਲ ਸਫਾਰੀ

(ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਲੈਨ ਕਾਫੀ ਲੋਕਪ੍ਰਿਅ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਥੇ ਟੂਰ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਜੰਗਲ ਸਫਾਰੀ ਦੀ ਹੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ)

ਕਮਰੇ ਦੀ ਕਿਸਮ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤਰਜੀਹ 'ਤੇ । ਜਦਕਿ ਖਾਣੇ ਦੀ ਪਲੈਨ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਠਹਿਰ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੀ ਖਾਣ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ? ਕਈ ਵਾਰ ਯਾਤਰੀ ਸਿਰਫ ਕਮਰਾ (ਖਾਣੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ) ਖੁੱਕ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਸਿਰਫ ਈ. ਐਮ. ਟੀ. ਹੀ ਖੁੱਕ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਸੈਲਾਨੀ ਕਮਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਸ਼ਤਾ ਜਾਂ ਡਿਨਰ ਖੁੱਕ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਖਾਣੇ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਹੋਟਲ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗਾਹਕ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜਦੋਂ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟ 01 ਸਿੰਗਲ ਰੂਮ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਐਮ. ਏ. ਪੀ. ਲਈ ਖੁੱਕ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੋਟਲ ਸਟਾਫ ਸਮਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਦੋ ਦਿਨ ਠਹਿਰੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਦੋ ਵੇਲੇ ਖਾਣਾ ਦੋਵੇਂ ਦਿਨ ਖਾਵੇਗਾ।

3.2.4 ਕੁਝ ਹੋਰ ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ

- a) ਅਮੈਰੀਕਨ ਬਰੇਕਫਾਸਟ - ਪਕਾਇਆ ਹੋਇਆ ਖਾਣਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਕਾਂਟੀਨੈਂਟਲ ਬਰੇਕਫਾਸਟ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੰਡਾ ਸੇਰੀਅਲ ਪ੍ਰੈਪਰੇਸ਼ਨ
- b) ਕਾਂਟੀਨੈਂਟਲ ਬਰੇਕਫਾਸਟ - ਪਕਾਇਆ ਹੋਇਆ ਖਾਣਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਜੂਸ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਬਰੈੱਡ ਸਲਾਈਸਜ਼, ਅਤੇ ਨਾਲ ਜੈਲੀ, ਜੈਮ, ਮੱਖਣ, ਅਤੇ ਮਾਰਮਲੇਡ ਅਤੇ ਨਾਲ ਚਾਹ ਜਾਂ ਕੌਫੀ
- c) ਈ.ਐਮ.ਟੀ. - ਅਰਲੀ ਮੌਰਨਿੰਗ ਚਾਹ
- d) ਫੌਰੈਕਸ - ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ
- e) ਗੈਸਟ ਫੋਲੀਓ - ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ, ਸਾਲ ਗ੍ਰਹਿ ਆਦਿ।
- f) ਆਈ.ਬੀ.ਟੀ. - ਆਊਟਬਾਊਂਡ ਟੂਰ (ਵਿਭਾਗੀ) / ਸੈਲਾਨੀ
- g) ਓ.ਬੀ.ਟੀ. - ਇਨਬਾਊਂਡ ਟੂਰ (ਵਿਭਾਗੀ) / ਸੈਲਾਨੀ
- h) ਸੋਲਡ ਆਊਟ - ਕੋਈ ਕਮਰਾ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ
- i) ਟਰਾਂਸਫਰ - ਮਹਿਮਾਨ ਦਾ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਜਾਂ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਹੋਟਲ ਤਕ ਦਾ ਸਫਰ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ
- j) ਵੀ.ਆਈ.ਪੀ.ਗੈਸਟ - ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮਹਿਮਾਨ
- k) ਵਾਊਚਰਜ਼
- l) ਵਾਕ ਇਨ ਗੈਸਟ - ਜੋ ਮਹਿਮਾਨ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਕਮਰੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰੇ।

ਅਭਿਆਸ 3.1

1. ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ? ਇਸ ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦਾ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ?

2. ਕਮਰਾ ਤੇ ਖਾਣਾ ਯੋਜਨਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਦਿਓ?

3.3 ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਕੰਮ :-

ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਵਪਾਰ 'ਚ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਸੀ ਦਾ ਧੁਰੇ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਤਕਨਾਲੋਜੀ 'ਚ ਬਦਲਾਓ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਸੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਵੀ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ ਫਿਰ ਵੀ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਸੀ ਦਾ ਸੈਲਾਨੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋਰ ਏਜੰਸੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੋਟਲ, ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਕਾਰਾਂ ਲੈਣੀਆਂ, ਹਵਾਈ ਸੇਵਾ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਬੜਾ ਗਹਿਰਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੰਮ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਤੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦਾ ਟੂਰ ਸ਼ੈਡਿਊਲ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਕੰਮ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ :-

1. ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ :-

ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਸੀ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਸੈਲਾਨੀ ਆਪਣੇ ਟੂਰ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ

ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਵਾਈ ਸੇਵਾ ਦੇ ਟਾਈਮ ਬਾਰੇ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੈਲਾਨੀ ਹਵਾਈ ਉਡਾਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਏਜੰਸੀ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸੈਲਾਨੀ ਕੀ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕੇਗਾ, ਰਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ

ਹੋਵੇਗਾ, ਏਜੰਸੀ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਗਾਹਕ ਦੇ ਬਜਟ, ਏਜ ਗਰੁੱਪ ਤੇ ਦਿਲਚਸਪੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖ ਕੇ ਦੱਸੇਗੀ। ਏਜੰਸੀ ਬਰੋਸ਼ਰ ਆਦਿ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਵੀ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਥਾਂ ਬਾਰੇ ਗਾਹਕ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾਉਣ 'ਤੇ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਏਜੰਸੀ ਪੈਂਫਲੈਟਾਂ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਥਾਂ ਦੇ ਵਿਜ਼ੂਅਲ ਵੀ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਥਾਂ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਮੌਸਮ ਬਾਰੇ ਵੀ ਏਜੰਸੀ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਕਮਰਾ, ਹੋਟਲ ਵਿਚਲੇ ਕਮਰਿਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਗਾਹਕ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਥਾਂ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਸੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਰੈਵੇਨਿਊ ਕਮਾਉਂਦੀ ਹੈ।

2. ਟਿਕਟਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ -:

ਟਿਕਟਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਵੀ ਏਜੰਸੀ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਇਹ ਟਿਕਟਾਂ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਜਾਂ ਰੇਲਵੇ

ਦੀਆਂ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਸੀ ਦੇਸੀ ਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਲਈ ਵੀ ਟਿਕਟਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਹਵਾਈ ਸਫ਼ਰ ਦੇ ਖਰਚੇ ਅਤੇ ਰੇਲ-ਗੱਡੀ ਦੇ ਖਰਚ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਂ

ਏਅਰ ਲਾਈਨਜ਼ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਕੀ-ਕੀ ਸਹੂਲਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਹਵਾਈ ਸੇਵਾ ਦੌਰਾਨ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਕੀ ਸਾਧਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਮਾਨ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ ਆਦਿ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਾਹਕ ਯੂਰਪ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਯੂਰੋ ਰੇਲ ਦੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਜਾਂ ਪਾਸ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਲੇ ਆਪਣੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਕਰ ਕੇ ਟਿਕਟਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

3. ਟੂਰ ਪੈਕੇਜ :-

ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟ ਟੂਰ ਆਪਰੇਟਰ ਤੇ ਸੈਲਾਨੀ ਵਿਚਾਲੇ ਪੁਲ ਦਾ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਮੁੱਖ ਟੂਰ ਆਪਰੇਟਰ ਦਾ ਟੂਰ ਪੈਕੇਜ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟ ਤੋਂ ਖਰੀਦਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟ ਕਸਟਮਾਈਜ਼ਡ ਟੂਰ ਪੈਕੇਜ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਸੈਲਾਨੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਏਅਰ ਪੋਰਟ ਪਿਕ ਅੱਪ ਡਰੌਪ, ਸੈਰ- ਸਪਾਟਾ, ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ, ਬਸ, ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਤੇ ਹਵਾਈ ਸਫ਼ਰ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਆਦਿ ਇੱਕੋ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਰੇਟ / ਖਰਚੇ ਟੂਰ ਆਪਰੇਟਰ ਵੱਲੋਂ ਦੱਸੇ ਖਰਚੇ ਵਾਂਗ ਬਹੁਤੇ ਖਿੱਚ ਪਾਊ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਟੂਰ ਪੈਕੇਜ ਦਾ ਅਰਥ ਲੈਂਡ ਬੇਸਡ ਟੂਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਅੱਜ-ਕੱਲ, ਕਰਜ਼ ਪੈਕੇਜ ਵੀ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵੀ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟ ਦੇ ਕੰਮਾਂ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਰਜ਼ ਕਿਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਕ ਵੀ ਦੱਸੇ ਤੇ ਹਰੇਕ ਕਰਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਵਾਲੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵੇ।

4. ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ :-

ਦੇਸੀ ਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦੋਵਾਂ ਲਈ ਹੀ ਕੁਝ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵੀ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵੱਖ- ਵੱਖ

ਵਿਭਾਗਾਂ 'ਚੋਂ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਪਾਸਪੋਰਟ, ਵੀਜ਼ਾ, ਹੈਲਥ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਆਦਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਭਾਗ 'ਚੋਂ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਗਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

5. ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ :-

ਜਿਸ ਦੇਸ ਦੀ ਤੁਸੀਂ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਉਥੋਂ ਦੀ ਕਰੰਸੀ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰੰਸੀ ਦਾ ਵੀ ਕੁਝ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟਾਂ ਨੇ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਤੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਇਜ਼ਾਜ਼ਤ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

6. ਬੀਮਾ :

ਕੁਝ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਸੀਆਂ ਕਈ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਆਪਕ ਲਾਭ ਵਾਲੀਆਂ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀਆਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਵੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਗਲੇ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

7. ਐੱਮ. ਆਈ. ਸੀ. ਈ. :

ਮੀਟਿੰਗਾਂ, ਇਨਸੈਂਟਿਵ, ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਤੇ ਐਕਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨਜ (ਐਮ. ਆਈ. ਸੀ. ਈ) ਵੀ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੰਮ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੰਪਨੀ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰੈਵੇਨਿਊ ਕਮਾਉਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟਾਂ ਦਾ ਹੋਟਲਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਸੰਬੰਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਯੋਗ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਅਤੇ ਵਪਾਰਿਕ ਘਰਾਣਿਆਂ ਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕੰਮ ਵਪਾਰਿਕ ਘਰਾਣਿਆਂ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਬਣਾ ਕੇ ਇਨਸੈਂਟਿਵ ਟੂਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ; ਇੱਕ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਕਾਰਾਂ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਕਰਨ, ਗਾਈਡਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਕਰਨ ਤੇ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਮੰਗ 'ਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਖੇਪ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟ ਦਾ ਕੰਮ ਗਾਹਕਾਂ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਚਿੰਤਾ ਜਾ ਰੁਕਾਵਟ ਦੇ ਪੂਰੀ ਕਰ ਸਕਣ।

ਅਭਿਆਸ - 3.2

1. ਐਮ. ਆਈ. ਸੀ. ਈ. ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ?

2. ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੰਮ ਕਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

3.4 ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ :

ਇਸ ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਦੇਸੀ ਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹ ਚੁੱਕੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਚੁੱਕੇ ਹੋ ਇਨਬਾਊਂਡ ਤੋਂ ਆਊਟ ਬਾਊਂਡ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣੋ :

- 1) **ਦੇਸੀ ਸੈਲਾਨੀ :** ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਦੇਸ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਆਪਣੇ ਹੀ ਦੇਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸੈਲਾਨੀ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਦੇਸੀ ਜਾਂ ਘਰੇਲੂ ਸੈਲਾਨੀ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ : ਇਹੋ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਦੇਸੀ ਜਾਂ ਘਰੇਲੂ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਜੇ ਨੈਨੀਤਾਲ ਜਾਂ ਸ਼ਿਮਲੇ ਦੀ ਸੈਰ 'ਤੇ ਜਾਵੇ ਉਹ ਘਰੇਲੂ ਸੈਲਾਨੀ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ii) **ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸੈਲਾਨੀ :** ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਗਰਿਕ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੈਰ 'ਤੇ ਜਾਵੇ ਉਸਨੂੰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸੈਲਾਨੀ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਸੈਰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਕਹੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਜਾਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਦੋ ਵਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :

a) **ਇਨਬਾਊਂਡ ਟੂਰਿਸਟ :** ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸੈਲਾਨੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੈਰ 'ਤੇ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਨਬਾਊਂਡ ਸੈਲਾਨੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੈਰ, ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਨਬਾਊਂਡ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਨਕਾਮਿੰਗ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਯੂਰਪੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਜੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੈਰ ਲਈ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੂਹ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸੈਰ ਭਾਰਤ ਲਈ ਇਨਬਾਊਂਡ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਯਾਤਰੀਆਂ ਤੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਦੀ ਕਮਾਈ ਹੋਵੇਗੀ।

b) **ਆਊਟਬਾਊਂਡ ਸੈਲਾਨੀ :** ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਗਰਿਕ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੈਰ 'ਤੇ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਸੈਰ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਆਊਟਬਾਊਂਡ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਆਊਟ ਗੌਇੰਗ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਜੇ ਕੋਈ ਭਾਰਤੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸੈਰ 'ਤੇ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਸੈਰ ਆਊਟ ਬਾਊਂਡ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੈਲਾਨੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸੈਰ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਸੈਲਾਨੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਸੈਲਾਨੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਸੈਲਾਨੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕੁਝ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸੈਲਾਨੀ ਥਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਘੱਟ ਵੱਧ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕੁਝ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਘਰੇਲੂ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ, ਇਨਬਾਊਂਡ ਤੇ ਆਊਟ

ਬਾਉਂਡ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਲਈ ਵੀ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। 14 ਆਈ. ਏ. ਟੀ. ਏ. ਏਅਰਲਾਈਨਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਟਿਮ' (ਟਰੈਵਲ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਮੈਨੂਅਲ) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੈਲਾਨੀ ਕੇਂਦਰ ਲਈ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ।

3.4.1 ਪਾਸਪੋਰਟ, ਵੀਜ਼ਾ ਤੇ ਹੋਰ ਪਰਮਿਟ :

ਜੇ ਕੋਈ ਸੈਲਾਨੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੈਰ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਕੋਲ ਪਾਸਪੋਰਟ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਾਸਪੋਰਟ ਉਹ ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੇਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਸਬੂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸੇ ਦੇਸ ਦਾ ਨਾਗਰਿਕ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਪਾਸਪੋਰਟ ਤੇ ਉਸਦੀ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਵੀ ਦਰਜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦਰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਤਦੇ ਜਾ ਸਕੇਗਾ ਜੇ ਉਸ ਕੋਲ ਜਾਇਜ਼ ਪਾਸਪੋਰਟ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਾਸਪੋਰਟ ਮਿਆਦ ਪੁਰਾ ਚੁੱਕਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਵੀ ਪਾਸਪੋਰਟ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨਹੀਂ ਪੁੱਗੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਵਾਪਸ ਆਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਭਾਰਤੀ ਪਾਸਪੋਰਟ

ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਪਾਸਪੋਰਟ

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਸ ਵਿੱਚ ਤਦੇ ਦਾਖਲ ਹੋ ਸਕੇਗਾ ਜੇ ਉਸ ਕੋਲ ਉਸ ਦੇਸ ਦਾ ਵੀਜ਼ਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਵੀਜ਼ਾ ਉਸ ਦੇਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦੇਸ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਦੀ ਇਜ਼ਾਜ਼ਤ ਦਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਟੂਰਿਸਟ ਜਾਂ ਬਿਜਨਸ ਵੀਜ਼ੇ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਘਰੇਲੂ ਯਾਤਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਕੁਝ ਪਰਮਿਟਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਇਹ ਪਰਮਿਟ ਰਿਸਟ੍ਰਿਕਟਡ, ਪ੍ਰੋਟੈਕਟਡ ਅਤੇ ਇਨਰ ਲਾਈਨ ਪਰਮਿਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਥਾਂਵਾਂ ਹਨ ਜੋ ਸਿਰਫ ਪਰਮਿਟਾਂ ਜ਼ਰੀਏ ਹੀ ਵੇਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਡੇਮਾਨ ਨਿਕੋਬਾਰ ਟਾਪੂਆਂ 'ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਤੋਂ ਪਰਮਿਟ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਯਾਤਰੀ ਲਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ (ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਕਾਗਜ਼-ਪੱਤਰ) ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਟਿਮ ਮੈਨੂਅਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਵੇਖ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇਸ, ਜਿੱਥੋਂ ਦੀ ਤੁਸੀਂ ਸੈਰ ਕਰਨ ਜਾਣਾ ਹੈ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਇਹ ਯਾਤਰਾ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੀ ਏਜੰਸੀ ਤੇ ਟੂਰ ਆਪਰੇਟਰ ਦੀ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਯਾਤਰੀ ਕੋਲ ਪੂਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਲਵੇ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਯਾਤਰੀ ਲਈ ਕਈ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਉਸਦੇ ਦੇਸ ਵੀ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕੈਂਦ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਸਮੇਂ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਤਾਂ ਹੋਵੇਗੀ ਹੀ ਖਰਚਿਆ ਪੈਸਾ ਵੀ ਅਜਾਈ ਚਲਾ ਜਾਵੇਗਾ।

3.4.2 ਮੈਡੀਕਲ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ :

ਮੈਡੀਕਲ ਸੰਬੰਧੀ ਹੰਗਾਮੀ ਹਾਲਤਾਂ ਵੀ ਯਾਤਰਾ ਯੋਜਨਾਵਾਂ 'ਚ ਵਿਘਨ ਪਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲੀਆ ਸਮੇਂ 'ਚ ਇਬੋਲਾ ਵਾਇਰਸ ਤੇ ਕੁਝ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਾਰਸ ਵਾਇਰਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਕੇ ਪਤਾ

ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਡੀਕਲ ਹੰਗਾਮੀ ਹਾਲਤਾਂ ਵੀ ਯਾਤਰਾ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟ ਵਜੋਂ ਜਾਂ ਸੈਲਾਨੀ ਵਜੋਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਭੱਵਿਖਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਬੀਮਾਰੀ ਸਾਨੂੰ ਘੇਰ ਲਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਫਿਰ ਵੀ ਕੁਝ ਦੇਸ਼ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜੋ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਦਾਖਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂਚਾਂ ਆਦਿ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਯਾਤਰੀ ਵੀਜ਼ੇ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਵੈਕਸੀਨ ਆਦਿ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੈਡੀਕਲ ਜ਼ਰੂਰਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤੀਆਂ ਵੈਕਸੀਨਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੈਲਾਨੀ ਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਮੈਡੀਕਲ ਪ੍ਰੈਕਟੀਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਵੀਜ਼ੇ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਫਰੀਕਾ ਤੇ ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚਲੇ ਕੁਝ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਕਿ ਸੈਲਾਨੀ ਯਾਤਰਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਯੈਲੋ ਫੀਵਰ ਵੈਕਸੀਨ ਜ਼ਰੂਰ ਲੈ ਲਵੇ। ਇਹ ਬੀਮਾਰੀ ਕਾਫੀ ਮਾਰੂ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵੈਕਸੀਨ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦਸ ਸਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

3.4.3. ਯਾਤਰੀ ਬੀਮਾ :

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਬੀਮਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਅਣਸੁਖਾਵੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੇ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਓ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਾਤਰੀ ਬੀਮਾ ਯਾਤਰੀ ਨੂੰ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਮੈਡੀਕਲ ਖਰਚਿਆਂ, ਟ੍ਰਿਪ ਕੈਂਸਲੇਸ਼ਨ, ਹਾਦਸਾ, ਟਰੈਵਲ ਸਪਲਾਇਰ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਗ਼ਲਤੀ, ਸਮਾਨ ਦਾ ਗੁਆਚ ਜਾਣਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਰਿਸਕ ਕਵਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਖਰਚਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿ ਪੂਰਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਹੂਲਤ ਘਰੇਲੂ ਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਾਤਰੀ ਬੀਮਾ ਯਾਤਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਫ਼ਰ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬੀਮਾ

ਕੰਪਨੀ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰੇਗੀ। ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟ ਯਾਤਰੀ ਦਾ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾ ਕੇ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੀ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਅਭਿਆਸ - 3.3 :

1. ਵੀਜ਼ਾ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਅਰਥ ਲੈਂਦੇ ਹੋ?

2. ਵਿਦੇਸ਼ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹੈਲਥ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਦੱਸੋ?

ਸਾਰਯ :

ਇਸ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਕੰਮ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਵਪਾਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਆਮ ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸੰਨਅਤ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਲਈ ਇਹ ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਬਾਰੇ ਜਾਨਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸੈਲਾਨੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਬੁਕਿੰਗ ਲਈ ਇਹ ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਆਮ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੰਮ ਜਿਵੇਂ ਕਿ - ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ, ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਉਣਾ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਕੀ ਕੰਮ ਕਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਕੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਹਨ?

ਯੂਨਿਟ - 4

ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਉਤਪਾਦ II

ਸਮੱਗਰੀ

- 1.0 ਯੂਨਿਟ 'ਤੇ ਸਰਸਰੀ ਨਜ਼ਰ
 - 1.1 ਜਾਣਕਾਰੀ
 - 1.2 ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਣ
 - 1.2.1 ਕੁਦਰਤੀ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਉਤਪਾਦ
 - 1.2.2 ਮਨੁੱਖ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਉਤਪਾਦ
 - 1.2.3 ਸਹਿਜੀਵੀ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਉਤਪਾਦ
 - 1.2.4 ਘਟਨਾ ਅਧਾਰਿਤ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਉਤਪਾਦ
 - 1.2.5 ਸਥਾਨ ਅਧਾਰਿਤ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਉਤਪਾਦ
 - 1.3 ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਉਤਪਾਦ
 - 1.4 ਮਨੁੱਖ ਵੱਲੋਂ ਨਿਰਮਿਤ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਉਤਪਾਦ
 - 1.5 ਭਾਰਤ ਵਿਚਲੇ ਸਹਿਜੀਵੀ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਉਤਪਾਦ
 - 1.6 ਭਾਰਤ ਵਿਚਲੇ ਘਟਨਾ ਆਧਾਰਿਤ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਉਤਪਾਦ
 - 1.7 ਭਾਰਤ ਵਿਚਲੇ ਸਥਾਨ ਆਧਾਰਿਤ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਉਤਪਾਦ
 - 1.8 ਯੂਨੈਸਕੋ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਰਾਸਤੀ ਉਤਪਾਦ
 - 1.9 ਭਾਰਤ ਵਿਚਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਰਾਸਤੀ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਉਤਪਾਦ
 - 2.0 ਸਾਰ
- 1.0 ਯੂਨਿਟ 'ਤੇ ਸਰਸਰੀ ਨਜ਼ਰ**

ਇਸ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਥਾਂਵਾਂ ਦੇ ਵਰਗੀਕਰਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਹ ਯੂਨਿਟ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਜਾਣਨ 'ਚ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ ਕਿ :

- ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਨ
- ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਕਿ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ?
- ਯੂਨੈਸਕੋ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਰਾਸਤੀ ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨਾ
- ਭਾਰਤ ਵਿਚਲੇ ਯੂਨੈਸਕੋ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਰਾਸਤੀ ਸਥਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨਾ

1.1 ਜਾਣਕਾਰੀ — :

ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਉਤਪਾਦ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੈਲਾਨੀ ਨੂੰ ਕੀ—ਕੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਰਤ ਵਸਤੂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੈਲਾਨੀ ਨੂੰ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ, ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਥਾਂ, ਮਨੋਰੰਜਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸੈਲਾਨੀ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਜਾਵੇ।

1.2 ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਣ —:

ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਉਤਪਾਦਾਂ ਮੁੱਖ ਲੱਛਣ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਣਾ ਹੈ। ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਥਾਂਵਾਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਨ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਚਿੱਤਰ ਨੰਬਰ 1 ਇਹਨਾਂ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਸਥਾਨਾਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਚਿਤਰ 1 : ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਥਾਂਵਾਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਨ

ਆਓ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੇ ਵਰਗੀਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ।

1.2.1 ਕੁਦਰਤੀ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਉਤਪਾਦ

ਇਹ ਉਤਪਾਦ ਕੁਦਰਤੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਉਤਪਾਦਾਂ 'ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸ੍ਰੋਤ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਲਵਾਯੂ, ਲੈਂਡ ਸਕੇਪ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਆਲਾ ਦੁਆਲਾ ਖਿੱਚ - ਪਾਊ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸ੍ਰੋਤ ਆਕਰਸ਼ਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਕੁਦਰਤੀ ਸ੍ਰੋਤ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ :

- ❖ ਦਿਹਾਤੀ ਖੇਤਰ
- ❖ ਜਲਵਾਯੂ
- ❖ ਕੁਦਰਤੀ ਸੁੰਦਰਤਾ - ਧਰਤੀ ਦੀ ਕਿਸਮ, ਪਹਾੜੀਆਂ, ਚੱਟਾਨਾਂ, ਗੁਫਾਵਾਂ ਤੇ ਮੈਦਾਨੀ ਇਲਾਕਾ ਆਦਿ
- ❖ ਬੀਚਾਂ, ਝੀਲਾਂ, ਛੱਪੜ, ਦਰਿਆ, ਝਰਨੇ ਆਦਿ
- ❖ ਬਨਸਪਤੀ ਤੇ ਜੀਵ ਜੰਤੂ
- ❖ ਟਾਪੂ
- ❖ ਖਿੱਚ ਪਾਊ ਦ੍ਰਿਸ਼

ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਸਥਾਨ ਦਾ ਪੌਣ ਪਾਣੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਖਿੱਚ ਪਾਊ ਤੱਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਛੁੱਟੀਆਂ ਮਨਾਉਣ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਿੱਘਾ, ਧੁੱਪ ਵਾਲਾ ਤੇ, ਖੁਸ਼ਕ ਮੌਸਮ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖਿੱਚ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੇ ਸੈਲਾਨੀ ਠੰਡੇ ਮੌਸਮ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਯੂਰਪ ਵਿੱਚ ਫਰਾਂਸ, ਇਟਲੀ, ਸਪੇਨ ਤੇ ਗਰੀਸ ਆਦਿ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਬੀਚ ਤੇ

ਰਿਜ਼ੋਰਟ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਿਚਲੇ ਸੁੰਦਰ ਬੀਚ, ਸ਼ੀਲੰਕਾ ਤੇ ਥਾਈਲੈਂਡ ਦੇ ਬੀਚ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ 'ਤੇ ਧੁੱਪ ਮਾਨਣ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਆਨੰਦ ਹੈ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਥਾਂਵਾਂ ਦੇ ਸਰਦੀ ਵਾਲਾ ਪੌਣ-ਪਾਣੀ ਹੈ - ਸਰਦੀ ਵਿੱਚ ਧੁੱਪ ਤੇ ਨਿੱਘ ਵੱਧ ਖਿੱਚ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਇਲਾਕੇ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਛੁੱਟੀਆਂ ਕੱਟਣ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਰਿਜ਼ੋਰਟ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਰਿਜ਼ੋਰਟਾਂ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਸਰਦ ਰੁਤ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਿੱਘੇ ਪੌਣ-ਪਾਣੀ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸੈਲਾਨੀ ਇੱਥੇ ਸਨੋਫਾਲ ਤੇ ਸਰਦ ਪੌਣ ਪਾਣੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਤਪਤ ਖੰਡੀ ਪੌਣ ਪਾਣੀ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ, ਵਿੱਚ ਕਈ ਠੰਢੇ ਤੇ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿੱਲ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੌਣ ਪਾਣੀ ਦਾ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਥਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ, ਫਰਾਂਸ, ਜਰਮਨੀ ਵਿੱਚ ਕਈ ਸਰਦ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਸਥਾਨ ਹਨ।

ਚੰਗੇ ਪੌਣ—ਪਾਣੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਗਤੀਵਿਧੀ ਸੰਭਵ ਤੇ ਆਨੰਦਮਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਖ਼ਤ ਸਰਦੀ ਵਿੱਚ ਸਕੀਟਿੰਗ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉੱਥੇ ਬਰਫ਼ ਪਈ ਹੋਈ ਹੋਵੇ। ਥਾਈਲੈਂਡ ਦੀਆਂ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਥਾਂਵਾਂ ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖਿੱਚ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਨਮੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਬਹੁਤ ਨੀਵੇਂ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤਾਪਮਾਨ ਵੀ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਕੁਝ ਕੁ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੌਣ—ਪਾਣੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਸੈਰ—ਸਪਾਟੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਛੁੱਟੀਆਂ ਕੱਟਣ ਲਈ ਉਹੋ ਥਾਂਵਾਂ ਚੁਣਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਪੌਣ—ਪਾਣੀ ਸੈਰ ਲਈ ਠੀਕ ਹੋਵੇ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਸੀਜ਼ਨ ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ ਮਾਰਚ ਦਰਮਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਪੌਣ ਪਾਣੀ ਸੈਰ—ਸਪਾਟੇ ਲਈ ਠੀਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੌਣ—ਪਾਣੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ - ਦਰਸ਼ਨ, ਸਕੀਇੰਗ, ਤੈਰਾਕੀ ਤੇ ਗੋਲਫ ਆਦਿ ਖੇਡਾਂ ਲਈ ਸਮਾਂ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਸਥਾਨ ਦੀ ਸੀਨਰੀ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵੀ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ।

Govt 10th

103

ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਵਿਚਲੇ ਰੋਲਿੰਗ ਗਰੀਨ ਫੀਲਡ ਲੈਂਡ ਸਕੇਪ ਤੇ ਇਟਲੀ ਦੇ ਅੰਗੂਰਾਂ ਦੇ ਬਾਗ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਲੱਈਅਰ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਕਰਨਾ ਤੇ ਕੁਝ ਦੇਖਣ ਯੋਗ ਥਾਂਵਾਂ ਤੇ ਰੁਕਣਾ ਅਤੇ ਹਾਈਕਿੰਗ, ਪਿਕਨਿਕ ਤੇ ਕੈਂਪਿੰਗ ਆਦਿ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਦਿਹਾਤ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼

ਇਟਲੀ ਦੇ ਅੰਗੂਰਾਂ ਦੇ ਬਾਗ

ਸੈਲਾਨੀ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਣਦੇ ਹਨ। ਧਰਤੀ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਾੜੀਆਂ, ਮੂੰਗਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਹਿਆ, ਚੱਟਾਨਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਵੀ ਸੈਲਾਨੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਣਦੇ ਹਨ। ਸਮੁੰਦਰੀ ਤੱਟਾਂ ਤੇ ਟਾਪੂਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪਹਾੜੀ ਥਾਂਵਾਂ ਵੀ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਾੜਾਂ ਵੱਲ ਸੈਲਾਨੀ ਇਸ ਲਈ ਖਿੱਚੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਥੇ ਤਾਜ਼ੀ ਹਵਾ, ਵਿਭਿੰਨ ਲੈਂਡ ਸਕੇਪ, ਵਿਭਿੰਨ ਜੀਵ ਜੰਤੂ, ਸੋਹਣੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਜ਼ਾਰੇ, ਬਰਫ, ਮਨੋਰੰਜਨ ਮੌਕੇ ਤੇ ਵਿਭਿੰਨ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਯੂਰਪੀਅਨ ਐਲਪਸ, ਨੌਰਥ ਅਮਰੀਕਨ ਰੌਕੀਜ਼,

ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕੀ ਏਂਡਜ਼, ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਐਲਪਸ, ਏਸ਼ੀਆ ਦੀਆਂ ਹਿਮਾਲੀਅਨ ਪਹਾੜੀਆਂ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਐਟਲਸ ਪਹਾੜੀਆਂ ਆਦਿ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖਿੱਚ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਾੜਾਂ 'ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :

ਕੁਦਰਤੀ ਚਹਿਲ ਕਦਮੀ— ਇਹ ਚਹਿਲ ਕਦਮੀ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬਨਸਪਤੀ ਤੇ ਵੱਖ—ਵੱਖ ਜੀਵ ਜੰਤੂਆਂ ਤੇ ਲੈਂਡ ਸਕੇਪਸ ਵੇਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਖੋਜ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਈਕਲਿੰਗ, ਮਾਊਨਟੇਨ ਬਾਈਕਿੰਗ, ਘੋੜ ਸਵਾਰੀ ਤੇ ਪਰਬਤਾ ਤੇ ਰਹਿਣ ਆਦਿ।

ਤਾਜ਼ਾ ਪਾਣੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ - ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੈਨੋਇੰਗ, ਸੇਲਿੰਗ, ਵਿੰਡ ਸਰਫਿੰਗ, ਫਰੈਸ਼ ਵਾਟਰ ਫਿਸ਼ਿੰਗ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਬਰਫ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਮਨੋਰੰਜਨ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਕੀਇੰਗ, ਸਨੋਅ ਸਕੂਟਰਿੰਗ, ਸਲੈਡਿੰਗ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬਨਸਪਤੀ ਤੇ ਜੀਵ—ਜੰਤੂ ਬਹੁਤ ਖਿੱਚ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸੈਲਾਨੀ ਇਹ ਜਾਣਨ ਦੇ ਇੱਛੁਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਜੋ ਪੌਦੇ ਤੇ ਦਰਖਤ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਉਹ ਕਿਸ ਮੌਸਮ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੌਦੇ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸੈਲਾਨੀ ਇਹਨਾਂ ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੰਘਣੇ ਜੰਗਲ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਨ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਜੋ ਟਰੈਕਿੰਗ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੀਵ—ਜੰਤੂ ਉਹਨਾਂ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੇ ਸ਼ੌਕੀਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੰਗਲੀ ਦੁਧਾਧਾਰੀ ਜੀਵ, ਸੱਪ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲਾਜਵਾਬ ਪਸ਼ੂ ਤੇ ਜਾਨਵਰ ਆਦਿ ਵੀ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ

ਦੀਆਂ ਰੁੱਖਾਂ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ, ਚਿੜੀਆਂ ਘਰ, ਐਕੁਏਰੀਅਮ, ਬੋਟਿਨਿਕ ਡਾਰਡਨ ਜਿੱਥੋਂ ਸੈਲਾਨੀ ਬਨਸਪਤੀ ਤੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ, ਯੈਲੋ ਸਟੋਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ, ਸਾਂਡਿਆਗੋ ਜੂ, ਲੰਦਨ ਨੇੜੇ ਨਿਊ ਵਿਖੇ ਬੋਟੈਨਿਕ ਗਾਰਡਨ, ਸ੍ਰੀ ਲੰਕਾ 'ਚ ਕੈਂਡੀ ਅਤੇ ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਜਾਵਾ ਵਿਖੇ ਬੋਗੋਰ ਅਜਿਹੇ ਸਥਾਨ ਹਨ ਜੋ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਲ ਕਿਸਮਾਂ, ਦਰਿਆ, ਝੀਲਾਂ, ਝਰਨੇ, ਚਸ਼ਮੇ ਆਦਿ, ਨਿਆਗਰਾ ਫਾਲਜ਼ (ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ) ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚਦੇ ਹਨ।

ਆਧੁਨਿਕ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਉਤਪਾਦਾਂ 'ਚ ਸਪਾ ਦੀ ਲੋਕ ਪ੍ਰਿਅਤਾ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਮਿਨਰਲ ਵਾਟਰ ਦੇ ਛਿੜਕਾਓ ਦੀ ਡਾਕਟਰੀ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਰੋਗ ਨਿਵਾਰਕ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਪਾ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਇਟਲੀ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ, ਜਰਮਨੀ ਸਮੇਤ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸਪਾ ਦੇ ਇਲਾਜ ਕਾਫ਼ੀ ਲੋਕਪ੍ਰਿਅ ਹਨ।

ਆਰਾਮ ਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ ਬੀਚਾਂ ਵੀ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਬੀਚਾਂ 'ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਕੁਦਰਤੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ, ਸੁਨਹਿਰੀ ਰੇਤਾ, ਹਰੇਵਾਈ ਤੇ ਚਮਕਦਾ ਨੀਲਾ ਅਕਾਸ਼ ਬੇਹੱਦ ਖਿੱਚ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਬੀਚਾਂ 'ਤੇ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਤੇ ਧਰਤੀ ਸਾਧਨਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਤੈਰਾਕੀ, ਸਰਫਿੰਗ, ਸੇਲਿੰਗ, ਵਿੰਡ ਸਰਫਿੰਗ, ਵਾਟਰ ਸਕੂਟਰਿੰਗ, ਪੈਰਾ ਸੇਲਿੰਗ, ਮੋਟਰ ਬੋਟ ਸਵਾਰੀ, ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਧਰਤੀ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਇਸ਼ਨਾਨ, ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਲਈ ਮਨੋਰੰਜਨ ਖੇਡਾਂ ਲਈ ਪਾਰਕ, ਖੇਡ ਮੈਦਾਨ, ਥੀਏਟਰ, ਐਮਿਊਜ਼ਮੈਂਟ ਪਾਰਕ, ਕੇਸੀਨੋ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਜਾਇਬਘਰ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਠਹਿਰਨ ਲਈ

ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਹੋਟਲ, ਕਾਟੇਜ, ਕੈਂਪਿੰਗ ਥਾਂਵਾਂ, ਕਾਰ ਪਾਰਕਿੰਗ ਥਾਂਵਾਂ, ਮਨੋਰੰਜਨ ਤੇ ਸ਼ਾਪਿੰਗ ਕੰਪਲੈਕਸ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਆਵਾਜਾਈ ਲਈ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਤਾਣਾ ਬਣਾ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਟਾਪੂਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਦਰਤੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਲਾਜਵਾਬ ਬਨਸਪਤੀ ਤੇ ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਬੀਲਿਆਈ ਜੀਵਨ ਵੀ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਖੋਜ, ਕੁਦਰਤ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਲਈ ਟਾਪੂ, ਸੈਰ—ਸਪਾਟੇ ਦੇ ਆਕਰਸ਼ਕ ਸਥਾਨ ਹਨ। ਕੈਰੇਬੀਅਨ, ਹਵਾਈ, ਮਾਲਦੀਵਜ਼, ਮਾਰੀਸ਼ਸ਼, ਅੰਡੇਮਾਨ ਤੇ ਨਿਕੋਬਾਰ ਦੇ ਟਾਪੂ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖਿੱਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਸਥਾਨ ਹਨ।

1.2.2 ਮਨੁੱਖ ਵੱਲੋਂ ਨਿਰਸਿਤ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਉਤਪਾਦ

ਖੁਸ਼ੀ, ਆਨੰਦ ਤੇ ਵਪਾਰ ਲਈ ਕੁਝ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਥਾਂਵਾਂ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ: -

a) ਸੱਭਿਆਚਾਰਿਕ

- ਪੁਰਾਤੱਤਵ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਂਵਾਂ ਤੇ ਖੇਤਰ
- ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਮਹੱਤਵ ਵਾਲੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਰਕ
- ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਮਹੱਤਵ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਂਵਾਂ
- ਅਜਾਇਬ-ਘਰ ਤੇ ਆਰਟ ਗੈਲਰੀਆਂ
- ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ
- ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ

b) ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ

- ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾਵਾਂ
- ਮੇਲੇ ਅਤੇ ਤਿਉਹਾਰ
- ਕਲਾ ਤੇ ਦਸਤਕਾਰੀ ਮੇਲੇ
- ਨ੍ਰਿੱਤ
- ਸੰਗੀਤ
- ਲੋਕ-ਯਾਨ
- ਦੇਸੀ ਜੀਵਨ ਤੇ ਰਸਮ-ਰਿਵਾਜ

ਮਨੋਰੰਜਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ

- ਐਮਿਊਜ਼ਮੈਂਟ ਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਪਾਰਕ
- ਖੇਡ ਮੇਲੇ
- ਚਿੜੀਆ ਘਰ ਤੇ ਓਸ਼ਨੇਰੀਅਮ
- ਸਿਨੇਮਾ ਤੇ ਥੀਏਟਰ
- ਰਾਤਰੀ ਜੀਵਨ
- ਭੋਜਨ ਸ਼ਾਲਾਵਾਂ

ਵਪਾਰਿਕ

- ਕਨਵੈਨਸ਼ਨਾ
- ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ

ਸੱਭਿਆਚਾਰਿਕ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ, ਕਲਾ ਵਸਤਾਂ, ਸੈਲੀਬ੍ਰੇਸ਼ਨ ਤੇ ਅਨੁਭਵਾਂ ਆਦਿ ਦੀ

ਪੱਚੀਕਾਰੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ, ਕਲਾ ਕਿਸਮਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਅਤੇ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੱਭਿਆਚਾਰਿਕ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਥਾਂਵਾਂ ਵਿਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰਵ ਇਤਿਹਾਸਿਕ, ਇਤਿਹਾਸਿਕ, ਚਲੰਤ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਥਾਂਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਪੂਰਵ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਥਾਂਵਾਂ ਵਿੱਚ ਰੌਕ ਪੇਂਟਿੰਗਾਂ, ਨਕਾਸ਼ੀ, ਮੂਰਤੀਕਲਾ ਅਤੇ ਦੇਸੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ਼ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪਹਾੜੀ ਟਿੱਲੇ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਦੇ ਸਟੋਨਹੈਂਗ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਮਾਰਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਦੇਸਾਂ ਤੇ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ਼ ਸੰਬੰਧਿਤ ਯਾਦਗਾਰੀ ਥਾਂਵਾਂ ਹਨ। ਮਿਸਰ ਵਿੱਚ ਗੀਜ਼ਾ ਦੇ ਪਿਰਾਮਿਡ, ਚੀਨ ਦੀ ਦੀਵਾਰ, ਪੈਰਿਸ ਦਾ ਈਫਲ ਟਾਵਰ ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਮਾਰਕ ਹਨ।

ਪੈਰਿਸ ਦਾ ਈਫਲ ਟਾਵਰ

☆) ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ :

ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਤੇ ਰਵਾਇਤਾਂ ਵੀ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਲੋਕ ਇਹਨਾਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਰਵਾਇਤਾਂ / ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੰਮਾਂ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੇਸੀ ਜੀਵਨ ਤੇ ਰਸਮੋ-ਰਿਵਾਜ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਗਾਂ 'ਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਸਮੋ ਰਿਵਾਜ ਤੇ ਰਵਾਇਤਾਂ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਿੱਤਨੇਮ : ਖਾਣਾ, ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆਦਿ ਵੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਵਿਆਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਮੰਦਰਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਰਸਮਾਂ ਵੇਖਣ ਲਈ ਸੈਲਾਨੀ ਵੀ ਖਿੱਚੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਨੈਤਿਕ ਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਤੀਰਥਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਲੋਕ ਮਿਲ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕੁਝ ਇਕੱਲਿਆਂ ਜਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਯਾਤਰਾ ਕਿਸੇ ਤੀਰਥ ਸਥਾਨ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਥਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਥਾਂਵਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ; ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮੋਢੀ ਜਾਂ ਸੰਤ ਦਾ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਜਾਂ ਮਰਨ ਸਥਾਨ ਜਾਂ ਉਹ ਅਸਥਾਨ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ, ਕੁਝ ਸਥਾਨ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕੁਝ ਥਾਂਵਾਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਮੰਦਰ ਜਾਂ ਮੱਠ ਉਸਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਥਾਂਵਾਂ ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਅਜਿਹੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਹੱਜ

(ਮੱਕੇ 'ਚ ਕਾਅਬੇ ਦੀ ਯਾਤਰਾ) ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਧਾਮ ਦੀ ਯਾਤਰਾ (ਬਦਰੀ ਨਾਥ, ਜਗਨ ਨਾਥ, ਰਮੇਸ਼ਵਰਮ ਤੇ ਦਵਾਰਕਾ) ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੈ।

ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਮੇਲੇ ਅਤੇ ਤਿਉਹਾਰ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰਥਾ ਹੈ। ਮੇਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕੁਝ ਵਪਾਰ ਮੇਲੇ ਵਪਾਰਿਕ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕੁਝ ਪਸ਼ੂ ਮੇਲੇ ਵੀ ਲੱਗਦੇ ਹਨ, ਕੁਝ ਮਨੋਰੰਜਨ ਵਜੋਂ ਵੀ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੇ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੱਕ ਵੀ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਪਾਰਿਕ ਮੇਲੇ ਵਪਾਰ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਵਪਾਰੀ ਲੋਕ ਵਪਾਰਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਰੀਦਦੇ / ਵੇਚਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਮੇਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪੁਸ਼ਕਰ ਮੇਲਾ :

ਪੁਸ਼ਕਰ ਪਸ਼ੂ ਮੇਲਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਇਹ ਮੇਲਾ ਪੰਜ ਦਿਨ ਚੱਲਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਕਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੇਲਾ ਹਰ ਸਾਲ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਪੁਸ਼ਕਰ ਕੈਮਲ ਫੇਅਰ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕੈਮਲ ਫੇਅਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੇਲੇ ਵਿੱਚ ਉਠਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਗਾਵਾਂ, ਭੇਡਾਂ, ਬੱਕਰੀਆਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਆਦਿ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਲੰਬੀਆਂ ਮੁੱਛਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਲਾੜੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਆਦਿ ਵੀ ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਤਿਉਹਾਰ ਕੁਝ ਧਾਰਮਿਕ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧਰਮ ਨਿਰਪੇਖ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਤਿਉਹਾਰ ਸਥਾਨਿਕ ਰਵਾਇਤਾਂ ਤੇ ਕਲਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੀਓਡੀ ਜਨੇਗੀਓ ਦਾ ਕਾਰਨੀਵਲ; ਨਿਊ ਓਰਲੀਅਨਜ਼ ਦਾ ਮਾਰਡੀ ਗਰਾਸ ਆਦਿ ਇਹ ਸਥਾਨਿਕ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਦੇ ਹਨ।

ਕਲਾ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਰਚਨਾਤਮਕ ਹੁਨਰ ਤੇ ਕਲਪਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਜੁਅਲ ਸਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੂਰਤੀਆਂ ਤੇ ਬੁੱਤਸਾਜ਼ੀ ਆਦਿ। ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਖੱਟਣ ਲਈ ਉਤਪੰਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਆਰਟ ਵਿੱਚ ਨਿੱਤ, ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਫਾਈਨ ਆਰਟ ਤੇ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਬੁੱਤਸਾਜ਼ੀ ਵੀ ਇਸ ਖੇਤਰ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮਨੋਰੰਜਨ :

ਕਈ ਸੈਰ—ਸਪਾਟੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ ਵੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿੰਨਾਂ ਵਧੀਆ ਮਨੋਰੰਜਨ ਹੋਵੇਗਾ ਉਨਾਂ ਹੀ ਉਹ ਸਥਾਨ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਲਈ ਖਿੱਚ ਪਾਊ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਖੇਡ ਸਟੇਡੀਅਮ, ਥੀਏਟਰ, ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਥਾਵਾਂ 'ਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਡਿਜ਼ਨੀ ਵਰਲਡ, ਹਾਂਗਕਾਂਗ ਪੈਰਿਸ, ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਸਮੇਤ ਕੁਝ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਥੀਮ ਪਾਰਕ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਖੇਡਾਂ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਉਤਪਾਦ ਦਾ ਮੁੱਖ ਹਿੱਸਾ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਲੋਕ—ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਉਸ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਕ ਵਜੋਂ ਵੇਖਣ। ਕਈ ਟਰੈਵਲ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵੈਬ ਸਾਈਟਾਂ ਤੇ ਬਰੋਸ਼ਰ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਹਸੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਖੇਡਾਂ ਆਦਿ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਕਰਵਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ - ਖੇਡ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਆਮ ਵਾਤਾਵਰਨ ਤੋਂ ਪਰੇ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ, ਮਾਨਣ ਆਦਿ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਖੇਡਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ, ਫੁਟਬਾਲ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ, ਫਾਰਮੂਲਾ ਵਨ ਰੇਸਾਂ, ਸਾਹਸੀ ਖੇਡਾਂ - ਪ੍ਰਬਤਾਰੋਹਣ, ਟਰੈਕਿੰਗ, ਸਕੂਬਾ ਡਾਈਵਿੰਗ ਆਦਿ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਿੱਚ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮੁੱਖ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਥਾਵਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵੀ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਤਵ ਮਨੋਰੰਜਕ ਖੇਡਾਂ ਦੁਆਲੇ ਹੀ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਕਲਪ ਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਥਾਵਾਂ 'ਚ

ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਰੁਚੀ ਵੀ ਵੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਛੁਟੀਆਂ ਨੂੰ ਮਨੋਰੰਜਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਰਾਤਰੀ ਜੀਵਨ ਵੀ ਇੱਕ ਆਕਰਸ਼ਕ ਜ਼ਰੀਆ ਹੈ। ਸੈਲਾਨੀ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਰਾਤਰੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਟਰੀਟ ਸਟਾਲਾਂ ਫੂਡ ਮਾਰਕੀਟਾਂ, ਬਾਰਾਂ, ਨਾਈਟ ਕਲੱਬ, ਕੈਸੀਨੋ ਤੇ ਓਪਨ ਏਅਰ ਬੈਂਡ ਆਦਿ ਕਾਰਨ ਸੈਲਾਨੀ ਇਹਨਾਂ ਵੱਲ ਖਿੱਚੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਵੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅਨੁਭਵ ਵੀ ਵਧਦਾ ਹੈ।

ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਕਿਰਿਆ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਖਾਣੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫੂਡ ਸੈਰ— ਸਪਾਟੇ ਲਈ ਫਰਾਂਸ, ਇਟਲੀ, ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਥੋਂ ਦੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਦੇ ਖਾਣਿਆਂ ਦਾ ਪਰੋਸਣ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖਾਣੇ ਪਰੋਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ, ਕਾਂਟੀਨੈਂਟਲ, ਚੀਨੀ, ਇਟੈਲੀਅਨ, ਜਪਾਨੀ, ਥਾਈ, ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਅਨ ਫਾਸਟ ਫੂਡ, ਮੈਕਸੀਕਨ, ਮੈਡੀਟਰੇਨੀਅਨ, ਅਤੇ ਅਰੈਬਿਕ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੈਲਾਨੀ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਨਿਕ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਨੂੰ ਹੀ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਵਪਾਰਿਕ

ਜੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ 'ਚ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਸ ਨੂੰ ਵਪਾਰਿਕ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਪਾਰਿਕ ਸੈਲਾਨੀ ਆਪਣੇ ਵਪਾਰਿਕ ਦੌਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਜਿੱਥੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ

ਨੂੰ ਖਿੱਚਣ ਦੇ ਕਾਫੀ ਸਾਧਨ ਹੋਣ ਤਾਂਕਿ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਵੀ। ਵਪਾਰਿਕ ਸੈਲਾਨੀ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ, ਸੱਨਅਤ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੈਰ— ਸਪਾਟੇ ਦੀਆਂ ਲਗ—ਪਗ ਸਾਰੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ - ਠਹਿਰਾਓ, ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ, ਆਕਰਸ਼ਣ, ਮਨੋਰੰਜਨ ਆਦਿ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਵਪਾਰਿਕ ਸੈਲਾਨੀ ਵਪਾਰ ਦੇ ਵੱਖ—ਵੱਖ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਮੇਲਨ, ਸਮਾਗਮ, ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਆਦਿ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਨੀ। ਵਪਾਰਿਕ ਸੈਲਾਨੀ ਨੂੰ ਅਤੇ ਆਰਾਮ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਾਨਫਰੰਸਾ ਆਦਿ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਜਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਇਹਨਾਂ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਲਈ ਵੱਖ—ਵੱਖ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਅਜਿਹੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਬੱਚੇ ਆਦਿ ਵੀ ਗਏ ਹੋਣ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵੀ ਬਿਹਤਰ ਦੇਖ—ਭਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਯੋਜਕ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਘੁੰਮਣ ਫਿਰਨ ਆਦਿ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਹਿਜੀਵੀ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਉਤਪਾਦ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੈਰ—ਸਪਾਟੇ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਵੱਲੋਂ ਨਿਰਮਿਤ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਥਾਂਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਧਨ ਦਿੱਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਥਾਂਵਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਥਾਂਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ, ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀਆਂ ਰੁੱਖਾਂ, ਮੈਰਾਈਨ ਪਾਰਕ, ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਿੰਨੀ ਕੁ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਇੱਥੇ ਸੜਕਾਂ, ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ, ਪਾਰਕਿੰਗ ਸਹੂਲਤਾਂ ਰਿਜ਼ੋਰਟਸ, ਜੀਪ ਸਫਾਰੀ ਆਦਿ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਭਾਵੇਂ ਕੁਦਰਤ ਹੀ ਮੁੱਖ ਖਿੱਚ ਦਾ

ਕੇਂਦਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੋਵੇਂ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ਼ ਬਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਘਟਨਾ ਆਧਾਰਿਤ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਉਤਪਾਦ :

ਜਿੱਥੇ ਖਿੱਚ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੇਂਦਰ ਘਟਨਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਆਧਾਰਿਤ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਉਤਪਾਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਘਟਨਾ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਜਨਤਕ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਮੌਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲ਼ਿਆਂ ਵਜੋਂ ਜਾਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵਜੋਂ ਖਿੱਚਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦਰਸ਼ਕ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ, ਫੁਟਬਾਲ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ, ਫਾਰਮੂਲਾ ਵਨ ਰੇਸ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ - ਰੀਓ ਡੀ. ਜਨੇਰੀਓ ਦਾ ਕਾਰਨੀਵਲ, ਨਿਊ ਓਰਲੀਨਜ਼ ਦਾ ਮਾਰਡੀ ਗਰਾਸ, ਘਟਨਾ ਆਧਾਰਿਤ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਥਾਂਵਾਂ ਹਨ। ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਦਾ ਪਤੰਗ ਬਾਜ਼ੀ ਮੇਲਾ ਵੀ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਲਈ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲ਼ਿਆਂ ਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੋਵਾਂ ਲਈ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਕੇਰਲਾ ਦੀ ਸਨੇਕ ਬੋਟ ਰੇਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸੈਲਾਨੀ ਅਨਦਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਹਸੀ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸੈਲਾਨੀ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸਥਾਨ/ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਆਧਾਰਿਤ ਸੈਰ - ਸਪਾਟਾ ਉਤਪਾਦ

ਜਦੋਂ ਮੁੱਖ ਆਕਰਸ਼ਣ ਥਾਂ ਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਥਾਨ /ਦ੍ਰਿਸ਼ ਆਧਾਰਿਤ ਸੈਰ - ਸਪਾਟੇ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਤਾਜ ਮਹੱਲ, ਕੰਨਿਆਕੁਆਰੀ ਵਿਖੇ ਸੂਰਜ ਛਿੱਪਣ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ, ਹਿਮਾਲਿਆ ਖੇਤਰ 'ਚ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ। ਬਰਫ਼ ਨਾਲ਼ ਢਕੀਆਂ ਪਹਾੜੀ ਚੋਟੀਆਂ ਆਦਿ।

1.3 ਭਾਰਤ ਵਿਚਲੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੈਰ - ਸਪਾਟਾ ਉਤਪਾਦ

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਸੈਰ - ਸਪਾਟਾ ਉਤਪਾਦ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਹਨ।

ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਉਤਪਾਦ	ਸਥਾਨ	ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ
ਬੀਚ ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ	ਗੋਆ, ਕੈਲਨਗੁਟੇ, ਬਾਗਾ, ਅਨਜੁਨਾ ਵੈਸੈਟਰ, ਕੋਲਵਾ, ਦੀਆਂ ਬੀਚਾਂ, ਕੇਰਲਾ, ਕੋਵਾਲਮ, ਬੇਕਲ ਦੀਆਂ ਬੀਚਾਂ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ - ਜੁਹੂ ਗਨਪਤੀ ਪੁਲੇ ਦੀਆਂ ਬੀਚਾਂ ਉੜੀਸਾ - ਗੋਪਾਲਪੁਰ - ਆਨ - ਸੀਅ, ਤੇ ਪੁਰੀ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਬੀਚਾਂ	ਜਲ ਖੇਡਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਰਫਿੰਗ, ਸਨੋਰਕਲਿੰਗ, ਜੈਟਸਕਾਈਇੰਗ, ਸਕੁਬਾ ਡਾਈਇੰਗ, ਵਾਟਰ ਸਕਾਈਇੰਗ, ਪੈਰਾ ਸੇਲਿੰਗ, ਵਿੰਡ ਸਰਫਿੰਗ ਤੇ- ਸਕੂਟਰ ਅਰਥਾਤ ਸਪੀਡ ਬੋਟ ਦੀ ਸਵਾਰੀ, ਪੈਡਲ ਬੋਟ 'ਤੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ਼ ਤੈਰਨਾ। ਸੁੰਦਰ ਕੁਦਰਤੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਵਲੀ ਤੇ ਜਲ ਕਿਸਮ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਨਣਾ।
ਪਰਬਤੀ ਸੈਰ - ਸਪਾਟਾ	- ਜੰਮੂ - ਕਸ਼ਮੀਰ, ਗੁਲਮਰਗ, ਪਤਨੀ ਟੌਪ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀ	ਸਕੀਇੰਗ, ਪਰਬਤਾ ਰੋਹਣ, ਟਰੈਕਿੰਗ,

	<p>ਸੈਰ ਗਾਹਾਂ</p> <p>- ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਸੈਰ ਗਾਹਾਂ</p> <p>- ਸ਼ਿਮਲਾ, ਕੁੱਲੂ ਮਨਾਲੀ, ਡਲਹੌਜ਼ੀ, ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਤੇ ਕਸੌਲੀ</p> <p>- ਉੱਤਰਾ—ਖੰਡ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀ ਸੈਰਗਾਹਾਂ ਨੈਨੀਤਾਲ, ਮਸੂਰੀ, ਰਾਨੀਖੇਤ ਤੇ ਕਾਊਸਨੀ</p> <p>- ਤਾਮਿਲ ਨਾਡੂ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀ ਸੈਰ—ਗਾਹਾਂ ਊਟੀ, ਕੋਡਈ ਕਨਾਲ, ਕੁਨੂਰ ਤੇ ਯੇਲਾਗਿਰੀ</p> <p>- ਕੇਰਲਾ ਵਿਚਲੀਆਂ ਪਹਾੜੀ ਸੈਲਾਨੀ ਥਾਂਵਾਂ</p> <p>- ਵੇਯਾਨਾਦ, ਮੁੱਨਾਰ</p>	<p>ਹਾਈਕਿੰਗ, ਵਾਕਿੰਗ, ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ, ਕੈਂਪਿੰਗ ਤੇ ਘੋੜ - ਸਵਾਰੀ</p> <p>ਕੁਦਰਤੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਵਲੀ ਤੇ ਬਰਫ ਨਾਲ ਢਕੀਆ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣਾ</p> <p>ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਤੇ ਛੁਪਣ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਨਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸੈਰ</p>
--	--	---

	<ul style="list-style-type: none"> - ਸਿੱਕਮ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਸੈਲਾਨੀ ਸਥਾਨ ਗੰਗਟੋਕ, ਨਾਮਚੀ - ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਥਾਂਵਾਂ - ਮਾਊਂਟਆਬੂ - ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀ ਸੈਲਾਨੀ ਥਾਂਵਾਂ - ਦਾਰਜੀਲਿੰਗ, ਕਲੀਮਪੌਂਗ, ਮਿਰਿਕ - ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਥਾਂਵਾਂ ਮਹਾਂਬਲੇਸ਼ਵਰ, ਮਾਥੇਰਾਨ, ਲੋਨਾਵਲਾ, ਖੰਡਾਲਾ - ਕਰਨਾਟਕ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀ ਸੈਰ —ਸਪਾਟਾ - ਮਾਡੀਕੇਰੇ - ਉੜੀਸਾ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀ ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਥਾਂਵਾਂ - ਦਾਰਿੰਗ ਬਾੜੀ - ਉੱਤਰ ਪੂਰਬੀ ਸ਼ਿਲਾਂਗ (ਮੇਘਾਲਿਆ)ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀ ਸੈਰ— ਸਪਾਟਾਂ - ਹਾਫਲੌਂਗ (ਆਸਾਮ) 	
--	--	--

	ਤਵਾਂਗ (ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼)	
ਸੈਰ—ਸਪਾਟੇ ਵਾਲੇ ਟਾਪੂ	ਅੰਡੇਮਾਨ ਤੇ ਨਿਕੋਬਾਰ ਦੇ ਟਾਪੂ ਲਕਸ਼ਦੀਪ ਟਾਪੂ	ਸੁੰਦਰ ਬੀਚਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣਾ, ਮੈਰਾਈਨ ਲਾਈਫ ਜਿੱਥੇ ਲਾ ਮਿਸਾਲ ਪੌਦਿਆਂ, ਪਸ਼ੂਆਂ ਤੇ ਕੋਰਲਜ਼ ਦੀ ਬਹੁਤਤਾ ਹੈ
ਲਾਈਨਜ਼ ਕਰੀਕਸ		ਸਰਪੈਂਟਾਈਨ ਮੈਨਗਰੂਵ - ਟਰੌਪੀਕਲ ਐਵਰਗਰੀਨ ਰੇਨ ਫਾਰੈਸਟਸ ਟਰੈਕਿੰਗ, ਜਲ ਖੇਡਾਂ, ਆਈਲੈਂਡ ਕੈਂਪਿੰਗ, ਸਕੂਬਾ ਡਾਈਵਿੰਗ ਤੇ ਨੇਚਰ ਟਰੇਲ
ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਸੈਰ - ਸਪਾਟਾ ਥਾਂਵਾਂ	ਡੈਜ਼ਰਟ ਟਰਾਈ ਐਂਗਲ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਜੋਧਪੁਰ - ਜੈਸਲਮੇਰ - ਬੀਕਾਨੇਰ	- ਉਠ ਦੀ ਸਵਾਰੀਕੈਂਪਿੰਗ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦਰਸ਼ਨ ਸੂਰਜ ਛਿੱਪਣ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਲੋਕ ਨਾਚ ਤੇ ਸੰਗੀਤ

1.4 ਭਾਰਤ ਵਿਚਲੀਆਂ ਮਨੁੱਖ ਨਿਰਮਿਤ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਥਾਂਵਾਂ

ਮਨੁੱਖ ਵੱਲੋਂ ਨਿਰਮਿਤ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਥਾਂਵਾਂ ਦਾ ਵਰਗ	ਉਦਾਹਰਨ
ਸਮਾਰਕ	ਤਾਜਮਹੱਲ, ਫਹਿਤਪੁਰ ਸੀਕਰੀ, ਲਾਲ ਕਿਲਾ, ਹਿਮਾਯੂੰ ਦਾ ਮਕਬਰਾ, ਇੰਡੀਆ ਗੇਟ, ਗੇਟ ਵੇਅ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, ਸਾਂਚੀ ਦੇ ਸਤੂਪ ਖਜੁਰਾਹੋ ਦੇ ਮੰਦਰ, ਅਜੰਤਾ ਗੁਫਾਵਾਂ, ਕੋਨਾਰਕ ਸੂਰਜ ਮੰਦਰ, ਸਿੱਟੀ ਪੈਲੇਸ, ਅੰਬਰ ਕਿਲਾ, ਹਵਾ ਮਹੱਲ, ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਮੰਦਰ, ਬੈਸੀਲਿਕਾ ਆਫ ਬੌਮ ਜੀਸਸ, ਚਾਰ ਮੀਨਾਰ, ਮੈਸੂਰ ਮਹੱਲ
ਅਜਾਇਬਘਰ	ਨੈਸ਼ਨਲ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਦਿੱਲੀ, ਛਤਰਪਤੀ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਵਾਸਤੂ ਸੰਗ੍ਰਹਾਲਯ (ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿੰਸ ਆਫ ਵੇਲਜ਼ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ) ਮੁੰਬਈ, ਰੇਲ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, ਕੈਲੀਕੋ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਆਫ ਟੈਕਸਟਾਈਲਜ਼, ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ, ਨਿਜਾਮ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ, ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਬੀ. ਐਸ. ਬਿਰਲਾ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ, ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਅਲਬਾਰਟ ਹਾਲ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ, ਜੈਪੁਰ
ਮੇਲੇ ਤੇ ਤਿਉਹਾਰ	ਬਰਸਾਨਾ ਦੀ ਹੋਲੀ, ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਕੱਲੂ ਦਾ ਦੁਸਹਿਰਾ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਮੈਸੂਰ ਦਾ ਦੁਸਹਿਰਾ (ਕਰਨਾਟਕ) ਡੈਜ਼ਰਟ ਫੈਸਟੀਵਲ (ਰਾਜਸਥਾਨ)

	ਪੁਸ਼ਕਰ ਮੇਲਾ (ਰਾਜਸਥਾਨ) ਸੂਰਜ ਕੁੰਡ ਮੇਲਾ (ਹਰਿਆਣਾ)
ਸੰਗੀਤ	ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸੰਗੀਤ ਕਾਰਨੈਟਿਕ ਸੰਗੀਤ
ਨ੍ਰਿੱਤ	ਕਲਾਸੀਕਲ ਨ੍ਰਿੱਤ ਕਥਾਕਲੀ ਤੇ ਮੋਹਨੀਅੱਟਮ ਆਫ਼ ਕੇਰਲਾ ਕਥਕ ਆਫ਼ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਮਨੀਪੁਰੀ ਆਫ਼ ਮਨੀਪੁਰ ਉਡੀਸੀ ਆਫ਼ ਉਡੀਸਾ ਕੁਚੀਪੁਡੀ ਆਫ਼ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਫੋਕ ਡਾਂਸ - ਗਰਬਾ, ਗਿੱਧਾ, ਲਵਾਨੀ, ਤੇਰਾਤੱਲੀ, ਗੋਟੀ ਪੂਆ
ਦਸਤਕਾਰੀ	ਆਗਰੇ ਦਾ ਪੱਥਰ ਦਾ ਕੰਮ ਜੈਪੁਰ ਦੀ ਬਲਿਊ ਪੇਂਟਰੀ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਪੇਪਰ ਮੈਸ਼
ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ	ਲਘੂ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਮਧੂਬਨੀ ਚਿੱਤਰ ਅਜੰਤਾ ਗੁਫ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਚਿੱਤਰ
ਥੀਮ ਪਾਰਕ	ਐਸੇਲ ਵਰਲਡ ਤੇ ਵਾਟਰ ਕਿੰਗਡਮ, ਮੁੰਬਈ

	ਕਿੰਗਡਮ ਆਫ ਡਰੀਮਜ਼, ਗੁੜਗਾਉਂ
ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਸਹਿਜੀਵੀ ਸੈਰ - ਸਪਾਟਾ ਥਾਂਵਾਂ	
ਸਹਿਜੀਵੀ ਸੈਰ - ਸਪਾਟਾ ਥਾਂਵਾਂ ਦਾ ਵਰਗ	ਉਦਾਹਰਨਾ
ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ	ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੌਰਬੈਟ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ, ਉਤਰਾਖੰਡ ਕਾਜ਼ੀ ਰੰਗਾ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ, ਆਸਾਮ, ਰਣਬੰਬੋਰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ ਰਾਜਸਥਾਨ, ਕਾਨ੍ਹਾ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਗਿਰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ, ਗੁਜਰਾਤ, ਪੇਰੀਆਰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ, ਕੇਰਲਾ
ਸਮੁੰਦਰੀ ਪਾਰਕ	ਮਨਾਰ ਸਮੁੰਦਰੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ ਦੀ ਖਾੜੀ

1.6 ਘਟਨਾ ਆਧਾਰਿਤ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਸੈਰ - ਸਪਾਟਾ ਥਾਂਵਾਂ

ਘਟਨਾ ਆਧਾਰਿਤ ਸੈਰ - ਸਪਾਟਾ	ਹੋਲੀ, ਬਰਸਾਨਾ, ਦੁਸਹਿਰਾ, ਮੈਸੂਰ ਦੀ ਰੱਬ ਯਾਤਰਾ,
ਥਾਂਵਾਂ ਦਾ ਵਰਗ	ਪੁਰੀ ਦਾ ਕੁੰਭ ਮੇਲਾ, ਗੋਆ ਕਾਰਨੀਵਲ, ਗੋਆ
ਖੇਡ ਮੇਲੇ	ਫਾਰਮੂਲਾ ਵਨ ਰੇਸ ਇੰਡੀਅਨ ਪ੍ਰੀਮੀਅਰ ਲੀਗ
ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਘਟਨਾਵਾਂ	ਡੈਜ਼ਰਟ ਫੈਸਟੀਵਲ ਜੈਸਲਮੇਰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਫਲਾਵਰ ਫੈਸਟੀਵਲ ਤਾਜ ਮਹਾਂ ਉਤਸਵ, ਆਗਰਾ

	ਪਤੰਗ ਮੇਲਾ, ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਖਜੁਰਾਹੋ ਡਾਂਸ ਫੈਸਟੀਵਲ, ਖੁਜੁਰਾਹੋ ਹੌਰਨ ਬਿਲ ਫੈਸਟੀਵਲ ਨਾਗਾਲੈਂਡ
ਵਪਾਰਿਕ ਘਟਨਾਵਾਂ	ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰੇਡ ਫੇਅਰ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

1.7. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚਲੇ – ਸਥਾਨਕ ਆਧਾਰਿਤ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਉਤਪਾਦ

ਤਾਜ ਮਹੱਲ

ਆਸਾਮ ਦੇ ਚਾਹ ਬਾਗ, ਮੁੱਨਾਰ, ਦਾਰਜੀਲਿੰਗ

ਬਰਫ ਨਾਲ ਢਕੀਆਂ ਹਿਮਾਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚੋਟੀਆਂ

ਸਮ ਡਿਊਨਜ਼ ਜੈਸਲਮੇਰ

1.8 ਯੂਨੈਸਕੋ ਵਰਲਡ ਹੈਰੀਟੇਜ ਸਾਈਟਸ :

ਯੂਨਾਈਟਡ ਨੈਸ਼ਨਜ਼ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ, ਸਾਇੰਟੇਫਿਕ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ (ਯੂਨੈਸਕੋ) ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਦੀਆਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਿਕ ਤੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਥਾਵਾਂ ਜੋ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਸੁਯੋਗ ਹਨ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਉਤਸਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

1972 ਨੂੰ ਯੂਨੈਸਕੋ ਦੀ ਜਨਰਲ ਕਾਨਫਰੰਸ ਬੜੇ ਜੋਸ਼ੇ ਖਰੋਸ਼ ਨਾਲ ਇਹ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਦੀਆਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਿਕ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਰਾਸਤੀ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਦੋਵਾਂ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਰਾਸਤੀ ਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਮੈਂਬਰ ਦੇਸਾਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਪੁਰਾਤਤਵ ਤੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਥਾਵਾਂ ਅਤੇ

ਸਮਾਰਕਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਉਹ ਸੂਚੀ ਉਹਨਾਂ ਵਿਰਾਸਤੀ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵ—ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਮਨੁੱਖੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋ ਸਕਣ। ਇਹਨਾਂ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਸਭ ਮੈਂਬਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ।

ਵਿਰਾਸਤ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਪੁਰਖਿਆਂ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਸੰਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਜੀਵਨ ਵਾਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅਗਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਲਈ ਛੱਡ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ।

ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਰਾਸਤੀ ਥਾਵਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਖਿੱਤੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਣ। ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਥਾਵਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ, ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਰਾਸਤੀ ਥਾਵਾਂ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸੈਲਾਨੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

1.9 ਭਾਰਤ ਵਿਚਲੀਆਂ ਯੂਨੈਸਕੋ ਵੱਲੋਂ ਐਲਾਨੀਆਂ ਵਿਸ਼ਵ—ਵਿਰਾਸਤੀ ਥਾਵਾਂ

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 32 ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਰਾਸਤੀ ਥਾਵਾਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੱਭਿਆਚਾਰਿਕ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਰਾਸਤੀ ਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਰਕ, ਪੁਰਾਤੱਤਵ ਥਾਵਾਂ, ਪੇਂਟਿੰਗਜ਼, ਮੂਰਤੀਆਂ (ਬੁੱਤ) ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਰਾਸਤੀ ਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ, ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀਆਂ ਰੱਖਾਂ, ਬਾਇਓਸਫੀਅਰ ਰਿਜ਼ਰਵਜ਼ ਜੀਵ ਮੰਡਲ ਰੱਖਾਂ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿਸ਼ਵ—ਵਿਰਾਸਤੀ ਥਾਵਾਂ

ਆਗਰੇ ਦਾ ਕਿਲਾ, ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼

ਅਜੰਤਾ ਦੀਆਂ ਗੁਫ਼ਾਵਾਂ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ

ਸਾਂਚੀ ਦੇ ਬੋਧੀ ਸਮਾਰਕ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼

ਚੰਪਾਨੇਰ - ਪਾਣਾਗੜ੍ਹ ਆਰਕਿਆਲੋਜੀਕਲ ਪਾਰਕ, ਗੁਜਰਾਤ

ਛਤਰਪਤੀ ਸ਼ਿਵਾ ਜੀ ਟਰਮੀਨਸ (ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਨਟੋਰੀਆ ਟਰਮੀਨਸ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ)

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ

ਗੋਆ ਦੇ ਗਿਰਜਾਘਰ ਤੇ ਕਾਨਵੈਂਟਸ (ਮੱਠ)

ਐਲੀਫੰਟਾ ਗੁਫ਼ਾਵਾਂ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ

ਐਲੋਰਾ ਗੁਫ਼ਾਵਾਂ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ

ਫਤਿਹਪੁਰ ਸੀਕਰੀ, ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼

ਗਰੇਟ ਲਿਵਿੰਗ ਚੋਲਾ ਟੈਂਪਲਜ਼, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ

ਹਾਂਪੀ ਵਿਖੇ ਸਮਾਰਕਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ, ਕਰਨਾਟਕ

ਮਹਾਂਬਲੀਪੁਰਮ ਵਿਖੇ ਸਮਾਰਕਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ

ਪੱਟਾਦਕਲ ਵਿਖੇ ਸਮਾਰਕਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ, ਕਰਨਾਟਕ

ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਕਿਲੇ

ਹਮਾਯੂੰ ਦਾ ਮਕਬਰਾ, ਦਿੱਲੀ

ਖਜੁਰਾਹੋ ਦਾ ਸਮਾਰਕਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼

ਮਹਾਂਬੋਧੀ ਟੈਂਪਲ ਕੰਪਲੈਕਸ, ਬੋਧ ਗਯਾ, ਬਿਹਾਰ

ਮਾਊਨਟੇਨ ਰੇਲਵੇਜ਼ ਆਫ ਇੰਡੀਆ

ਕੁਤਬ ਮੀਨਾਰ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਸਮਾਰਕ , ਦਿੱਲੀ
ਰਾਨੀ ਦੀ ਵਾਵ (ਦਿ ਕੁਈਨਜ਼ ਸਟੈਪਵੈਲ) ਪੱਟਨ, ਗੁਜਰਾਤ
ਲਾਲ ਕਿਲਾ ਕੰਪਲੈਕਸ, ਦਿੱਲੀ
ਭੀਮ ਬੇਟਕਾ ਦੇ ਰੌਕ ਸ਼ੈਲਟਰ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼
ਸੂਰਜ ਮੰਦਰ, ਕੋਨਾਰਕ, ਉੜੀਸਾ
ਤਾਜਮਹਲ, ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼
ਜੰਤਰ - ਮੰਤਰ ਜੈਪੁਰ, ਰਾਜਸਥਾਨ

ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਅਕਤੀ ਥਾਂਵਾਂ

ਗਰੇਟ ਹਿਮਾਲੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼
ਕਾਜ਼ੀਰੰਗਾ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ, ਅਸਾਮ
ਕੀਓਲੇਡੀਓ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ, ਰਾਜਸਥਾਨ
ਮਾਨਸ ਵਾਈਲਡ ਲਾਈਫ ਸੈਂਕਚੂਅਰੀ, ਅਸਾਮ
ਨੰਦਾ ਦੇਵੀ ਤੇ ਵੈਲੀ ਆਫ ਫਲਾਵਰਜ਼ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ, ਉੱਤਰਾ ਖੰਡ
ਸੁੰਦਰਬੰਸ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ
ਕੇਰਲਾ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਕਰਨਾਟਕ, ਗੋਆ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਘਾਟ

ਸਾਰ :

ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੈਲਾਨੀ ਕੇਂਦਰ ਹਨ। ਸੈਲਾਨੀ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਨ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੈਲਾਨੀ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦਾ

ਵਰਗੀਕਰਨ ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦ ਵੇਚਣ 'ਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੈਲਾਨੀ ਕੇਂਦਰ ਉਸ ਸੈਰ— ਸਪਾਟਾ ਥਾਂ ਲਈ ਖਿੱਚ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਾਧਨ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਬੇਹੱਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚਲੀਆਂ ਯੂਨੈਸਕੋ ਵੱਲੋਂ ਐਲਾਨੀਆਂ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਰਾਸਤੀ ਥਾਂਵਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਰਾਸਤੀ ਥਾਂਵਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਤੇ ਰੱਖ ਰਖਾਓ ਯੂਨੈਸਕੋ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਭਿਆਸ :

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 1. ਕੁਦਰਤੀ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਥਾਂਵਾਂ ਤੇ ਮੁੱਖ ਵੱਲੋਂ ਨਿਰਮਿਤ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਥਾਂਵਾਂ ਵਿੱਚ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਸਹਿਤ ਫਰਕ ਦੱਸੋ?

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਮੇਲੋ

a. ਕੁਤਬ ਮੀਨਾਰ	ਕੁਦਰਤੀ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਥਾਂ
b. ਕੋਵਾਲਸ ਬੀਚ	ਮੁੱਖ ਵੱਲੋਂ ਨਿਰਮਿਤ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਥਾਂ
c. ਡੈਜ਼ਰਟ ਫੈਸਟੀਵਲ	ਸਹਿਜੀਵੀ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਥਾਂ
d. ਜਿਮ ਕੌਰਬੈਟ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ	ਘਟਨਾ ਆਧਾਰਿਤ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਥਾਂ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਚੋਂ ਠੀਕ ਤੇ ਗਲਤ ਦੱਸੋ।

a. ਜੈਸਲਮੇਰ ਲੋਕਪ੍ਰਿਅ ਰੇਗਿਸਤਾਨੀ ਥਾਂ ਹੈ	ਹਾਂ / ਨਹੀਂ
b. ਐਸੇਲ ਵਰਲਡ ਭਾਰਤ ਦਾ ਲੋਕਪ੍ਰਿਅ ਥੀਮ ਪਾਰਕ ਹੈ।	ਹਾਂ / ਨਹੀਂ
c. ਕਥਾਕੱਲੀ ਇੱਕ ਲੋਕ—ਨਾਚ ਹੈ	ਹਾਂ / ਨਹੀਂ
d. ਗੁਲਮਾਰਗ ਲੋਕ ਪ੍ਰਿਅ ਸਕੀ ਰਿਜ਼ਾਰਟ ਹੈ	ਹਾਂ / ਨਹੀਂ

Govt 10th

127

e. ਮੈਸੂਰ ਦਾ ਦੁਸਹਿਰਾ ਘਟਨਾ ਆਧਾਰਿਤ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਥਾਂ ਹੈ ਹਾਂ / ਨਹੀਂ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 4. ਉਹਨਾਂ ਪੰਜ ਸਮਾਰਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਸਥਾਨ ਹਨ?

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 5. ਉਹਨਾਂ ਚਾਰ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾਓ ਜੋ ਕੋਈ ਸੈਲਾਨੀ ਪਹਾੜੀਆਂ 'ਤੇ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ?

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 6. ਬੀਚਾਂ ਕਿਉਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੈਰ—ਸਪਾਟਾ ਥਾਵਾਂ ਹਨ?

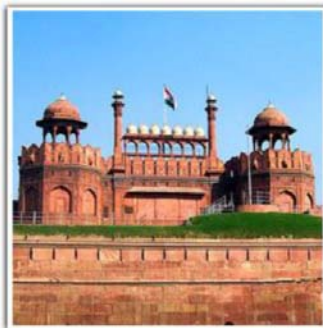
ਪ੍ਰਸ਼ਨ 7. ਭਾਰਤ ਵਿਚਲੇ ਕੋਈ ਦੋ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਰਾਸਤੀ ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 8. ਯੂਨੋਸਕੋ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਂ ਕੀ ਹੈ?

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 9. ਦਿੱਲੀ ਵਿਚਲੀਆਂ ਕੋਈ ਦੋ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਰਾਸਤੀ ਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 10. ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚਲੀਆਂ ਦੋ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਰਾਸਤੀ ਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 11. ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਅਰਥ ਕੀ ਹੈ?

ਲਾਲ ਕਿਲਾ ; ਦਿੱਲੀ

ਤਾਜਮਹਲ, ਆਗਰਾ

ਸੂਰਜ ਮੰਦਰ, ਕੋਨਾਰਕ

128

Govt 10th

ਚੋਲਾ ਮੰਦਰ, ਬਿਰਿਹਾਦੇਸ਼ਵਰ

ਸਾਂਚੀ ਸਤੂਪ, ਸਾਂਚੀ

ਐਲੋਰਾ ਦੀਆਂ ਗੁਫ਼ਾਵਾਂ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ

ਕਾਜ਼ੀਰੰਗਾ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ

